ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ - ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ - ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία

«ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ BOKO HARAM ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ»

ΤΟΥ

ΠΑΖΑΡΤΖΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΛΙΤΣΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Δεκέμβριος 2017

Υπεύθυνη Δήλωση

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Ημερομηνία: 20 Δεκ 17

Ο Δηλών

Παζαρτζής Βασίλειος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΟΨΗ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΗ 7
Γενικά 7
Ισλάμ & Δύση 10
Ο Ισλαμικός Φονταμενταλισμός 12
Λόγοι Εξάπλωσης Ισλάμ στη σύγχρονη Αφρική 15
Λόγοι Εξάπλωσης Ισλάμ στη Νιγηρία 18
Η Boko Haram 24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο BOKO HARAM ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ 27
Το ιδεολογικό υπόβαθρο της οργάνωσης 27
Η ιδεολογία της οργάνωσης 28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο BOKO HARAM ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ 33
Ο χαρακτήρας του «πολέμου» 39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ BOKO HARAM ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΙΣΛΑΜΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ 43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ BOKO HARAM ΣΤΗΝ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΙΣΧΥΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ 51
Συνέπειες δράσης της Boko Haram – Η έννοια της Ασφάλειας 51
Η επιρροή της Boko Haram στην ισορροπία ισχύος 55

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ – ΕΝΑ ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΟ ΚΡΑΤΟΣ 60

ΕΠΙΛΟΓΟΣ 67

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 69

ΣΥΝΟΨΗ

Η Νιγηρία αποτελεί την πιο πυκνοκατοικημένη χώρα της Αφρικής και δυστυχώς την πιο πολυσυζητημένη για δυσάρεστους λόγους. Αποτελεί αντικείμενο συζητήσεων σε σχέση με τη δραστηριότητα ριζοσπαστικών Ισλαμιστικών οργανώσεων και συγκεκριμένα της Boko Haram. Την τελευταία δεκαετία η οργάνωση ευθύνεται για το θάνατο περισσοτέρων των χιλίων ανθρώπων μέσω της χρησιμοποιούμενης τακτικής των επιθέσεων αυτοκτονίας.

Πρόσφατα, η δράση της Boko Haram έχει αυξήσει τη βία και την ανασφάλεια στη χώρα. Η Boko Haram αποτελεί μια εξτρεμιστική ισλαμιστική οργάνωση που φέρεται να συνδέεται και με άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις. Η ιδεολογία της είναι να εξισλαμίσει τη Νιγηρία. Στη σύγχρονη Νιγηρία, η οργάνωση έχει προκαλέσει μια ατμόσφαιρα βίας και ανασφάλειας στους νιγηριανούς με ενέργειες που έχουν προκαλέσει τον θάνατο χιλιάδων ζωών, την καταστροφή ιδιοκτησιών και τον εκτοπισμό πληθυσμού στο εσωτερικό της χώρας. Ωστόσο, η κυβέρνηση ακόμα δεν έχει καταφέρει να τερματίσει και να προστατεύσει τις ζωές και την ιδιοκτησία των πολιτών της. Πέραν των θανάτων, η δράση της οργάνωσης έχει παραλύσει τις εμπορικές δραστηριότητες, ιδίως στο βόρειο τμήμα της χώρας με κύματα απειλών σε όλη την επικράτεια αυτής.

Η ταχύτητα της εξέλιξης των ικανοτήτων επίθεσης της οργάνωσης έχει προκαλέσει ανησυχίες ότι πρόκειται για την επόμενη τζιχάντ οργάνωση που θα καταστεί διεθνής τρομοκρατική απειλή, ακολουθώντας τα βήματα της Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο και στην Υεμένη. Η εκτεταμένη απειλή της Boko Haram στην Δυτική Αφρική πηγάζει από τις βίαιες και συνεχείς επιθέσεις σε χωριά, πόλεις και κυβερνητικά ιδρύματα και έχει καταφέρει μεγάλο πλήγμα στις οικονομικές δραστηριότητες και μεγάλη ανασφάλεια στους κατοίκους στο επίπεδο που αφορά τις συνηθισμένες και καθημερινές τους δραστηριότητες. Η Boko Haram έχει μετατραπεί από ακραία θρησκευτική ομάδα σε πλήρη περιφερειακή τρομοκρατική ομάδα που έχει συμμαχήσει με το ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και τη Συρία και αποτελεί απειλή για την ασφάλεια της Δυτικής Αφρικής.

Η στρατηγική θέση της Νιγηρίας στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αφρικής και οι προκλήσεις των μαχητών της Boko Haram στη Νιγηρία έχουν προκαλέσει σοβαρές συνέπειες στη σταθερότητα της περιοχής της Δυτικής Αφρικής.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Νιγηρία, με 180 εκατομμύρια πληθυσμού, είναι χωρισμένη σε 350 εθνοτικές ομάδες και σημειώνονται τουλάχιστον 250 διαφορετικές γλώσσες. Η Νιγηρία από την ανεξαρτησία της έχει μοχθήσει για να προσδιορίσει μια κοινή Νιγηριανή υπηκοότητα. Παράλληλα, από τον πληθυσμό της το 50% είναι μουσουλμάνοι, το 40% είναι χριστιανοί ενώ το 10% έχει ασπαστεί τις θρησκείες των ιθαγενών της Αφρικής (Mantzikos, 2013, σ. 29).

Ο Βορράς της Νιγηρίας αποτελείται κυρίως από μουσουλμάνους με τις φυλές Hausa και Fulani να είναι οι κυρίαρχες. Ο Νότος αποτελείται κυρίως από χριστιανικές κοινωνίες. Οι χριστιανικές και οι μουσουλμανικές κοινότητες είναι διάσπαρτες στη χώρα, με αξιόλογες χριστιανικές μειονότητες στον Βορρά και μουσουλμανικές στον Νότο. Η Νιγηρία αποτελεί ομοσπονδία 36 επαρχιών. Κάθε επαρχία διατηρεί την δική της κυβέρνηση ενώ οι κυβερνήτες διαθέτουν μεγάλη αυτονομία, ελέγχουν τις κινήσεις τεράστιων χρηματικών ποσών και η ομοσπονδιακή κυβέρνηση σπάνια αμφισβητεί τις αποφάσεις και τις πολιτικές τους. Αν και δεν υπάρχουν σαφή όρια μεταξύ Βορρά και Νότου θεωρείται ότι οι μισές από τις παραπάνω επαρχίες εντάσσονται στον Βορρά. Ο Βορράς αποτελεί ένα αμάλγαμα των υπολειμμάτων των προϋπαρχόντων (και αρχαίων) ισλαμικών βασιλείων της περιοχής. Οι εθνικές φυλές Hausa και Fulani κυριαρχούσαν στον Βορρά και αποτελούσαν ηγεμονικές δυνάμεις εις βάρος των λοιπών βορείων εθνοτήτων (Mason, 2016, σσ. 133 - 134).

Η εικόνα της Νιγηρίας το 1960 ήταν εκείνη ενός νέου έθνους με υποσχόμενο μέλλον, ικανό να λειτουργήσει ως ηγέτης στην Αφρικανική Ήπειρο, στους Αφρικανούς και στη μαύρη φυλή εν γένει (Eseoghene & Efanodor, 2016, σ. 312). Ωστόσο, η εικόνα αυτή άρχισε να μεταβάλλεται από τον Ιανουάριο του 1966 και τα διαδοχικά πραξικοπήματα έκτοτε που οδήγησαν στον εμφύλιο πόλεμο από το 1967 έως το 1970 (Eseoghene & Efanodor, 2016, σ. 313). Ωστόσο, το όραμα αυτό δεν πραγματοποιήθηκε. Παρατηρήθηκαν διαδοχικά πραξικοπήματα εκ μέρους των νοτίων, οι οποίοι αντιδρούσαν στην ισχυροποίηση του ισλαμικού βορρά και στις απειλές που δεχόταν η οικονομία, ενώ το ίδιο παρατηρήθηκε και από τον βορρά ως απόπειρα απαλλαγής από την αστική τάξη του νότου, Το 1967 η ανατολική περιοχή της Νιγηρίας κήρυξε την ανεξαρτησία της με το όνομα Δημοκρατία της Μπιάφρα, γεγονός που λειτούργησε ως έναυσμα για το ξέσπασμα του αντίστοιχου εμφυλίου.

Από τον εκδημοκρατισμό της Νιγηρίας τον Μάιο του 1999, η επιδείνωση της ασφάλειας στο εσωτερικό της χώρας αποτέλεσε πηγή ανησυχίας για τη Νιγηριανή κυβέρνηση, τους πολίτες της χώρας και τον διεθνή κόσμο (Hill M. , The spread of Islam in West Africa: Containment, Mixing and Reform from the Eighth to the Twentieth Century, 2009, p. 54).

Η Boko Haram, μια τοπική ριζοσπαστική ισλαμιστική στρατιωτική οργάνωση που απαρτίζεται από βόρειους μουσουλμάνους κυριάρχησε σε μια περιοχή της Νιγηρίας και μεταμορφώθηκε σε διεθνή τρομοκρατική ομάδα που σχετίζεται με ήδη δρώσες τρομοκρατικές οργανώσεις σε άλλες περιοχές του κόσμου (Bokeriya & Omo-Ogbebor, 2016, σ. 279). Διατηρεί την πεποίθηση ότι στη Βόρεια Νιγηρία η ανάπτυξη της πολιτικής εμποδίζεται από μια ομάδα διεφθαρμένων και επιθυμεί τη δημιουργία ενός αγνού και αληθινού Ισλαμικού Κράτους που κατευθύνεται από το νόμο της Σαρίας (Walker, 2012, σ. 1). Η εξέγερση του Maitatsine την περίοδο 1980 – 1985 αποτέλεσε την πρώτη απόπειρα επιβολής της στην ανεξάρτητη Νιγηρία και σηματοδότησε την αρχή μιας έντονης διαμάχης και κρίσης στην Νιγηρία (Adesoji, 2010, σ. 96).

Πιστεύεται ότι η Boko Haram προέρχεται από το κίνημα Σαχάμπα ήδη από το 1995 ενώ στη συνέχεια αναγνωρίστηκε η αρχηγία του Μοχάμεντ Γιουσούφ. (Mantzikos, 2013, σ. 11). Ο Γιουσούφ αποχωρίστηκε ορισμένες διδαχές των παλαιών κληρικών, αναγνώρισε τη Σαχάμπα και άλλαξε το όνομα του κινήματος αυτού το 2002. Μεταξύ του 2002 και του 2009, ο Γιουσούφ επιτυχημένα απέκτησε μεγάλο κύκλο οπαδών που αποτελείτο από νέους, κυρίως από φτωχές οικογένειες μεταξύ 17 και 30 ετών. Κατάφερε να διαμορφώσει μια θρησκευτική ομάδα, που διέθετε ένα τζαμί και ένα σχολείο στην πόλη Μαϊντουγκούρι, βόρεια της Νιγηρίας για τη διάδοση των διδαχών της οργάνωσης (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 43). Όποια και να είναι η αλήθεια για την ίδρυση της οργάνωσης, είναι γεγονός ότι χάρη στον Γιουσούφ διαμορφώθηκε το προφίλ της (Mantzikos, 2013, σ. 11).

Η αυξανόμενη κλίμακα των επιθέσεων της Boko Haram προκαλεί την ανησυχία των διεθνών παρατηρητών και των ειδικών σε θέματα παγκόσμιας ασφάλειας. Είναι σαφές ότι η δράση της οργάνωσης αποτελεί την πιο «θανατηφόρα μάχη» που έχει αντιμετωπίσει η Νιγηρία τις τελευταίες δεκαετίες. Μάλιστα η μάχη αυτή διεξάγεται σε κλίμακα συγκρίσιμη με τις εμφύλιες συγκρούσεις του λοιπού κόσμου. Οι εσωτερικοί

εκτοπισμοί, οι κοινωνικές αναταραχές, η κυβερνητική αποτυχία είναι στοιχεία που υποδηλώνουν μια ευρέως διαδεδομένη κρίση η οποία εξαπλώνεται και πέρα από τα όρια της Νιγηρίας στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αφρικής (Νίγηρας, Καμερούν, Τσαντ κτλ.). Η οργάνωση κατατάσσεται στην πρώτη θέση των τρομοκρατικών ομάδων με το μεγαλύτερο αριθμό θανάτων που έχει προκαλέσει για το 2014, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση περί τρομοκρατίας του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ. Είναι αξιοσημείωτο ότι την πρώτη θέση κατέχει για το 2014 το Ισλαμικό Κράτος σε επιθέσεις αλλά η Boko Haram σε απώλειες.

Η δράση της οργάνωσης έχει επιφέρει μεγάλο πλήγμα στην εθνική ασφάλεια της Νιγηρίας (Anyadike, 2013, σ. 13). Για τους παραπάνω λόγους είναι σαφής η σημασία της παρούσας εργασίας και η ανάγκη μελέτης της δράσης της τρομοκρατικής αυτής οργάνωσης. Έτσι, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια περιγραφή του Ισλάμ και της διάδοσης αυτού στην Αφρική. Ειδικότερα, παρουσιάζονται οι λόγοι που έχει επιβιώσει στην σύγχρονη Αφρική και ιδίως στη σύγχρονη Νιγηρία. Παράλληλα, παρουσιάζεται η έννοια του τζιχάντ και του ισλαμιστικού φονταμενταλισμού, που αποτελούν την κεντρική ιδέα της οργάνωσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται το ιδεολογικό υπόβαθρο της οργάνωσης καθώς και πραγματοποιείται μια ιδεολογική της προσέγγιση, ενώ στο τρίτο κεφάλαιο διεξάγεται η επιχειρησιακή της προσέγγιση.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι σχέσεις της οργάνωσης με άλλες τρομοκρατικές ισλαμιστικές οργανώσεις, ώστε να καταστεί σαφές το ευρύ πεδίο δράσης της και οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν για το μέλλον. Μέσω της παρουσίασης αυτής γίνεται η μετάβαση στο τελικό κεφάλαιο όπου διαπιστώνεται ότι η οργάνωση έχει προκαλέσει δυσάρεστες συνέπειες στην ισορροπία ισχύος της ευρύτερης περιοχής που σημειώνεται η δράση της οργάνωσης. Ακολουθούν τα συμπεράσματα και ο επίλογος.

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε βάσει της συλλογής πληροφοριών κατόπιν αναζήτησης πλούσιας ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, καθώς και με αντίστοιχη αναζήτηση πηγών στο διαδίκτυο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο
ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΗ

Γενικά

Η λέξη μουσουλμάνος έχει αραβική προέλευση και σημαίνει αυτός που υποτάσσεται στο Θεό. Οι μουσουλμάνοι και το Ισλάμ είχαν μεγάλο αντίκτυπο στην πολιτική, οικονομική και στρατιωτική ιστορία του Παλαιού Κόσμου, ειδικά στο χώρο της Μέσης Ανατολής, όπου βρίσκονται και οι ρίζες του. Το Ισλάμ «βρίσκεται» στην Αφρική εδώ και πολύ καιρό και δη από τη γέννησή του στην αραβική χερσόνησο (Haghnavaz, 2014, σ. 124).

Ο χάρτης του αραβοϊσλαμικού κόσμου περιλαμβάνει τις περιοχές που παρουσίαζαν ένα έντονο αραβικό φυλετικό στοιχείο, πριν ακόμα από την επέκταση του Ισλάμ, και για τον λόγο αυτό πρώτα εξαραβίστηκαν και στη συνέχεια εξισλαμίστηκαν. Αυτός ο χώρος, που αποτελεί τον χώρο της παράλληλης αραβικής φυλετικής και ισλαμικής πολιτισμικής διασποράς, αποτελείται από την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, δηλαδή την περιοχή που περικλείεται δυτικά από την έρημο της Λιβύης, νότια από την Αιθιοπία και την Αραβική θάλασσα, ανατολικά από τη Μεσοποταμία και τα ιρανικά υψίπεδα και βόρεια από την Κασπία και το νότιο γεωγραφικό όριο της Μικράς Ασίας[1]. Οι αυτόχθονες λαοί που ήταν εγκατεστημένοι στην περιοχή αυτή[2] ήταν συνηθισμένοι να την βλέπουν ως «*πέρασμα εξουσιών και πολιτισμών*» λόγω του ότι βρισκόταν σε δρόμο διεθνών συμφερόντων. Για τον λόγο αυτό ανέπτυξαν την ικανότητα της πολιτισμικής σύνθεσης και λειτούργησαν ως το ανθρωπολογικό υπόβαθρο του μεγάλου αραβοϊσλαμικού έθνους. Οι λαοί αυτοί, που κατακτήθηκαν από τους Άραβες, διαδραμάτισαν ενεργό ρόλο στην διεύρυνση του πολιτισμού τους και συνέβαλαν στη διαμόρφωση του αραβοϊσλαμικού πολιτισμού ως «*σύνθεση του πολιτισμού του κενού και ανοιχτού ορίζοντα και των απαιτήσεων του αστικού περιβάλλοντος και της οργανωμένης παραγωγής*» (Άρμστρονγκ, 2009, σσ. 16 - 17).

Η παρουσία του Ισλάμ στην Αφρική, τοποθετείται στον έβδομο αιώνα όταν ο προφήτης Μωάμεθ συμβούλευσε τους πρώτους μαθητές τους, που διώκονταν από τους προ-Ισλαμικούς πληθυσμούς – να αναζητήσουν καταφύγιο πέρα από την

[1] Οροσειρά του Ταύρου
[2] Όπου και οι μουσουλμάνοι Άραβες εισέβαλαν τον 7ο αιώνα

Ερυθρά Θάλασσα στο Χριστιανικό Βασίλειο της Αβησσυνίας (σημερινή Αιθιοπία) (Hassan, 2008, σσ. 1 - 2; Haghnavaz, 2014, σ. 125).

Επτά χρόνια μετά το θάνατο του Μωάμεθ (το 639 μ.Χ.) οι Άραβες προχώρησαν προς την Αφρική και μέσα σε δύο γενιές το Ισλάμ είχε επεκταθεί πέρα από το Κέρας της Αφρικής και τη Βόρεια Αφρική (Hill, 2009, σ. 1). Έναν αιώνα μετά το θάνατο του τελευταίου προφήτη Μωάμεθ, η ισλαμική αυτοκρατορία εκτεινόταν από την Ισπανία στα δυτικά μέχρι και τον Ινδό στα ανατολικά. Οι μεταγενέστερες αυτοκρατορίες όπως αυτές των Abbasids, Fatimids, Almoravids, Seljukids, Ajuuraan, Adal και Warsangali στη Σομαλία, Mughals στην Ινδία και Safavids στην Περσία ήταν μεταξύ των διακεκριμένων και με τη μεγαλύτερη επιρροή δυνάμεων της εποχής. Ο Ισλαμικός πολιτισμός δημιούργησε πολλά επιστημονικά και πολιτιστικά κέντρα και «παρήγαγε» αξιόλογους επιστήμονες, αστρονόμους, μαθηματικούς, γιατρούς, νοσηλευτές και φιλοσόφους κατά την Χρυσή Εποχή του Ισλάμ. Η τεχνολογία άκμασε, παρατηρήθηκαν επενδύσεις σε οικονομικές υποδομές[3], ενώ η σημασία της ανάγνωσης του Κορανίου επέφερε έναν σχετικά υψηλού επιπέδου «γραμματισμό» στον γενικότερο πληθυσμό (Haghnavaz, 2014, σσ. 124 - 125).

Το Ισλάμ έφτασε στην Αφρική από δύο πλευρές, από την Ανατολή και από τον Βορρά, όπως θα εξηγηθεί κατωτέρω. Και από τις δύο κατευθύνσεις οι φορείς του Ισλάμ ταξίδεψαν από τον Ινδικό Ωκεανό και την έρημο Σαχάρα. Τόσο ο ωκεανός όσο και η έρημος, που συχνά αντιμετωπίζονται ως σύνορα – εμπόδιο - μπόρεσαν να προσπελαστούν με τα κατάλληλα μέσα μεταφοράς και τις ικανότητες πλοήγησης και λειτούργησαν ως κατάλληλα μέσα μετάδοσης της θρησκείας και της πολιτιστικής επιρροής. Η καταλληλότητα των συγκεκριμένων μέσων μετάδοσης του Ισλάμ συνάγεται αν λάβουμε υπόψη ότι οι πυκνοκατοικημένες περιοχές (σε αντίθεση με τον ωκεανό και την έρημο) λειτουργούν ως φίλτρα αποκλεισμού και περιορισμού των θρησκευτικών και πολιτιστικών επιρροών. Από την Αίγυπτο η ισλαμική επιρροή επεκτάθηκε προς τρεις κατευθύνσεις: μέσω της Ερυθράς Θάλασσας στις ανατολικές παράκτιες περιοχές, από την κοιλάδα του Νείλου μέχρι το Σουδάν και κατά μήκος της δυτικής ερήμου προς το Μαγκρέμπ (Levtzion & Pouwels, Patterns of Islamization and Varieties of Religious Experience among Muslims of Africa, 2012, σ. 1).

[3] Όπως αρδευτικά συστήματα και κανάλια

Τον 11ο αιώνα, Άραβες νομάδες ταξίδεψαν νότια της Αιγύπτου προς το Σουδάν και δυτικά κατά μήκος της Νότιας Αφρικής. Το Ισλάμ στη Νότια Αφρική έχει αναπτυχθεί σε τρία στάδια (Haghnavaz, 2014, σ. 125):

- Το πρώτο στάδιο αφορά τη μετακίνηση μουσουλμάνων στο πλαίσιο της ακούσιας μετανάστευσης των σκλάβων πολιτικών κρατουμένων και πολιτικών εξόριστων από την Αφρική και την Ασία (κυρίως από το ινδονησιακό αρχιπέλαγος) που κράτησε από το 1652 περίπου έως τα μέσα του 1800.

- Το δεύτερο στάδιο έλαβε χώρα με την άφιξη των Ινδιάνων ως εργατών στα χωράφια ζαχαροκάλαμου στην επαρχία Νατάλ από το 1860 μέχρι το 1868 και από το 1874 μέχρι το 1911. Από το πρώτο κύμα μεταφοράς εργατών και από τους περίπου 176.000 Ινδιάνους όλων των θρησκειών που μεταφέρθηκαν στην επαρχία Νατάλ, το 10% της πρώτης αποστολής ήταν Μουσουλμάνοι. Το δεύτερο κύμα μεταναστών ήταν έμποροι που έφτασαν από τη Βόρεια Ινδία και εγκαταστάθηκαν στην Νατάλ, Τράνσβααλ και το Κέιπ. Μάλιστα, το πρώτο τέμενος στην επαρχία Νατάλ, το Jumuah Musjid, χτίστηκε στην Gray Street στο Ντέρμπαν το 1881. Το 1911 περίπου 153.000 Ινδοί είχαν εγκατασταθεί στην Νατάλ (Haghnavaz, 2014, σ. 126).

- Η τρίτη φάση χαρακτηρίστηκε - την μετά του απαρτχάιντ περίοδο - από το κύμα Αφρικανών μουσουλμάνων που έφτασαν στις ακτές και στα σύνορα της Νότιας Αφρικής. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία ο αριθμός τους ανερχόταν περίπου στις 75.000 – 100.000.

Οι ως άνω αναφερθέντες νομάδες συνέβαλαν στον εξισλαμισμό και στην αραβοποίηση του Σουδάν και της Βόρειας Αφρικής. Παράλληλα, μουσουλμάνοι ναυτικοί από την Αίγυπτο και την Αραβία συνέστησαν εμπορικά κέντρα κατά μήκος της Ερυθράς Θάλασσας και της ανατολικής ακτής της Αφρικής (Levtzion & Pouwels, 2012, σ. 1).

Κατά τους επόμενους αιώνες, η εδραίωση των μουσουλμανικών εμπορικών δικτύων είχε φτάσει στο απόγειό της και στη Δυτική Αφρική επιτρέποντας στους μουσουλμάνους να ασκούν τεράστια πολιτική επιρροή και εξουσία (Hill, 2009, σ. 1). Η εξάπλωση του Ισλάμ στην Δυτική Αφρική επίσης μπορεί να περιγραφεί σε τρία στάδια: Στο πρώτο στάδιο, οι Αφρικανοί ηγεμόνες επιχείρησαν τον περιορισμό της μουσουλμανικής επιρροής διαχωρίζοντας τη μουσουλμανική κοινότητα. Στο δεύτερο

στάδιο οι Αφρικανοί ηγέτες ανέμειξαν το Ισλάμ με τοπικές παραδόσεις καθώς ο πληθυσμός επιλεκτικά «σφετερίστηκε» ισλαμικές πρακτικές και τελικά στο τρίτο στάδιο οι Αφρικανοί Μουσουλμάνοι άσκησαν πιέσεις για μεταρρύθμιση στην προσπάθειά τους να απαλλαχτούν από μικτές πρακτικές και να εφαρμόσουν τις επιταγές της Σαρίας (Hill, 2009, σ. 1).

Ομοίως, στις ακτές του Σουαχίλι, το Ισλάμ ακολούθησε επεκτατική πορεία και εξαπλώθηκε σε βάρος των παραδοσιακών Αφρικανικών θρησκειών. Αυτή η επέκταση του Ισλάμ στην Αφρική οδήγησε όχι μόνο στη δημιουργία νέων κοινοτήτων, αλλά και στην αναδιαμόρφωση των υφιστάμενων αφρικανικών κοινοτήτων και αυτοκρατοριών βάσει των Ισλαμικών μοντέλων (Haghnavaz, 2014, σ. 125).

Το Ισλάμ στην Αφρική δεν είναι στατικό και συνεχώς αναδιαμορφώνεται βάσει των επικρατουσών κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών συνθηκών. Το Ισλάμ στην Αφρική συχνά προσαρμόζεται σε τοπικά πολιτιστικά πλαίσια και συστήματα πεποιθήσεων που διαμορφώνουν της ορθοδοξίες της ηπείρου. Παράλληλα, το Ισλάμ στην Αφρική έχει λάβει τοπικές και παγκόσμιες διαστάσεις. Σε τοπικό επίπεδο, οι ειδικοί ισχυρίζονται ότι οι μουσουλμάνοι (συμπεριλαμβανομένων των Αφρικανών μουσουλμάνων) λειτουργούν με σημαντική αυτονομία και δε διαθέτουν μια διεθνή οργάνωση που να ρυθμίζει της θρησκευτικές τους πρακτικές. Το γεγονός αυτό λαμβάνεται υπόψη εξετάζοντας τις διαφορές και τις ποικιλίες στις ισλαμικές πρακτικές όλης της αφρικανικής ηπείρου. Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι μουσουλμάνοι της Αφρικής αποτελούν μέρος της παγκόσμιας ισλαμικής κοινότητας και παρακολουθούν τα παγκόσμια ζητήματα και τα τρέχοντα γεγονότα που επηρεάζουν και απασχολούν τον μουσουλμανικό κόσμο με τεράστιο ενδιαφέρον. Με την παγκοσμιοποίηση και τις νέες πρωτοβουλίες στον τομέα της πληροφορικής, οι μουσουλμάνοι στην Αφρική ανέπτυξαν και διατήρησαν στενές σχέσεις με τον ευρύτερο μουσουλμανικό κόσμο και παρακολουθούν τα παγκόσμια ζητήματα και τα τρέχοντα γεγονότα που επηρεάζουν και διαμορφώνουν το ενδιαφέρον όλης της μουσουλμανικής κοινότητας (Haghnavaz, 2014, σ. 125).

Ισλάμ & Δύση

Κατά την Άρμστρονγκ (2009) «*Η άνοδος της Δύσης είναι συμβάν χωρίς προηγούμενο στην παγκόσμια ιστορία*». Μάλιστα είναι ένα φαινόμενο το οποίο

παρομοιάζεται με την ραγδαία ανάδυση των Αράβων μουσουλμάνων ως μεγάλης και δη παγκόσμιας δύναμης κατά τον 7ο και 8ο αιώνα. Η Ευρώπη, απέναντι στην απειλή της Οθωμανών έπρεπε να λάβει δραστικά μέτρα ώστε να την αντιμετωπίσει. Έτσι, από τον 16ο αιώνα ήταν απαραίτητο να προβεί σε ριζική αναμόρφωση των δομών της, κοινωνικοοικονομικών, εκπαιδευτικών, θρησκευτικών, πνευματικών, πολιτικών και ιδεολογικών. Η νέα κοινωνία της Ευρώπης[4] δεν στηριζόταν στη βάση της αγροτικής παραγωγής αλλά στηρίχθηκε σε μια τεχνολογία και επένδυση κεφαλαίου που επέτρεψε στη Δύση την παραγωγή απεριόριστων πηγών σε τέτοιο βαθμό ώστε η κοινωνία της δεν περιοριζόταν πλέον από την αγροτική κουλτούρα. Αυτό αποτέλεσε τεράστια επανάσταση και εγκαινίασε μια νέα πραγματικότητα που μετέβαλε τα ήθη σε πολιτικό, κοινωνικό και διανοητικό επίπεδο. Οι Ευρωπαίοι του 16ου αιώνα πραγματοποίησαν μια επιστημονική επανάσταση που εκσυγχρόνισε την κοινωνία, επέφερε κοινωνικές και ιδεολογικές αλλαγές και δημιούργησε μια βιομηχανοποιημένη οικονομία. Τα γεγονότα αυτά είχαν μοιραίες συνέπειες για τον ισλαμικό κόσμο, καθώς ο κορεσμός των εγχώριων δυτικών αγορών οδήγησε στην αποικιοποίηση των αγροτικών χωρών έξω από την Ευρώπη, ώστε να τις εντάξουν στο εμπορευματικό τους δίκτυο. Η αποικιοποίηση αυτή γινόταν αντιληπτή από τις αγροτικές αποικίες ως μια μορφή εισβολής που ήταν ξένη και καταστροφική. Άλλωστε ο υποσχόμενος εκσυγχρονισμός που επρόκειτο να επέλθει δε θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα και για το λόγο αυτό θεωρήθηκε επιφανειακός από τον ιθαγενή πληθυσμό των κοινωνιών αυτών. Στη γενικότερη τάση του εκσυγχρονισμού της Δύσης, ο ισλαμικός κόσμος δέχτηκε πλήγμα καθώς δεν πρωταγωνιστούσε στον παγκόσμιο πολιτισμό αλλά συρρικνωνόταν σε συνασπισμό εξαρτώμενο από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις. Οι μουσουλμάνοι βρέθηκαν να περιφρονούνται από τους ολοκληρωτικά διαποτισμένους από το μοντέρνο ήθος αποικιοκράτες που αντιμετώπιζαν με αποστροφή την οπισθοδρομικότητα, αναποτελεσματικότητα, μοιρολατρία και διαφθορά της μουσουλμανικής κοινωνίας (Άρμστρονγκ, 2009, σσ. 249 - 255).

Η παραπάνω αποικιακή εμπειρία έφερε σε σύγκρουση την Ευρώπη με τον ισλαμικό κόσμο και παρήγαγε μια τεράστια πρόκληση για τους μουσουλμάνους. Για να συμμετάσχουν στο σύγχρονο κόσμο ως ισότιμοι εταίροι έπρεπε να ασπαστούν τις αλλαγές. Ειδικότερα, η Δύση έκρινε ότι ήταν απαραίτητος ο διαχωρισμός της

[4] Και των αποικιών της στην Αμερική

πολιτικής και της θρησκείας ώστε να αποδεσμευτεί η διακυβέρνηση, η επιστήμη και η τεχνολογία από τους περιορισμούς που επέβαλε κάθε συντηρητική θρησκεία. Για τους μουσουλμάνους, ωστόσο, ήταν δύσκολο να εδραιώσουν ένα σύγχρονο δημοκρατικό εθνικό κράτος, όπου η θρησκεία θα περιοριζόταν στα όρια της ιδιωτικής σφαίρας (Άρμστρονγκ, 2009, σσ. 267 - 276).

Σύμφωνα με τα παραπάνω είναι κατανοητοί οι λόγοι της γέννησης μιας έντονης διαμάχης μεταξύ των μουσουλμάνων σχετικά με την μελλοντική κατεύθυνση του Ισλάμ. Στην καρδιά της διαμάχης αυτής έγκειται ερωτήματα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι μουσουλμάνοι θα έπρεπε να λατρεύουν τη θρησκεία τους. Υποστηρίζεται ότι η πλειοψηφία αυτών επιλέγει μια μετριοπαθή και ανεκτική προσέγγιση ωστόσο ένα μέρος αυτών, το οποίο αυξάνεται σταδιακά, επιδιώκει την εγκαθίδρυση μιας αυστηρότερης μορφής θρησκείας η οποία ενημερώνει και ελέγχει όλες τις εκφάνσεις της κοινωνίας (Hassan, 2008, σ. 3).

Η παραπάνω διαμάχη έχει προκαλέσει την εμφάνιση θρησκευτικών φονταμενταλιστικών κινημάτων μεταξύ των πιστών μουσουλμάνων[5]. Ως φονταμενταλιστή ορίζουμε τον «*φανατικό, δογματικό, ενίοτε και βίαιο ζηλωτή, ο οποίος θέλει να επιβάλει τις απόψεις του στους άλλους*» (Βανδώρος, 2015, σ. 189). Η καταγωγική σημασία της λέξης παραπέμπει στην αναβίωση μιας παρελθοντικής κατάστασης που είχε καθιερωθεί και η οποία γίνεται αντιληπτή ως συστατική μιας παράδοσης που έχει εξελιχθεί με το πέρασμα του χρόνου. Γενικότερα, τα φονταμενταλιστικά κινήματα χαρακτηρίζονται από μια δυσφορία και απογοήτευση απέναντι σε κάθε τι μοντέρνο[6]. Έτσι, οι φονταμενταλιστές αισθάνονται θύματα του φιλελεύθερου και του εκσυγχρονιστικού κατεστημένου. Αποτέλεσμα είναι να εκδηλώνουν απόψεις και συμπεριφορά εξτρεμιστικές (Άρμστρονγκ, 2009, σσ. 276 - 277).

Ο Ισλαμικός Φονταμενταλισμός

Διακρίνονται τέσσερις βασικές κατηγορίες του Τζιχάντ (Ελντίν, 2017, σσ. 1 - 4):

[5] Βεβαίως ο φονταμενταλισμός συναντάται σε όλες τις θρησκείες και δεν αποτελεί αποκλειστικά, όπως λανθασμένα πιστεύεται, ισλαμικό φαινόμενο
[6] Το οποίο δεν έχει εκπληρώσει τους στόχους που είχε υποσχεθεί

- Η πρώτη είναι ο αγώνας εναντίον του ίδιου μας του εαυτού. Πρόκειται για τον αγώνα απόκτησης μόρφωσης και εκπαίδευσης, τήρησης των αρχών μας, ενίσχυσης των συνανθρώπων και εκδήλωσης υπομονής στις δύσκολες στιγμές.

- Η δεύτερη είναι ο αγώνας εναντίον του Σατανά, δηλαδή των αμφιβολιών που αισθάνεται κάθε άνθρωπος και της αντίστασης να υποκύψει στις επιθυμίες του.

- Η τρίτη είναι ο αγώνας απέναντι σε όσους αρνούνται την αλήθεια και στους υποκριτές. Όπλο στον αγώνα αυτόν είναι η καρδιά, ο λόγος, η προσωπική περιουσία του καθενός και ο αρχηγός του κράτους κάθε μουσουλμανικής χώρας που με τον επίσημο στρατό και μέσω της πολεμικής σύγκρουσης θα εναντιωθεί σε κάθε πρόκληση.

- Η τέταρτη είναι ο αγώνας εναντίων των αιρετικών, των κακοποιών και των αδίκων.

Το Ισλάμ αποτελεί έναν πλήρως οργανωμένο και ολοκληρωτικό κώδικα ζωής, που διαμορφώνει τη συμπεριφορά των πιστών στο πλαίσιο της κοινωνίας. Ωστόσο, από την κοινωνία αυτή δεν ελλείπει το στοιχείο του στρατιωτικού συστήματος[7]. Παρόλα αυτά, η επίσημη στρατιωτική παρέμβαση, που διέπεται από τους νόμους και τις ηθικές, διακρίνεται από την παραστρατιωτική παρέμβαση που χαρακτηρίζεται από την παρανομία, την ανηθικότητα και μεθόδους ανορθόδοξες (Ελντίν, 2017, σ. 5).

Στη σύγχρονη εποχή ο ισλαμικός φονταμενταλισμός θεωρείται η πιο ενεργητική και βίαιη μορφή θρησκευτικού φονταμενταλισμού. Από τα τέλη του 19ου αιώνα και ιδίως μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, η κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η κατάργηση του Κεμαλικού χαλιφάτου και η εμφάνιση κινημάτων που εκφράζονταν από τον εθνικισμό και από την τάση εκμοντερνισμού των κοινωνιών βάσει δυτικών προτύπων θεωρήθηκαν ως προσβολή του Ισλάμ. Μεταξύ των προσωπικοτήτων που διαμόρφωσαν τον Ισλαμικό φονταμενταλισμό διακρίνεται ο Σαγίντ Κουτμπ, ο οποίος «μαχόταν» για την αποκατάσταση της πίστης και της τάξης στην κοινότητα των πιστών μουσουλμάνων, μέσω της εφαρμογής της προϊσλαμικής βαρβαρότητας στη σύγχρονη εποχή. Στο πλαίσιο αυτό χρησιμοποίησε την έννοια takfir, δηλαδή τον αφορισμό κάθε πιστού, ο οποίος αρνείται την αληθινή

[7] Είτε πρόκειται για την άμυνα της χώρας είτε για αποστολές επίθεσης

πίστη. Αυτό χρησίμευσε ως δυνατότητα να εξοντωθούν όσοι δεν ασπάζονταν αυτήν την εκδοχή του Ισλάμ. Έτσι, ο Κούτμπ προέτρεπε τους μουσουλμάνους, με πρότυπο τον Μωάμεθ, να διαχωρίσουν τη θέση τους από την κοσμική και συμβατική κοινωνία και να αρχίσουν ένα βίαιο τζιχάντ (Βανδώρος, 2015, σ. 194; Άρμστρονγκ, 2009, σσ. 280 - 281; Zenn & Pieri, 2017, σ. 288).

Σταδιακά η επιδίωξη δημιουργίας ενός Ισλαμικού κράτους βάσει ισλαμικών αξιών περιορίστηκε και απορροφήθηκε από μια τάση κρυφού πολιτικού ακτιβισμού. Παρουσιάστηκε, λοιπόν, η εμμονή στρατολόγησης νέων μελών ενώ την ίδια στιγμή παρατηρήθηκε απομάκρυνση από τις βασικές αξίες του παραδοσιακού Ισλάμ. Η απομάκρυνση αυτή περιελάμβανε την μηδενική εκμάθηση της πίστης, την ανύπαρκτη μελέτη του Ισλάμ, την απομάκρυνση από το κάλεσμα βελτίωσης του πιστού και από την κυριάρχηση λανθασμένων ιδεολογιών και δογματικών αντιλήψεων (Ελντίν, 2017, σ. 11).

Η ισλαμικός Φονταμενταλισμός στρέφεται κατά της ηθικής διαφθοράς και της παρακμής του πολιτισμού, όπως έχουν προκληθεί από την εγκατάλειψη της αληθινής παράδοσης και πίστης και την αντικατάσταση αυτών από δυτικά στοιχεία. Αίτημα και σκοπός του είναι η ισλαμική αναβίωση, δηλαδή η εφαρμογή του Ισλαμικού Νόμου της Σαρίας και ο κοινωνικός αποκλεισμός των γυναικών[8]. Παράλληλα, επιδιώκει την αντικατάσταση κάθε πολιτικής δομής, η οποία εμφανίζει φιλελεύθερα, δημοκρατικά και πλουραλιστικά στοιχεία από ένα θεοκρατικό καθεστώς που δε διαχωρίζει την πολιτική από τη θρησκεία και τις ενώνει μέσω υπαγωγής της πρώτης εξουσίας στη δεύτερη. Τέλος, καταδικάζει όποιες καπιταλιστικές και σοσιαλιστικές ιδέες (Βανδώρος, 2015, σσ. 194 - 195).

Βάσει των παραπάνω, το τζιχάντ είναι μια θρησκευτική έννοια, η οποία λειτουργεί ως ιδεολογικό πλαίσιο και αποσκοπεί στο να προσφέρει στους οπαδούς του μια βάση για οργανωμένη πολιτική δράση. Η ισλαμιστική τρομοκρατία αναφέρεται σε έναν συγκεκριμένο τύπο τρομοκρατίας. Ο ισλαμισμός πηγάζει από την ισλαμική ιδέα του τζιχάντ που αποτελεί μια εσωτερική μάχη του πιστού να υπακούσει στον Θεό και στους κήρυκές του και να αποφύγει τους παγκόσμιους πειρασμούς. Επίσης αναφέρεται και στην άμυνα για την προστασία της ισλαμικής θρησκείας που

[8] Με την χρήση μπούρκα, νικάμπ και άλλων ενδυμάτων που καλύπτουν τα μέρη του σώματος, όπως επίσης και η υποτέλεια αυτών στους άντρες

αποτελεί υποχρέωση κάθε πιστού. Ο ισλαμισμός αφορά την τελευταία έννοια του τζιχάντ και μπορεί να αποδοθεί ως εξτρεμιστική πολιτική ιδεολογία που χαρακτηρίζεται από την θέληση εξάπλωσης του Ισλάμ σε όλο τον κόσμο μέσω ενός ιερού πολέμου ενάντια στους άπιστους (Chukwurah, Eme, & Ogbeje, 2015, σσ. 372 - 374; Hida, 2012, σ. 3)

Λόγοι Εξάπλωσης Ισλάμ στη σύγχρονη Αφρική

Οι χώρες της Αφρικής έχουν δεχτεί πολλαπλά χτυπήματα από συνεχόμενες κρίσεις από την εξασφάλιση ακόμη της ανεξαρτησίας. Την μετά την αποικιοκρατία περίοδο η Αφρική έχει βιώσει 85 πραξικοπήματα, και ο αριθμός αυτός ξεπερνά τα 100, αν λάβει κανείς υπόψη του τις διάφορες αποτυχημένες αιματηρές απόπειρες ανατροπής του καθεστώτος από στρατιωτικούς. Από το 1945 έχουν υπάρξει περισσότερες από 95 ένοπλες συγκρούσεις στην ήπειρο και πάνω από 45 εμφύλιοι πόλεμοι (Solomon, 2015, σ. 33).

Από το 1997 η Αφρική έχει υποστεί 522 τρομοκρατικές ενέργειες, 73% των οποίων προέρχονται από το εσωτερικό της ενώ το 27% έχουν διακρατικό χαρακτήρα. Οι πράξεις αυτές έχουν οδηγήσει στον τραυματισμό 8.477 ανθρώπων και στο θάνατο 2.614 ανθρώπων (Egiegba-Agbiboa, 2013, σ. 14).

Οι ισλαμιστές έχουν εκμεταλλευτεί την κατάσταση αυτή, την επιδείνωση της οικονομίας και την πολιτική αστάθεια των χωρών της Αφρικής, ώστε να ενισχύσουν την διάδοση του Ισλάμ σε αυτές. Η δράση των οργανισμών τους για την αντιμετώπιση της διαφθοράς των κυβερνητικών μηχανισμών, η χρήση εθελοντών και η πρόσβαση σε πόρους από τον Κόλπο επέτρεψε στους Ισλαμιστές να εισέλθουν και να ενισχύσουν τις απελπισμένες κοινωνίες των χωρών της Αφρικής. Άλλωστε, η οικονομική ανάπτυξη των ισλαμιστών τους επέτρεψε να χτίσουν τζαμιά, σύγχρονα σχολεία, κλινικές, φαρμακεία και πολιτιστικά κέντρα ήδη από τη δεκαετία του ’80 (Solomon, 2015, σ. 34).

Η επικράτηση του Ισλάμ στην Αφρική έχει οδηγήσει στην χρήση του όρου «Αφρικανικό Ισλάμ» το οποίο είναι στενά συνδεδεμένο με την μυστικιστική και πνευματική πλευρά του Σουφισμού. Ο Σουφισμός επισημαίνει την ανάγκη να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ της αγάπης και της γνώσης του πραγματικού εσωτερικού εαυτού. Πολλοί Αφρικανοί Μουσουλμάνοι έχουν ακολουθήσει την

κατεύθυνση του Σουφισμού. Αυτή η μορφή ισλαμικής πίστης είναι πιο προσωπική και συναισθηματική, τονίζοντας την αγάπη προς το Θεό σε αντίθεση με το φόβο στο πρόσωπο αυτού (Cook, 2014; Solomon, 2015, σ. 21).

Αν και η πλειοψηφία των μουσουλμάνων στην Αφρική είναι Σουνίτες, ο πολυσύνθετος χαρακτήρας του Ισλάμ στην Αφρική αποκαλύπτεται από τις ποικίλες σχολές σκέψης, παραδόσεων και απόψεων που συνεχώς αποζητούν την κυριαρχία σε πολλές Αφρικανικές χώρες (Hassan, 2008, σ. 3).

Ο νόμος της Σαρίας ευρέως επηρεάζει το νομικό καθεστώς στις περισσότερες Ισλαμικές χώρες ωστόσο, το μέγεθος του αντίκτυπου αυτού διαφέρει. Στην Αφρική, τα περισσότερα κράτη περιορίζουν την εφαρμογή τη Σαρία σε ζητήματα όπως ο γάμος, το διαζύγιο, τα κληρονομικά θέματα και η επιμέλεια των τέκνων. Η συμβίωση και η συνύπαρξη μεταξύ των μουσουλμάνων και των οπαδών άλλων θρησκειών φαίνεται ειρηνική (Hassan, 2008, σσ. 3 - 4).

Τα τελευταία χρόνια ο Σουφισμός απειλείται από τον ισλαμισμό. Ο Ισλαμισμός έχει σαν στόχο την εισαγωγή του ισλάμ στην πολιτική σφαίρα. Οι Ισλαμιστές σχηματίζουν πολιτικά κόμματα, συμμετέχουν στις εκλογές και ασκούν πιέσεις για συνταγματικές μεταρρυθμίσεις. Επιδιώκουν δηλαδή την ενσωμάτωση του Ισλάμ από κυβερνήσεις, από πανεπιστήμια και από άλλους θεσμούς. Ο Ισλαμισμός είναι μια ολοκληρωμένη ιδεολογία του εικοστού αιώνα που επιδιώκει να διαμορφώσει την ισλαμική θρησκευτική παράδοση ώστε να εξυπηρετηθούν πολιτικοί σκοποί κυριαρχίας. Η επικράτηση του ριζοσπαστικού Ισλαμισμού – σε βάρος άλλων μορφών του Ισλάμ - σχετίζεται και με ένα ακόμα γεγονός. Πρέπει να σημειωθεί ότι την περίοδο μετά την αποικιοκρατία, πολλοί οπαδοί του Σουφισμού συνεργάστηκαν με τοπικές αρχές και έλαβαν οικονομικά οφέλη από τις διεφθαρμένες κυβερνήσεις, γεγονός που οδήγησε στο να χάσουν την αξιοπιστία του στα μάτια των πολιτών. Με παρόμοιο τρόπο άλλες μουσουλμανικές οργανώσεις που αποσκοπούν στην προώθηση της ειρήνης και της συνύπαρξης των διαφορετικών θρησκειών αμαυρώθηκαν λόγω της εγγύτητάς τους με ένα διεφθαρμένο κράτος. Για παράδειγμα, στη Νιγηρία τη δεκαετία του ’80 συστάθηκε μια Συμβουλευτική Επιτροπή θρησκευτικών υποθέσεων που εκπροσωπούσε τους Μουσουλμάνους και τους Χριστιανούς και αποσκοπούσε στην άμβλυνση των θρησκευτικών εντάσεων. Η εγγύτητά τους με καθεστώτα που κρίθηκαν ως παράνομα είχαν σαν αποτέλεσμα όσοι

συμμετείχαν σε αυτές τις οργανώσεις να θεωρηθούν ως διεφθαρμένοι και επέτρεψε την ανάδυση των ισλαμιστών. (Egiegba-Agbiboa, 2013, σσ. 16 - 18; Solomon, 2015, σ. 35)

Ο ισλαμισμός πολλές φορές χρησιμοποιείται εναλλακτικά με το Πολιτικό Ισλάμ. «*Το Πολιτικό Ισλάμ αποσκοπεί στη δημιουργία ενός Ισλαμικού Κράτους που θα κυβερνιέται σύμφωνα με το Νόμο της Σαρίας. Αν και τα πολιτικά ισλαμικά κινήματα μπορούν να χαρακτηριστούν ως τμήμα της ισλαμικής θρησκευτικής αναζωπύρωσης είναι κυρίως πολιτικά. Το Πολιτικό Ισλάμ θεωρεί τη βάση του Ισλαμικού Κράτους ως την απαραίτητη προϋπόθεση για την ολοκλήρωσης της ζωής του Μουσουλμάνου*» (Solomon, 2015, σ. 22).

Σε αντίθεση με τον Σουφισμό που επιδιώκει τον εξαγνισμό της ψυχής του πιστού, ο Ισλαμισμός επιδιώκει την απόκτηση πολιτικής εξουσίας και την επιβολή του κεντρικού δόγματος σε όλους (Hill, 2012, pp. 18 - 20). Άλλωστε, έχει υποστηριχθεί ότι «*είναι στη φύση του Ισλάμ να κυριαρχεί και να μην κυριαρχείται, να επιβάλει τον νόμο σε όλα τα έθνη και να επεκτείνει την εξουσία του σε όλο τον πλανήτη*» (Solomon, 2015, σ. 23).

Με αφορμή την πεποίθηση αυτή είναι φανερό ότι η βία και ο εκφοβισμός αποτελούν τα εργαλεία για την διάδοση των διδαχών του. Οι ισλαμιστές επιδιώκουν να διαμορφώσουν μια ιδανική κοινωνία , αντλώντας έμπνευση από την Αραβία του 7^{ου} αιώνα επί του προφήτη Μωάμεθ και των τεσσάρων πρώτων χαλιφών που τον διαδέχτηκαν. Από την βάση αυτή πηγάζει η αποστροφή τους προς την εκκοσμίκευση, καθώς εκδηλώνει το διαχωρισμό ανάμεσα στην πίστη και στο κράτος. Κατά τον Westerland σκοπός του Ισλάμ είναι να εφαρμόσει το Νόμο της Σαρίας ως τη βάση των Μουσουλμανικών κοινωνιών και των ισλαμικών κρατών. Αφού ο Αλλάχ είναι ο νομοθέτης και άρχει τόσο της γης όσο και των ουρανών, ο άνθρωπος δεν πρέπει να νομοθετεί καθώς κάτι τέτοιο αποτελεί τη σοβαρότερη αμαρτία (Solomon, 2015, σ. 23).

Λόγοι Εξάπλωσης Ισλάμ στη Νιγηρία

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου την δεκαετία του ’90, υποστηρίχθηκε από πολλούς θεωρητικούς των διεθνών σχέσεων[9], ότι ο ξεκίνησε μια περίοδος ειρήνης (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 41). Οι συγκρούσεις μεταξύ των κρατών άρχισαν να περιορίζονται στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο. Οι περισσότεροι πόλεμοι που διεξήχθησαν, όπως ο πόλεμος του Λιβάνου το 2006 και ο πόλεμος Ρωσίας – Γεωργίας του 2008 για την περιοχή της Οσσετίας και Αμπχαζίας, ήταν μικροί σε διάρκεια και «*ασύμμετρης φύσης»*. Αυτή η ασυμμετρία επρόκειτο να λάβει τη μορφή εσωτερικών συγκρούσεων, οι οποίες θα επιλύονταν χωρίς την ανάγκη εξωτερικών παρεμβάσεων. Αυτή η ιδέα για τον μεταψυχροπολεμικό κόσμο κατέρρευσε μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 από την Αλ Κάιντα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Μετά από την προαναφερθείσα τρομοκρατική επίθεση και την δήλωση για κήρυξη «πολέμου ενάντια στον τρόμο» από την Αμερικανική Κυβέρνηση, το ζήτημα της «τρομοκρατίας» τέθηκε στο προσκήνιο των διεθνών πολιτικών συζητήσεων (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 41).

Η Νιγηρία, δεν αποτελεί εξαίρεση όταν γίνεται λόγος για «αντισυμβατικές συγκρούσεις». Από την κήρυξη της ανεξαρτησίας της το 1960 η χώρα έχει δεχτεί επιθέσεις από μη κρατικές πολιτικές οργανώσεις, με αποκορύφωμα τη δράση της Boko Haram εναντίον του κράτους της Νιγηρίας από το 2009 (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 41).

Η Νιγηρία απέχει πολύ από ένα μικρό κράτος. Η ταχύτατα αναπτυσσόμενη και πρόσφατα αναθεωρημένη οικονομία της είναι η μεγαλύτερη στην Αφρική. Διαθέτει πάνω από 100.000 στρατιώτες (με μεταβλητή εκπαίδευση, εξοπλισμό και εμπειρία), πάνω από 400.000 αστυνομικές και τεχνολογικές ικανότητες (που περιλαμβάνουν και ένα διαστημικό πρόγραμμα με 4 δορυφόρους) (Reeve, 2014, σ. 3). Η Νιγηρία αποτελεί την πιο πυκνοκατοικημένη χώρα στην Αφρικανική Ήπειρο με πληθυσμό περίπου στα 180 εκατομμύρια κατοίκους και αποτελεί μια χώρα με μια από τις μεγαλύτερες εκτάσεις η οποία τελεί υπό την απειλή της αποσταθεροποίησης και της απώλειας της κρατικής εξουσίας. Στις αρχές του 2014 καταλάμβανε την πρώτη θέση στην ανάπτυξη του ΑΕΠ στην Αφρική και αποτελεί χώρα με εξαγώγιμα προϊόντα το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, χάρη στις εξαγωγές των οποίων έχει αυξήσει τα

[9] Όπως από τον Francis Fukuyama

έσοδά της. Στην παραγωγή πετρελαίου αποτελεί την έβδομη χώρα στο παγκόσμιο χάρτη.. Οι φυσικοί πόροι της χώρας και η γεωγραφική της θέση που επιτρέπει την πρόσβαση στον Ατλαντικό Ωκεανό θα μπορούσε να καταστήσει τη Νιγηρία ηγετική χώρα στην ήπειρο. Ωστόσο το υψηλό επίπεδο διαφθοράς, οι ασθενώς ανεπτυγμένες βιομηχανία και υποδομές, οι εθνικές και θρησκευτικές συγκρούσεις είναι χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζονται ως φυγόκεντρες τάσεις και σταδιακά έχουν μετατρέψει τη χώρα σε «σφαίρα χάους»[10]. (Bokeriya & Omo-Ogbebor, 2016, σ. 273; Persson, 2014, σ. 15). Μάλιστα, από την ανεξαρτησία της το 1960 η Νιγηρία αποτελεί ένα κέντρο πολιτικών και θρησκευτικών συγκρούσεων, εθνικών κρίσεων πηγή διαμαχών και εξεγέρσεων (Egiegba-Agbiboa, 2013, σ. 9).

Η Νιγηρία παρουσιάζει μεν διοικητική ενότητα, ωστόσο είναι χωρισμένη σε δύο τμήματα. Από τη μια εντοπίζεται ο φτωχός μουσουλμανικός βορράς και από την άλλη ο πλούσιος χριστιανικός νότος. Από το 1966 άλλωστε η κυβέρνηση της Νιγηρίας αποτελείτο από στρατιωτικές δικτατορίες, οι οποίες ενίσχυαν την όξυνση των εντάσεων, κοινωνικών και θρησκευτικών. Στη Νιγηρία η περιθωριοποίηση αποτελεί συχνό αντικείμενο των πολιτικών συζητήσεων και συχνά εκφράζεται ο διαχωρισμός βάσει κοινωνικών και οικονομικών εξελίξεων ανάμεσα στον Βορρά και στον Νότο. Αν και υπάρχουν μεγάλες διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις περιοχές αυτές, η ελλιπής ανάπτυξη των Μουσουλμάνων του Βορρά συχνά αντιμετωπίζεται ως η πηγή του μαχητικού ισλαμισμού στην περιοχή (Persson, 2014, σ. 15).

Το ομοσπονδιακό σύστημα της Νιγηρίας, όπου ο περιφερειακός χαρακτήρας ενισχύει και τις εθνικές και θρησκευτικές ταυτότητες συνέβαλε στην ανάπτυξη της απομόνωσης του βορρά, γεγονός που η Boko Haram εκμεταλλεύτηκε. Το σύστημα αυτό μπορεί να επεξηγηθεί λαμβάνοντας υπόψη την Βρετανική αποικιακή αρχή που ξεκίνησε το 1852 και ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 1960 με την ανεξαρτητοποίηση της Νιγηρίας. Υπό την βρετανική εξουσία, οι θρησκευτικές και εθνοτικές διακρίσεις ενισχύθηκαν καθώς οι Βρετανοί εκδήλωσαν διαφοροποιήσεις στον τρόπο με τον οποίο κυβερνούσαν τον Βορρά, τη Δύση και την Ανατολή της χώρας. Μια από τις διαφοροποιήσεις στον τρόπο διακυβέρνησης εντοπίζεται στην εκπαίδευση, όπου οι Χριστιανοί γίνονταν δεκτοί στις σχολές ιεραποστόλων στο Νότο, αλλά όχι στον βορρά λόγω των συγκρούσεων μεταξύ των Βρετανών και των

[10] Μάλιστα, βασική συνιστώσα του χάους αυτού αποτελεί η διάδοση και εξάπλωση της επιρροής της ριζοσπαστικής οργάνωσης Boko Haram

Μουσουλμάνων ηγεμόνων. Αποτέλεσμα ήταν η «παραγωγή» δυτικά εκπαιδευμένης ελίτ έτοιμης να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας και οικονομίας στο Νότο, ενώ ο Βορράς καθυστέρησε προετοιμάζοντας αποκλειστικά απόφοιτους που ήταν εξοικειωμένοι με την ισλαμική διδασκαλία. Έτσι, η κληρονομιά της Βρετανικής αποικιοκρατίας είχε σαν αποτέλεσμα αποκλειστικά τη θρησκευτική διαφοροποίηση ανάμεσα σε βορρά και νότο και την αναπτυξιακή διακρίσεων μεταξύ των μουσουλμάνων του Βορρά και των Χριστιανών του Νότου (Solomon, 2015, σ. 98; Hill J. , 2012, σσ. 46 - 53).

Η αποχώρηση των Βρετανών συνοδεύτηκε από την επικράτηση πολιτικών σχημάτων που πολεμούσαν την δύση και την εισαγωγή του ξενόφερτου τρόπου σκέψης και επεδίωκαν την κυριαρχία του ισλαμισμού. Ωστόσο, τα στρατιωτικά κινήματα κατάφερναν τον περιορισμό των λαϊκών αντιδυτικών ηγετών και των κινημάτων τους. Ωστόσο, η κατάσταση στο εσωτερικό της χώρας, η φτώχια του λαού και οι μεγάλες αντιθέσεις ανάμεσα σε βορρά και νότο οδήγησαν στην ανάπτυξη παραστρατιωτικών οργανώσεων.

Ο μουσουλμανικός βόρειος λαός της Νιγηρίας αισθανόταν περιθωριοποιημένος από τη νιγηριανή πολιτική και από το οικονομικό σύστημα που είχε συγκεντρώσει τον πλούτο στις νοτιοανατολικές βιομηχανίες και πετρελαιοπαραγωγές. Η βόρεια Νιγηρία είναι τρεις φορές πιο φτωχή από τον κυρίως χριστιανικό νότο και η βορειοανατολική «καρδιά» της Boko Haram είναι το φτωχότερο τμήμα του βορρά. Οι παραπάνω ανισότητες οξύνθηκαν λόγω της ταχείας εθνικής ανάπτυξης των τελευταίων χρόνων. Παράλληλα, οι περιβαλλοντικές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης και της απερήμωσης και της αποξήρανσης της λίμνης του Τσαντ είχαν καταστροφικές συνέπειες για την επαρχία Μπορνό και Γιομπ. Σε αντίθεση με τις περισσότερες λοιπές αναπτυσσόμενες χώρες, το ποσοστό γεννητικότητας στη Νιγηρία αυξάνεται με την αύξηση του πληθυσμού να είναι υψηλότερη στον βορρά (Reeve, 2014, σ. 3).

Η οικονομική περιθωριοποίηση έχει επιδεινωθεί από την χριστιανική πολιτική κυριαρχία από το 1999 και μετά. Ενώ τουλάχιστον ο μισός πληθυσμός της Νιγηρίας είναι μουσουλμανικός και οι στρατιωτικές κυβερνήσεις κατά τις προηγούμενες δυο δεκαετίες κυριαρχούνταν από βόρειους στρατηγούς, όλες εκτός από τρεις των τελευταίων 15 χρόνων βρίσκονταν υπό την ηγεσία χριστιανών προέδρων. Ο Μουσουλμάνος Πρόεδρος Umaru Yar'Adua (2007-10) πέθανε τρία χρόνια μετά την

ανάληψη της εξουσίας και θεωρήθηκε ευρέως ως διάδοχος του νότιου προκατόχου του. Ο πρόεδρος Goodluck Jonathan που είναι χριστιανός και νότιος «κληρονόμησε» μια προεδρία που οι περισσότεροι βόρειοι πίστευαν ότι θα αναλάμβανε ένας βόρειος τουλάχιστον μέχρι το 2015. Η ανάδειξή του ωστόσο, από το κυβερνών Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα (παρά η επιλογή ενός βόρειου υποψηφίου) συνδέεται άμεσα με την εντατικοποίηση της δράσης της Boko Haram εκείνο το έτος (Reeve, 2014, σ. 3).

Η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των πολιτών, ο περιορισμός των οικονομικών ευκαιριών, η περιορισμένη εκπαίδευση εκτόξευσε τα ποσοστά της ανεργίας. Αν και η Νιγηρία χάρη στις εξαγωγές του πετρελαίου σημειώνει έσοδα πάνω από 74 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως, περισσότερο από το 50% του πληθυσμού ζει με λιγότερο από ένα δολάριο ημερησίως και 4 στους δέκα Νιγηριανούς είναι άνεργοι. Παρά το γεγονός ότι η χώρα είναι «ευλογημένη» με κοιτάσματα πετρελαίου, οι κρατικές ευκαιρίες που προσφέρονται στους πολίτες είναι περιορισμένες. Σε πολλές περιοχές το Νιγηριανό κράτος δεν παρέχει ούτε νερό, ούτε ηλεκτρισμό, ούτε εκπαίδευση. Έτσι, ο ιδρυτής της οργάνωσης προσέλκυσε οπαδούς δηλώνοντας την αντίθεσή του κατά της επιδείνωσης των συνθηκών διαβίωσης και της κρατικής διαφθοράς (Solomon, 2015, σσ. 98 - 99).

Δεν είναι τυχαίο ότι η βόρεια Νιγηρία είναι τόσο επιρρεπής στον ριζοσπαστικό ισλαμισμό και στις αντίστοιχες εξεγέρσεις, αν ληφθεί υπόψη ότι αποτελεί το πιο φτωχό τμήμα της χώρας. Και ενώ το 27% του πληθυσμού ζει σε συνθήκες φτώχειας στο νότο, το ποσοστό αυτό στον βορρά ανέρχεται σε 72%. Η κατάσταση αυτή επιδεινώθηκε ακόμα περισσότερο από την καταστροφή της ερήμου, τη συνεχή ξηρασία και την πανδημίας της πανώλης των βοοειδών. Είναι σαφές ότι οι επιπτώσεις της οικονομικής παγκοσμιοποίησης έχουν οξύνει το χάσμα ανάμεσα σε βορρά και νότο Και ενώ οι τιμές του πετρελαίου έχουν ευνοήσει τις επιχειρήσεις στον Νότο, οι ελάχιστες βιομηχανίες του βορρά, κυρίως κλωστοϋφαντουργίας, έχουν αποτύχει να ανταγωνιστούν με τα φθηνότερα προϊόντα που εισάγονται από την Κίνα (Solomon, 2015, σ. 99)

Η αυξανόμενη φτώχεια έρχεται σε αντίθεση με την αυξανόμενη ευημερία των πολιτικών ελίτ. Από το 1999 οι Νιγηριανοί πολιτικοί υπεξαιρούν 4 με 8 δισεκατομμύρια ετησίως (Solomon, 2015, σ. 99). Αυτό ενισχύει την πεποίθηση ότι η κυβέρνηση είναι παράνομη. Και μπορεί η κρατική διαφθορά να μην αποτελεί τον

κυρίαρχο λόγο για την εμφάνιση της οργάνωσης ωστόσο αντανακλά την κατάσταση στο εσωτερικό της Νιγηρίας. Υπό αυτές τις συνθήκες είναι κατανοητή η ανταπόκριση του λόγου της οργάνωσης ότι το νιγηριανό κράτος αποτελεί πηγή κακού. Όλα τα παραπάνω έχουν επιφέρει μεγάλο πλήγμα στην εθνική ενότητα καθώς παρατηρούνται διακρίσεις σε βάρος χιλιάδων Νιγηριανών και δεν έχουν πρόσβαση σε δημόσια αγαθά (Hill J. , 2012, σ. 56).

Επομένως, η διαφθορά είναι ένας ακόμη παράγοντας που ενισχύει τις κοινωνικές προκλήσεις στη Νιγηρία και αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους λόγους που η εθνική φτώχεια έχει αυξηθεί από το 1970 μέχρι σήμερα από το 36% στο 64,2% (Persson, 2014, σ. 17). Η διαφθορά μπορεί να εντοπιστεί σε πολλές εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής. Σε σχετική έρευνα που διεξήχθη το 2012 στη Νιγηρία, το 59% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι πιστεύει ότι σχεδόν όλοι οι κυβερνητικοί υπάλληλοι ήταν αναμεμειγμένοι στη διαφθορά, ενώ το 77% πιστεύει ότι σχεδόν όλα τα μέλη της Αστυνομίας εμπλέκονταν επίσης. Σε άλλη έρευνα που είχε διεξαχθεί το 2001, η αστυνομία και τα πολιτικά κόμματα είχαν λάβει την πρώτη θέση των πλέον διεφθαρμένων σωμάτων. Πρακτικές διαφθοράς εφαρμόζονται από τα υψηλότερα στελέχη της αστυνομίας – ο Γενικός Επιθεωρητής της Αστυνομίας, Tafa Adebayo Balogun, κατηγορήθηκε και καταδικάστηκε για υπεξαίρεση ποσού μεγαλύτερου των 121 εκατομμυρίων δολαρίων το 2005 - μέχρι και σε τοπικούς κυβερνητικούς υπαλλήλους. Η ελλιπής ανάπτυξη, η έλλειψη εκπαίδευσης, η ανεπάρκεια του συστήματος υγείας, η δυσλειτουργία του κρατικού μηχανισμού είναι βαθιά συνδεδεμένες με την διαφθορά στη Νιγηρία. Οι αστυνομικοί στερούνται πόρων και η αμοιβή τους είναι πολύ χαμηλή αν όχι ανύπαρκτη. Για τους χαμηλόβαθμους αστυνομικούς η διαφθορά είναι ένας τρόπος να εξασφαλίσουν τα προς το ζην και οι πολίτες συχνά πρέπει να πληρώσουν για τις υπηρεσίες που τους παρέχονται από τους αστυνομικούς. Οι εκβιασμοί και οι απειλές εκ μέρους της αστυνομίας αποτελούν σύνηθες φαινόμενο, ενώ οι αστυνομικοί πολύ συχνά προσλαμβάνονται και από πολιτικούς ως προσωπικοί τους φρουροί. Το 2009 ο Γενικός Επιθεωρητής εκτίμησε ότι πάνω από 100.000 αστυνομικοί ενεπλάκησαν σε τέτοιες δραστηριότητες (Persson, 2014, σσ. 16 - 17; Hill J. , 2012, σσ. 23 - 25).

Συμπερασματικά, λοιπόν, μπορούμε να πούμε ότι η διαφθορά αντανακλάται στην κυβέρνηση και στις κρατικές δομές. Έχει ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες στον κρατικό μηχανισμό της χώρας. Αποτελεί πηγή δυσαρέσκειας, καθώς τα έσοδα του

κράτους θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την παροχή δημοσίων αγαθών, ωστόσο καταλήγουν στις πολιτικές ελίτ. Έτσι μειώνεται η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης και η ικανότητα αυτής να σχεδιάσει και να εφαρμόσει πολιτικές αντιμετώπισης των αντιθέσεων και των κοινωνικών προκλήσεων (Persson, 2014, σ. 18).

Παράλληλα, η Νιγηρία αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα σχετικά με την εθνική ασφάλεια. Η χώρα αποτελεί πεδίο βίας, εγκληματικότητας και εξεγέρσεων. Η διακίνηση παράνομων όπλων αποτελεί σύνηθες φαινόμενο. Ο έλεγχος των συνόρων είναι ισχνός και ελλιπής (Persson, 2014, σ. 18).

Είναι γεγονός ότι ο πιο δημοφιλής λόγος εμφάνισης της τρομοκρατικής οργάνωσης είναι η φτώχεια και η υπανάπτυξη. Οι περιοχές της βορειοανατολικής Νιγηρίας κατά την ανεξαρτησία ήταν ελλιπώς διοικούμενες από τις βρετανικές αποικιακές αρχές και δεν είχαν φτάσει την ανάπτυξη του νότου. Παρά το γεγονός ότι στις μετέπειτα κυβερνήσεις συμμετείχαν Βόρειοι, ωστόσο ο Βορράς πάντα υστερούσε σημαντικά στην ανάπτυξη σε σχέση με τον Νότο (Cook, 2014, σ. 5).

Η Νιγηρία αποτελεί ένα κράτος με ατυχή ιστορία συγκρούσεων και εθνοθρησκευτικής βίας. Φαίνεται ότι οι συγκρούσεις αυτές τείνουν να αυξήσουν τις θρησκευτικές διαφορές κα την ένταση ανάμεσα στους Μουσουλμάνους και τους Χριστιανούς (Walker, 2012, σ. 2). Άλλωστε, Ιστορικά οι Χριστιανοί που ζούσαν στον Βορρά αντιμετωπίζονταν από του Μουσουλμάνους ως άπιστοι. Ήδη από τη δεκαετία του ’50 και ’60, όταν οι Χριστιανοί του Νόοτυ μετακινήθηκαν στο Βορρά ήταν αναγκασμένοι να τοποθετήσουν τα παιδιά τους σε ξεχωριστά σχολεία και να ζήσουν σε διαχωρισμένες περιοχές. Επιπλέον, οποιαδήποτε σχέση μεταξύ των Χριστιανών και των Μουσουλμάνων αποτελούσε ανάθημα (Egiegba-Agbiboa, 2013, σ. 10).

Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι, οι Νιγηριανοί είναι άνθρωποι με έντονο θρησκευτικό συναίσθημα. Αυτό το συναίσθημα έχει αποτελέσει τη βάση για την ερμηνεία των πολιτικών καταστάσεων στο εσωτερικό της (Adesoji, Between Maitatsine and Boko Haram: Islamic Fundamentalism and the Response of the Nigerian State, 2011, σ. 99). Ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός ή εξτρεμισμός ξεκίνησε ήδη από τη δεκαετία του ’80. Αν και η πολιτικοποίηση της θρησκείας παρατηρήθηκε από τα τέλη της δεκαετίας του ’70, οι θρησκευτικοί φόβοι και η χρήση

της θρησκείας ως μέσου προπαγάνδας αποτέλεσαν χαρακτηριστικά της Νιγηριανής κοινωνίας. Δεδομένης της ετερογενούς φύσης της Νιγηριανής κοινωνίας και της θρησκευτικής ευαισθησίας των Νιγηριανών είναι φανεροί οι λόγοι διάδοσης του Ισλάμ στο εσωτερικό της (Adesoji, 2010, σ. 96). Ωστόσο, το Νιγηριανό Ισλάμ είναι ετερογενές και αναδύεται από πολλές Ισλαμικές σέκτες. (σιϊτικό κίνημα, κίνημα izala και άλλα τοπικά ισλαμικά κινήματα με περιορισμένη εξάπλωση). Αυτές οι σέκτες, αντιτίθενται στις παραδοσιακές Νιγηριανές Ισλαμικές διδαχές που διδάσκουν την αδελφότητα του Σουφισμού και απομακρύνονται σταδιακά από το κυρίως Ισλαμικό σώμα (Nwoke & Oche, 2014, σ. 421).

Από την άλλη, ο ισλαμικός Φονταμενταλισμός εντοπίζεται κυρίως στη Βόρεια Νιγηρία. Αν και αυτό μπορεί να ερμηνευθεί μελετώντας και τη διάδοση του Ισλάμ στην περιοχή, αποδεικνύει την επιρρέπεια της περιοχής προς την τάση αυτή (Adesoji, Between Maitatsine and Boko Haram: Islamic Fundamentalism and the Response of the Nigerian State, 2011, σ. 100).

Υπό το φως των ανωτέρω, είναι σαφές το περιβάλλον εντός του οποίου αναπτύχθηκε η δράση της οργάνωσης Boko Haram και οι λόγοι της εξάπλωσης αυτής. Στα κεφάλαια που ακολουθούν θα επιχειρηθεί μια προσέγγισή της, ώστε να μελετηθεί τελικά η επιρροή της στην ισορροπία ισχύος στην ευρύτερη περιοχή, αφού προηγουμένως παρουσιαστεί συνοπτικά τα βασικότερα χαρακτηριστικά της.

Η Boko Haram

Το Αραβικό Όνομα της τρομοκρατικής οργάνωσης είναι Jama'atu Ahlis Sunna Lidda'awati Wal-Jihad (δηλαδή «*Οι άνθρωποι της Σούνα για το κήρυγμα και τη τζιχάντ*» ή «*Λαός δεσμευμένος στη διάδοση της διδασκαλίας του Προφήτη και της τζιχάντ*») ενώ η ονομασία Boko Haram αποδίδεται ως «*Η δυτική εκπαίδευση απαγορεύεται*». Η οργάνωση αποτελούσε ένα τοπικό ριζοσπαστικό σαλαφιστικό κίνημα, το οποίο μετεβλήθη σε τρομοκρατική οργάνωση σαλαφιστών τζιχαντιστών μετά το 2009. Η δράση της οργάνωσης είναι συγκεντρωμένη κυρίως στη φυλή Kanuri και Hausa – Fulani, που αποτελούν το 33% περίπου του πληθυσμού της Νιγηρίας και είναι συγκεντρωμένοι στο βορειοανατολικό τμήμα της Νιγηρίας και ιδίως στην Επαρχία Μπορνο όπως επίσης και στην πόλη του Μαϊντούγκουρι. Η έκταση της περιοχής αυτής (όπου τοποθετείται το στρατόπεδο της) ανέρχεται στα 75.000 τ.μ.,

μέγεθος που πλησιάζει σε αυτό της Ιρλανδίας ή της Σκωτίας. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Εθνικών Αναγκών, 250.000 κάτοικοι της περιοχής έχουν εκτοπιστεί μόνο το 2014 από τις περιοχές αυτές, ενώ η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες προέβλεψε μισό εκατομμύριο εκτοπισμένων και επισιτιστική κρίση. Η δράση της οργάνωσης προκάλεσε το διακοπή λειτουργίας εκατοντάδων σχολείων και κλινικών (Reeve, 2014, σ. 2; Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 103).

Οι ρίζες της μπορούν να εντοπιστούν στην οργάνωση Sahaba, της οποίας ηγείτο ο Abubakar Lawan (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 103). Από το 2009 και μετά η δράση της επεκτάθηκε στις επαρχίες Yobe, Katsina, Kano, Kaduna, Bauchi και Gombe.

Υπάρχει ομοφωνία ως προς τους λόγους εμφάνισης της οργάνωσης. Για κάποιους η Boko Haram αποτελεί μια ένδειξη ότι η Νιγηρία αποτελεί ένα αποτυχημένο κράτος. Άλλοι αποδίδουν την εμφάνισή της στην φτώχεια, στην χαμηλή διακυβέρνηση και σε μια επιθετικότητα που προκλήθηκε από την κρατούσα απογοήτευση (Mantzikos, 2013, σ. 12). Η απογοήτευση αυτή των μελών της οργάνωσης προέκυψε από την κατάσταση στο εσωτερικό της χώρας και ιδίως τη θέση των Βορείων Μουσουλμάνων κατά τον καταμερισμό πολιτικής και οικονομικής εξουσίας στη Νιγηρία, όπως διεξοδικά αναλύθηκε ανωτέρω (Mantzikos, 2013, σσ. 12 - 13).

Συνοψίζοντας, έχουν παρουσιαστεί συνολικά οι παρακάτω αιτίες εμφάνισης της Boko Haram (Cook, 2014, σ. 5):

- Η φτώχεια και η υπανάπτυξη των Μουσουλμάνων του Βορρά.

- Ο Ισλαμικός ριζοσπαστισμός που αντιλαμβανόταν τις αξίες του ισλάμ ως πανάκια στον ηθικό εκφυλισμό (Jami'u, 2013, σ. 289).

- Η φυλετική ιδιαιτερότητα των Κανούρι από την οποία υποστηρίζεται ότι προέρχονται τα πρώτα μέλη της οργάνωσης.

Για άλλους, η οργάνωση αποτελεί μια ένδειξη κρίσης κατά την οικοδόμηση της Νιγηρίας ως κράτους. Αυτή η κρίση έχει πυροδοτήσει μια διαδικασία από –

Νιγηριανισμού, με πολλούς ιδιώτες να απεκδύονται της εθνικής τους ταυτότητας καθώς αισθάνονται απογοητευμένοι από το Νιγηριανό κράτος και να επιχειρούν να αντισταθούν στο κράτος με όποιο δυνατό μέσο[11] (Mantzikos, 2013, σ. 13).

[11] Εν προκειμένω με την τρομοκρατία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο
BOKO HARAM - ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Το ιδεολογικό υπόβαθρο της οργάνωσης

Η ιστορία της Boko Haram πηγάζει από την ιστορία της δυτικής Αφρικής. Η συγκεκριμένη περιοχή ξεκίνησε να αναπτύσσεται όταν τα εκεί βασίλεια ανέλαβαν να ελέγχουν τους εμπορικούς δρόμους διακίνησης αγαθών και σκλάβων ανάμεσα σε βορρά και νότο. Η αυτοκρατορία Μπορνό ιδρύθηκε τον 8ο αιώνα και δη πλησίον της λίμνης Τσαντ. Η ανάπτυξη της αυτοκρατορίας την ανέδειξε σε μεγάλη δύναμη, ιδίως μετά την καταστροφή του βασιλείου της Γκάνας το 1076. Γίνεται λόγος, λοιπόν, για ένα σουλτανάτο που αποτελείτο από μουσουλμάνους και εμφάνισε ιδιαίτερη ανάπτυξη τον 17ο αιώνα. Το 1903 το σουλτανάτο του Μπορνού μαζί με το χαλιφάτο του Σοκότο κατέλαβαν Βρετανοί αποικιοκράτες, οι οποίοι επεδίωξαν τη διάδοση του χριστιανισμού σε ολόκληρη τη Νιγηρία η οποία μέχρι την ανεξαρτητοποίησή της το 1960 ανήκε στη Βρετανική Αυτοκρατορία. Η αυτοκρατορία του Μπορνού σταδιακά αντικατέστησε την Hausa σαν περιφερειακό κέντρο δύναμης και επιρροής κατά τον 17ο και 18ο αιώνα. Το 1759 σταδιακά άρχισε να χάνει τη δύναμή του και η αυτοκρατορία έφτανε στο τέλος της. Τον 19ο αιώνα, ο Shesy Usman dan Fodio ισλαμιστής ακαδημαϊκός από την φυλή Fulani διακήρυξε την επιστροφή των ισλαμικών αξιών . Το 1809 ο γιός του ίδρυσε την πόλη του Σοκότο που έγινε η πρωτεύουσα του ομώνυμου Χαλιφάτου. Υπό την Βρετανική κατοχή το χαλιφάτο του Σοκότο το 1903 αποτέλεσε μια από τις μεγαλύτερες δυνάμεις, ενώ το 1914 η Βρετανική Κυβέρνηση οργάνωσε την περιοχή αυτή ως ενοποιημένη Νιγηρία (Bodansky, 2014, σσ. 3 - 4; Adenrele, 2012, σ. 21). Μετά το τέλος του Δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, η Βρετανία ξεκίνησε να ωθεί την Νιγηρία προς την ανεξαρτησία. Δεδομένου του μεγέθους και της παρουσίας πολλών εθνών στο εσωτερικό της, η χώρα που επρόκειτο να οργανωθεί έλαβε τη μορφή ομοσπονδιακού κράτους. Οι βρετανικές αρχές διαμόρφωσαν πολιτικές που προωθούσαν τα κοινωνικοοικονομικά προγράμματα ανάπτυξης που εξυπηρετούσαν συμφέροντα του Λονδίνου παρά των τοπικών πληθυσμών. Εν τω μεταξύ η Νιγηρία - και κυρίως ο Βορράς - δεν έμεινε ανέπαφη από τις ιδεολογικές αναταράξεις που ταλαιπωρούσαν τον Τρίτο Κόσμο και κυρίως την Αφρική. Το πολιτικό μαχητικό Ισλάμ αναδύθηκε σαν εσωτερικό τμήμα της ιδεολογικής αναβίωσης στην μετά αποικιοκρατική εποχή και έλαβε την μορφή «αριστερής ισλαμικής ιδεολογίας» με βίαιες επαναστατικές τάσεις

(Bodansky, 2014, σ. 4). Ωστόσο, το κύριο ξέσπασμα της ισλαμιστικής βίας στη βόρεια Νιγηρία πραγματοποιήθηκε από εγχώριες ομάδες υπό την ηγεσία χαρισματικών κηρύκων.

Ο σημαντικότερος ήταν ο Marwa, ένας Καμερουνέζος που μετοίκησε στη βόρεια Νιγηρία το 1945 και ανέλαβε την μάχη ενάντια στους Βρετανούς. Εξακολούθησε να μάχεται την κεντρική εξουσία ακόμη και μετά την ανεξαρτησία. Ο Marwa οργάνωσε στις αρχές της δεκαετίας του '70 ένα ευρύ μαχητικό κίνημα, το οποίο έμεινε στην ιστορία ως τοιούτο του Maitatsine. Από το 1980 έως το 1985 ξεκίνησε τις πρώτες ισλαμιστικές εξεγέρσεις στη βόρεια Νιγηρία, απορρίπτοντας την εξάπλωση της σατανικής Δύσης και της κρατικής διοίκησης. Ο Marwa σκοτώθηκε κατά τη διάρκεια των εξεγέρσεων, ωστόσο ο θάνατος του μόνο ενέτεινε την βία και τις συγκρούσεις (Bodansky, 2014, σσ. 4 - 5). Μετά τον θάνατό του εξακολούθησαν οι εξεγέρσεις από τους οπαδούς του (Yan Tatsin) στο Κάνο και άλλες περιοχές οι οποίες καταπνίγηκαν από δυνάμεις ασφαλείας του κράτους, ωστόσο χωρίς να αποτρέψουν την ένταση και τις ανθρώπινες απώλειες. Το κοινωνικό χάσμα ανάμεσα στον νότο και στον βορρά είχε σαν συνέπεια να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες ώστε στην βόρεια Νιγηρία να ξεκινήσουν τα κηρύγματα των φανατικών ισλαμιστών, ενώ από την ανεξαρτητοποίηση της χώρας πολλοί ήταν αυτοί που αντιδρούσαν την δυτική εκπαίδευση που είχαν καθιερώσει οι Βρετανοί αποικιοκράτες.

Επομένως, είναι σαφές ότι, το θεωρητικό υπόβαθρο για τη δράση της οργάνωσης βασίζεται στην ισλαμιστική φονταμενταλιστική θεωρία, αφού ο ολικός εξισλαμισμός της Νιγηρίας υπό το Νόμο της Σαρίας αποτελούσε ανέκαθεν το κίνητρο πίσω από όλες τις θρησκευτικές εξεγέρσεις στη Βόρεια Νιγηρία.

Η ιδεολογία της οργάνωσης

Η σύγχρονη κοινωνική θεωρία αντιλαμβάνεται την εκκοσμίκευση ως αναπόφευκτη συνέπεια του εκσυγχρονισμού (Egiegba-Agbiboa, 2013, σ. 1). Από την άλλη, οι συνθήκες στο εσωτερικό της χώρας προκάλεσαν τη ριζοσπαστικοποίηση τμημάτων του πληθυσμού ιδίως στις βόρειες περιοχές της. Οι πληθυσμοί αυτοί έκριναν ως αποτελεσματική λύση αντιμετώπισης των διαφορών την ένοπλη αντίσταση εναντίον του πλούσιου και χριστιανικού νότου. Η Boko Haram ιδρύθηκε το 2002 και ιδρυτής της ήταν ο φανατικός μουσουλμάνος ιεροκήρυκας, Μοχάμεντ

Γιουσούφ. Ξεκίνησε τη δράση της στο Μαϊντουγκούρι, πρωτεύουσα της επαρχίας Μπορνό, βορειοανατολικά της Νιγηρίας. Η οργάνωση συναντάται και ως Γιουσιφίγια από το όνομα του Γιουσούφ (Hansen, 2017, σ. 562). Ο Γιουσούφ ήταν κήρυκας και υποστηρικτής του ριζοσπαστικού ισλαμισμού. Πριν το 2009, η οργάνωση δεν αποσκοπούσε στην ανατροπή της κυβέρνησης με βίαιο τρόπο αλλά ο ηγέτης της πολύ συχνά ασκούσε κριτική στους μουσουλμάνους της Νότιας Νιγηρίας εξαιτίας της συμμετοχής τους σε αυτό που ο ίδιος αντιλαμβανόταν ως μη νομιμοποιημένο, μη ισλαμικό κράτος. Η οργάνωση απέκτησε πολλούς οπαδούς όσο ο ηγέτης καταδίκαζε το κράτος και την αστυνομία (Adenrele, 2012, σ. 21).

Ωστόσο, η δυτική επιρροή θεωρείτο από τον κληρικό Μοχάμεντ Γιουσούφ ως η αιτία όλων των δεινών της χώρας. Ο κληρικός επεδίωξε την επιβολή της Σαρίας και την καταπολέμηση της διαφθοράς στη Νιγηρία. Παράλληλα, η αντιπάθεια απέναντι στο κράτος αυξήθηκε από το γεγονός ότι έχει δομηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να ευνοεί αντί να περιορίζει τις αντιθέσεις (Mantzikos, 2013, σ. 30). Ο Γιουσούφ αρχικά οργάνωσε μια θρησκευτική κοινότητα που καλούσε να συμμετάσχουν φτωχές μουσουλμανικές οικογένειες όχι μόνο της Νιγηρίας αλλά και γειτονικών περιοχών. Στόχος της οργάνωσης ήταν η ίδρυση ενός ισλαμικού κράτους και η διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών ώστε να στρατολογηθούν νεαροί τζιχαντιστές (Τσεντούρος, 2017). Η οργάνωση βρισκόταν υπό την ηγεσία του Γιουσούφ μέχρι και το θάνατό του το 2009. Είναι χαρακτηριστικό της ιδεολογίας του Γιουσούφ ότι σε συνέντευξή του στο BBC είχε απορρίψει εντελώς την ιδέα ότι η γη είναι στρόγγυλη, τη θεωρία του Δαρβινισμού καθώς και την ερμηνεία του φαινομένου βροχής, στη βάση ότι οι θεωρίες αυτές βρισκόταν σε αντίθεση με τις διδαχές του Ισλάμ και του Αλλάχ και ότι όλα καθορίζονται από τον Αλλάχ (Onuoha, The Islamist challenge: Nigeria's Boko Haram crisis explained, 2010, σ. 56).

Άλλωστε, ο Γιουσούφ ήταν οπαδός του Σαλαφισμού. Ο Σαλαφισμός της βόρειας Νιγηρίας προέρχεται από τον Αμπουμπακάρ Γκούμι, ο οποίος αποφοίτησε από αραβόφωνη Βρετανική σχολή της αποικιοκρατίας για μελλοντικούς δικαστές. Αφού μελέτησε τον ισλαμικό Νόμο αμφισβήτησε το κατά πόσο οι Νιγηριανοί Μουσουλμάνοι εκπαιδεύονταν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην αντιλαμβάνονται το Ισλάμ. Από το 1962 έως το 1967 υπηρέτησε ως μουσουλμάνος δικαστής της βόρειας Νιγηρίας ενώ το 1996 αποποιήθηκε των αρμοδιοτήτων του και μετετράπη σε πολεμιστή ενάντια του Σουφισμού (Thurston, 2016, σσ. 9 - 10). Για τον Γιουσούφ πιστεύεται ότι «φοίτησε»

δίπλα στον Γκούμι. Η βασικότερη στάση της οργάνωσης είναι η απόρριψη της δυτικής εκπαίδευσης. (Thurston, 2016, σ. 15). Ο Σαλαφισμός αντιμετωπίζει τα Ισλαμικά κείμενα ως τον μοναδικό οδηγό διαβίωσης και απορρίπτουν ορισμένες εκφάνσεις της Σουννίτικης ταυτότητας (Thurston, 2016, σ. 9). Όπως και άλλες ισλαμιστικές – σαλαφιστικές οργανώσεις η Boko Haram υποστηρίζει το δικαίωμα να χαρακτηρίζουν τους μουσουλμάνους ηγέτες ως αποστάτες και επαναστάτες ενάντια στο μη νομιμοποιημένο κράτος και να ασκούν βία ώστε να επιβάλλουν της Σαρία. Η οργάνωση αποσκοπεί στο να αντικαταστήσει τις επαρχίες γύρω από την λίμνη Τσαντ με μια αγνή Ισλαμιστική κοινωνία. Αντιλαμβάνεται τις ΗΠΑ, τις Ευρωπαϊκές χώρες και το Ισραήλ ως σατανικές δυνάμεις που επιδιώκουν την καταστροφή του Ισλάμ. Οι ηγέτες της έχουν δανειστεί ιδέες από άλλα ισλαμιστικά - σαλαφιστικά κινήματα.(Thurston, 2016, σ. 9).

Η φιλοσοφία της σέχτας, λοιπόν, εντοπίζεται στην πρακτική του ορθόδοξου Ισλάμ. Το ορθόδοξο Ισλάμ άλλωστε αρνείται τη δυτική εκπαίδευση. Αν και η φιλοσοφική κοσμοθεωρία της οργάνωσης είναι αβέβαιη, η ιδεολογική της αποστολή είναι ξεκάθαρη και αποσκοπεί στην ανατροπή του νιγηριανού κοσμικού κράτους και στην επιβολή της αυστηρής ισλαμικής Σαρίας σε όλη τη χώρα. Σκοπός είναι ο «εξαγνισμός» του Νιγηριανού συστήματος, το οποίο έχει μολυνθεί από την δυτική εκπαίδευση. Ειδικότερα, κάθε μορφή εκπαίδευσης που δεν είναι θρησκευτική είναι μοντέρνα – κοσμική – δυτική (boko)[12] (Hansen, 2017, σσ. 554 - 555). Με αφορμή την πεποίθηση ότι το Νιγηριανό κράτος χαρακτηρίζεται από διαφθορά, έχει υποστηριχθεί ότι η καλύτερη λύση για τον αφοσιωμένο μουσουλμάνο είναι να μεταβεί από την «ηθικά χρεοκοπημένη κοινωνία» σε ένα απομονωμένο μέρος και να διαμορφώσει μια ιδανική ισλαμική κοινωνία απαλλαγμένη από πολιτική διαφθορά και ηθική στέρηση (Hill M. , The spread of Islam in West Africa: Containment, Mixing and Reform from the Eighth to the Twentieth Century, 2009, p. 57).

Πολύ συχνά οι ακαδημαϊκοί επισημαίνουν το θρησκευτικό χαρακτήρα της ιδεολογίας της οργάνωσης και κάνουν λόγο για μια ισχυρή ισλαμική ταυτότητα (Mantzikos, 2013, σ. 28). Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι η θρησκευτική ταυτότητα της οργάνωσης είναι πολύ σημαντική δεν μπορεί να μη γίνει λόγος και για άλλα ζητήματα

[12] Είναι αξιοσημείωτο ότι η χριστιανική εκπαίδευση, παρόλο που «εισήχθη» από τη Δύση δεν αναφέρεται ως boko

που έχουν παίξει ρόλο στην αποκρυστάλλωση των στόχων της: εθνοτικά, πολιτικά, οικονομικά, ζητήματα μετανάστευσης και βίας (Mantzikos, 2013, σ. 28).

Η Boko Haram αποσκοπεί στην δημιουργία ισλαμικού κράτους στο εσωτερικό της Νιγηρίας και στην κυριαρχία της Σαρία, έτσι ώστε να καταστεί η «*υπέρτατη πηγή νόμου*» (Τσεντούρος, 2017). Αρχικά, οι απαιτήσεις της Boko Haram ήταν συγκεντρωμένες σε τοπικό επίπεδο και μάλιστα στην φτώχια και την οικονομική κατάσταση της χώρας. Ο ιδρυτής της εξαπέλυε «κατηγορώ» εναντίον των μουσουλμάνων και της εξοικείωσης αυτών με δυτικές συνήθειες. Ωστόσο, οι συγκρούσεις των μουσουλμάνων με τους χριστιανούς και η έντονη άσκηση αστυνομικής βίας είχε σαν αποτέλεσμα την αντίδραση της οργάνωσης και τη ριζοσπαστικοποίησή της. (Τσεντούρος, 2017).

Υπό την αρχηγία του Σεκάου, η Boko Haram έχει κηρύξει ιερό πόλεμο και έχει εντατικοποιήσει τις επιθέσεις της ώστε να πετύχει την απαλλαγή της χώρας από κάθε δυτικό στοιχείο μέσω της παράλληλης ανατροπής της διεφθαρμένης κυβέρνησης. Δεν κάνει καμία διάκριση μεταξύ των Χριστιανών και των Μουσουλμάνων προς την εκπλήρωση του οράματος εδραίωσης ενός «*σκληρού ισλαμικού νόμου και … τοποθέτηση(ς) εγκληματικών δικαστηρίων της Σαρία στην Νιγηρία*» (Τσεντούρος, 2017). Έχει αναφερθεί από μέλη της ότι οι στόχοι της είναι η κατάλυση της δημοκρατίας και η εγκαθίδρυση ενός κράτους όπου θα εφαρμοζόταν ο νόμος της Σαρίας ως μορφή μάχης υπέρ της δικαιοσύνης και του ισλαμισμού στη Νιγηρία (Adenrele, 2012, σ. 22).

«*Θέλουμε να τονίσουμε ότι είμαστε πολεμιστές σε θρησκευτικό πόλεμο στη Νιγηρία και ο αγώνας μας βασίζεται στις παραδόσεις του ιερού προφήτη. Δε θα δεχτούμε κανένα σύστημα διακυβέρνησης εκτός από αυτό που διαμορφώνεται από το Ισλάμ γιατί αποτελεί τον μοναδικό τρόπο απελευθέρωσης των Μουσουλμάνων. Δεν πιστεύουμε σε κανένα σύστημα διακυβέρνησης, ούτε παραδοσιακό ούτε ορθόδοξο εκτός από το ισλαμικό σύστημα και για το λόγο αυτό θα εξακολουθήσουμε να μαχόμαστε ενάντια στη δημοκρατία, στον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό και σε οτιδήποτε άλλο. Δε θα επιτρέψουμε ποτέ στο Νιγηριανό Σύνταγμα να αντικαταστήσει του κανόνες που πηγάζουν από το Ιερό Κοράνι και δε θα επιτρέψουμε την ανήθικη συμβατική εκπαίδευση να αντικαταστήσει τις διδαχές του Ισλαμισμού. Δε θα σεβόμαστε την Νιγηριανή Κυβέρνηση επειδή είναι παράνομη. Θα εξακολουθήσουμε*

να μαχόμαστε τον στρατό και την αστυνομία επειδή δεν προστατεύουν το Ισλάμ. Δεν πιστεύουμε στο Νιγηριανό σύστημα απονομής δικαιοσύνης και θα πολεμήσουμε οποιονδήποτε στηρίζει την κυβέρνηση στη διάπραξη παράνομων πράξεων» (απόδοση του γράφοντος) (Egiegba-Agbiboa, 2013, σσ. 17 - 18).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο
BOKO HARAM - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Η πολιτική κατάσταση στο εσωτερικό της χώρας, η εναλλαγή των διδακτορικών καθεστώτων, οι εμφύλιες συγκρούσεις με αποκορύφωμα τον εμφύλιο μεταξύ 1967 και 1970 είναι παράγοντες που έπαιξαν ρόλο στην εμφάνιση και την ανάπτυξη της δράσης της Boko Haram.

Η βάση της εντοπίζεται στα εδάφη που άλλοτε ανήκαν στην αυτοκρατορία του Μπορνού. Η αρχική της δράση παρατηρήθηκε ως τέτοια μιας σουνίτικης σέχτας, που επιδίωκε την επιβολή της Σαρίας, ωστόσο το 2009 μετεξελίχθηκε σε σαλαφιστική οργάνωση τζιχαντιστών. Στόχος της Boko Haram είναι η αντίσταση στις δυτικές επιρροές που δέχεται η νιγηριανή κοινωνία και στη συγκέντρωση του πλούτου από την χριστιανική ελίτ. Η οργάνωση αυτοχαρακτηρίστηκε στην αρχή ως σύμμαχος της Αλ Κάιντα, Σήμερα έχει δηλώσει τη αφοσίωσή της στο ισλαμικό Κράτος και επιδιώκει τους ίδιους στόχους με τους τζιχαντιστές. Η Boko Haram δραστηριοποιείται κυρίως στην βορειοανατολική Νιγηρία καθώς τα μέλη της έχουν εξοικειωθεί με τις συνθήκες των εδαφών αυτών, ενώ παράλληλα ενεργεί και στα κράτη που συνορεύουν, δηλαδή στο Τσαντ, στον Νίγηρα και στο Καμερούν. Η οργάνωση παρουσιάζει ιεραρχική δομή και ξεχωρίζει ένας επικεφαλής, ωστόσο, λειτουργεί ως μυστικός πυρήνας «*χρησιμοποιώντας ένα σύστημα δικτύου με επιμέρους μονάδες από 300 ή και 500 μαχητές η καθεμία, ενώ συνολικά το ανθρώπινο δυναμικό της φτάνει τις 9.000*» (Τσεντούρος, 2017).

Η οργάνωση από τα πρώτα χρόνια της δράσης της είχε στρατιωτικό χαρακτήρα, ο οποίος συνεχώς αυξανόταν. Ο θάνατος του Γιουσούφ συνοδεύτηκε από την μετατροπή της οργάνωσης σε τρομοκρατική ομάδα που επιδόθηκε σε απροκάλυπτες σφαγές (Τσεντούρος, 2017).

Υπάρχει γενική αποδοχή ότι μέχρι το 2009 η οργάνωση εκτελούσε τις ενέργειές της σχετικά ειρηνικά και ότι η ριζοσπαστικοποίησή της επήλθε μετά το 2009 (Mantzikos, 2013, σ. 11).

Σε αρχικό στάδιο των συγκρούσεων ανάμεσα στις δυνάμεις ασφαλείας της Νιγηρίας και στην οργάνωση, το κράτος έκανε χρήση των αστυνομικών της δυνάμεων σε μια προσπάθεια να θέσει υπό έλεγχο τις δραστηριότητες της

οργάνωσης. Πριν το 2010, οι δράση της οργάνωσης αποτελείτο κυρίως από ενέργειες κοινωνικής και θρησκευτικής ανυπακοής (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 44).

Ο θάνατος του ιδρυτή της οργάνωσης από αστυνομικές δυνάμεις το 2000 οδήγησε στην εκ μέρους της οργάνωσης υιοθέτηση μιας πιο επιθετικής προσέγγισης υλοποίησης των στόχων της (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 44). Η ριζοσπαστικοποίηση ήταν αποτέλεσμα της απόπειρας καταστολής της δράσης της οργάνωσης από την κυβέρνηση το 2009 (Mantzikos, 2013, σ. 11)

Από το 2009 η οργάνωση άρχισε να εξοπλίζεται και να έρχεται σε σύγκρουση με την αστυνομία. Ο ιδρυτής της εκτελέστηκε από τις αρχές ενώ τον διαδέχτηκε ο Αμπουμπακάρ Σεκάου, ο οποίος προχώρησε στη ριζοσπαστικοποίηση της οργάνωσης. Ενέτεινε την αντιδυτική ρητορεία του και επεδίωξε την ανατροπής της κυβέρνησης που χαρακτηριζόταν από διαφθορά. Η οργάνωση εξαπέλυσε επιθέσεις σε όλη τη χώρα ενώ ανακοίνωσε τη σύσταση χαλιφάτων στα εδάφη που καταλάμβανε. Παράλληλα, προσδέθηκε στο ισλαμικό κράτος.

Οι τακτικές της οργάνωσης από το 2009 περιλάμβαναν ιδίως drive – by shootings εναντίον αστυνομικών μονάδων, που δεν απαιτούσαν την προηγούμενη ιδιαίτερη εκπαίδευση των μελών της. Μέχρι το 2010 η Boko Haram δεν είχε ξεκάθαρη στρατηγική για την επίτευξη των στόχων της στη Βόρεια Νιγηρία. Επαφιόταν σε τακτικές hit and run ώστε να ασκήσει πιέσεις στον χώρο δράσης της. Τα όπλα που χρησιμοποιούσε ήταν στοιχειώδη: μολότοφ, μαχαίρια, σπαθιά και χειροποίητα όπλα (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 43).

Το 2010 μετά από έναν χρόνο προετοιμασιών, η οργάνωση ξεκίνησε την εφαρμογή νέων τακτικών και μεθόδων, μεταξύ των οποίων και οι βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας. Αυτό ανάγκασε τη Νιγηριανή κυβέρνηση να ιδρύσει ειδική Στρατιωτική Ομάδα Καταστολής της δράσης της Boko Haram (Πολυεθνική Περιφερειακή Στρατιωτική Δύναμη - Special military Joint Task Force – SMJTF) το 2011, η οποία αποτελείτο από προσωπικό της Αστυνομίας της Νιγηρίας, του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως, της Νιγηριανής Υπηρεσίας Μετανάστευσης και της Υπηρεσίας Πληροφοριών Άμυνας. Η νέα τακτική του πλέον ηγέτη Σεκάου είχε δύο σημαντικές συνέπειες. Πρώτον, ανάγκασε τη Νιγηρία να κινητοποιήσει πλήρως τις ένοπλες δυνάμεις της για την αντιμετώπιση του νέου κινδύνου και δεύτερον

ανάγκασε την Κυβέρνηση να αναπροσαρμόσει τις στρατηγικές της ώστε να καταπολεμηθεί η τρομοκρατία (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 44).

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, από το 2010 οι επιθέσεις της Boko Haram άλλαξαν χαρακτήρα, εξελίχθηκαν και έγιναν θανατηφόρες με τη χρήση εκρηκτικών (που αποκτά από την Αλ Κάιντα). Στη συνέχεια η οργάνωση «*εξελίσσεται από ένα μοντέλο ανοικτού δικτύου σε ένα κλειστό συγκεντρωτικό σύστημα με έδρα των επιχειρήσεών της, το απομονωμένο δάσος της Σαμπίσα. Αυτό είναι το σημείο καμπής που αλλάζει τα δεδομένα όσον αφορά την δυναμική της σύγκρουσης και δυσκολεύει την ζωή των νιγηριανών αστυνομικών δυνάμεων*» (Τσεντούρος, 2017).

Επίσης, από το 2010 η οργάνωση προσέφυγε στη χρήση βομβών και αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών σε στρατηγικά μέρη και σε επιθέσεις αυτοκτονίας. Στις 26 Αυγούστου 2011 σημειώθηκε μια βομβιστική επίθεση αυτοκτονίας στην πρωτεύουσα της Νιγηρίας εναντίον των κεντρικών γραφείων των Ηνωμένων Εθνών όπου σκοτώθηκαν 21 άτομα και τραυματίστηκαν τουλάχιστον 73. Πλέον το οπλοστάσιο της οργάνωσης περιέχει αεροβόλα, βόμβες, χειροβομβίδες, αυτόματα όπλα, πολυβόλα, εκρηκτικούς μηχανισμούς κ.ο.κ.

Επίσης, η οργάνωση άρχισε να εξαπολύει μια σειρά επιθέσεων σε αστυνομικές και στρατιωτικές βάσεις όπως επίσης και σε φυλακές της βορειοανατολικής Νιγηρίας. Για παράδειγμα στις 7 Σεπτεμβρίου 2010 επιτέθηκε σε φυλακή στο Μπάουχι και απελευθέρωσε τουλάχιστον 700 κρατούμενους. Από το 2010 μέχρι και το 2015 οι επιθέσεις της έγιναν περισσότερο προκλητικές. Ποτέ στην ιστορία της πολιτικής βίας στη Νιγηρία καμιά άλλη οργάνωση δεν στοχοποίησε με τέτοιο τρόπο στρατιωτικές δομές, στρατιωτικούς σχηματισμούς στην αμφισβητούμενη ζώνη. Αυτό που γίνεται αντιληπτό από τις επιθέσεις της οργάνωσης είναι ότι χρησιμοποιούν ασύμμετρες αλλά και συμβατικές τεχνικές και στρατηγικές, γεγονός που καθιστά σαφές ότι πρόκειται για έναν υβριδικό πόλεμο (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 47).

Την περίοδο 2010 – 2011 οι δράση της οργάνωσης ήταν ιδιαίτερα βίαιη και αφορούσε την στοχοποιημένη δολοφονία εξεχόντων πολιτικών και κληρικών που τάχθηκα ενάντια σε αυτήν, επιθέσεις σε εκπαιδευτικά και ιατρικά ιδρύματα και συγκρούσεις με την αστυνομία. Από τα τέλη του 2010, η οργάνωση αφοσιώθηκε σε δραστηριότητες μεγαλύτερης κλίμακας με επίκεντρο την χριστιανική μειονότητα της

βόρειας Νιγηρίας, με επιθέσεις σε εκκλησίες και ναούς και με σκοπό τον «διωγμό» των χριστιανών από το Βορρά. (Cook, 2014, σ. 4).

Οι τακτικές της οργάνωσης είναι ποικίλες αλλά διακρίνονται κυρίως στις εξής κατηγορίες: η πρώτη αφορά τις ατομικές ή σε ομάδες λίγων ατόμων επιθέσεις που έχουν σαν σκοπό την τοπική πρόκληση τρόμου (δολοφονίες, ένοπλες επιθέσεις, επιθέσεις αυτοκτονίας, και η δεύτερη αφορά μαζικές επιθέσεις με τη χρήση μοτοσικλετών, φορτηγών για να επιτεθούν σε έναν συγκριτικά λιγότερο προστατευμένο στόχο και στη συνέχεια προχωρούν στη σφαγή του πληθυσμού της περιοχής αυτή ή στην αιχμαλωσία αυτών ώστε να εξυπηρετήσουν τους μετέπειτα στόχους τους (Cook, 2014, σ. 9).

Οι τακτικές της Boko Haram περιλαμβάνουν ενέργειες που στρέφονται κατά ευπαθών ομάδων, ηλικιωμένων, γυναικόπαιδων που βάσει των διατάξεων του διεθνούς δικαίου εν καιρώ πολέμου απολαμβάνουν ειδικής προστασίας. Έχουν επιτεθεί σε εκκλησίες, τζαμιά, κληρικούς, πανεπιστήμια, σχολεία, αγορές, εστιατόρια.

Παράλληλα, έχουν εξελιχθεί και οι τακτικές της οργάνωσης τόσο ως απάντηση στις αυξημένες λειτουργίες ασφάλειας του στρατού όσο και σε μια προσπάθεια να πρόκλησης θρησκευτικών συγκρούσεων. Το 2010 αρχικά παρατηρήθηκαν ένοπλες επιθέσεις ωστόσο, σύντομα η οργάνωση άρχισε να χρησιμοποιεί αυτοσχέδιους εκρηκτικούς μηχανισμούς, η χρήση των οποίων εντάθηκε την εκλογική περίοδο του 2011. Στη συνέχεια, την περίοδο μετά τις εκλογές άρχισε η χρήση παγιδευμένων οχημάτων με τη χρήση φιαλών προπάνιου ή δοχείων γεμάτων με εκρηκτικά (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 44).

Από τα τέλη του 2011 παρατηρείται η εξάπλωση της δράσης της οργάνωσης και σε άλλες περιοχές της Νιγηρίας πέραν του βορειοανατολικού τμήματος αυτής (Weeraratne, 2015, σ. 615).

Επιπλέον, έχει διευρυνθεί και το φάσμα των στόχων της περιλαμβάνοντας εκπαιδευτικά ιδρύματα και θρησκευτικές οντότητες, τόσο μουσουλμανικές όσο και χριστιανικές (Weeraratne, 2015, σ. 616).

Μιλώντας με αριθμούς έχουν πραγματοποιηθεί πολυάριθμες επιθέσεις σε σχολεία από το 2012. Η Διεθνής Αμνηστία έχει υπολογίσει ότι σχεδόν 50 σχολεία

έχουν δεχτεί τρομοκρατικά χτυπήματα στο Μπορνό μόνο το 2013, 296 άνθρωποι έχουν βρει θάνατο από περιστατικά σε εκπαιδευτικά ιδρύματα από το 2012 μέχρι και το 2015. Σε μαγνητοσκοπημένο βίντεο ο Σεκάου μίλησε για επιθέσεις σε μη Ισλαμικά σχολεία και για στοχοποίηση εκπαιδευτικών οι οποίοι διδάσκουν την δυτική εκπαίδευση (Weeraratne, 2015, σ. 616).Παράλληλα και η καταστροφή πόλεων και χωριών στη βορειοανατολική Νιγηρία μαρτυρά την διεύρυνση των στόχων (Weeraratne, 2015, σ. 617).

Επίσης, προκειμένου να διαδώσει ευρέως την ιδεολογία της και να αποκτήσει μεγαλύτερο κύκλο μελών η οργάνωση άρχισε να κάνει χρήση του διαδικτύου (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 44).

Η Boko Haram πλέον αποτελείται από μαχητές άριστα εκπαιδευμένους και άκρως αποτελεσματικούς, οι οποίοι στρατολογούνται ιδίως από την εθνοτική ομάδα των Κανούρι. Βασικό χαρακτηριστικό της αποτελεί η επικοινωνία με τη χρήση βιντεοσκοπημένων μηνυμάτων. Αρχικά ήταν χαρακτηριστικές οι επιθέσεις της με τη χρήση μοτοσικλετών ενώ ο βασικός στόχος, όπως προαναφέρθηκε ήταν η αστυνομία, οι διεφθαρμένοι πολιτικοί αλλά και οι χριστιανοί ιερείς. Στη συνέχεια επιχειρήθηκαν πιο ριψοκίνδυνες επιθέσεις από την οργάνωση οι οποίες περιλάμβαναν βομβιστικές επιθέσεις σε εκκλησίες, σε στρατιωτικές βάσεις, σε γραφεία της αστυνομίας, στα γραφεία των Ηνωμένων Εθνών της Αμπούτζα κτλ. (Τσεντούρος, 2017).

Παράλληλα, έχουν γίνει αναφορές για στρατολογήσεις παιδιών το πολύ έως 6 ετών, τα οποία χρησιμεύουν στην μεταφορά βομβών σε ναούς και αγορές χωρίς να γίνουν αντιληπτά. Ταυτόχρονα έχουν σημειωθεί πολλές απαγωγές γυναικών και κοριτσιών. Τα θύματα αυτά έχουν χρησιμοποιηθεί για επιθέσεις αυτοκτονίας (Τσεντούρος, 2017).

«*Σήμερα η Boko Haram παρουσιάζει μια δομή ομπρέλας με συμπαγή οργάνωση μόνο σε επίπεδο ηγεσίας. Κατ' επέκταση κάποιες κυψέλες μπορεί να δράσουν αυτόνομα, στρατολογώντας δικούς τους μαχητές για προσωπικά οφέλη. Κάτω απ' την ηγεσία υπάρχει το συμβούλιο της Σούρα*» (Τσεντούρος, 2017).

Σε επίπεδο στόχων η Boko Haram έδειχνε ιδιαίτερη προτίμηση σε κρατικά και ομοσπονδιακά κτίρια, μεταξύ των οποίων φυλακές, αστυνομικά τμήματα. Σήμερα,

υπό την ηγεσία του Σεκάου κατευθύνει τις επιθέσεις και εναντίον σχολείων, ναών, αγορών αλλά και εναντίον ολόκληρων πόλεων, ενώ η δράση της περιλαμβάνει και εμπρησμούς, χρήση αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών, επιθέσεις αυτοκτονίας, χρήση μαχαιριών κτλ. (Τσεντούρος, 2017).

Η χρηματοδότηση της οργάνωσης προέρχεται κυρίως από τα AQIM, από τοπικές πηγές και από εγκληματικές δραστηριότητες, ενώ λαμβάνει ενισχύσεις μέσω της προστασίας τοπικών κυβερνητών αλλά και από εξωτερικές δωρεές. Ωστόσο, αντλεί χρήματα από απαγωγές, από εκβιασμούς και από ληστείες τραπεζών. Διεξάγει επιδρομές σε στρατιωτικές βάσεις και τράπεζες ώστε να εξασφαλίσει τον έλεγχο σύγχρονου εξοπλισμού (Τσεντούρος, 2017).

Από το 2013 η οργάνωση υιοθέτηση τη στρατηγική των απαγωγών είτε ως αντίποινα είτε για άλλη χρήση με κυρίαρχη την πηγή χρηματοδότησης (λύτρα) και ως μέσο διαπραγμάτευσης για την αποφυλάκιση των κρατουμένων (Weeraratne, 2015, σ. 618).

Από το 2016 και έπειτα παρατηρήθηκε η συρρίκνωση και η διάσπαση της οργάνωσης σε δυο στρατόπεδα λόγω της ανακήρυξης του Αμπού Μουσάμπ αλ Μπαρνάουι ως ηγέτη της ομάδας από το ισλαμικό κράτος και της αντίδρασης που προκάλεσε το γεγονός αυτό στον Σεκάου (Τσεντούρος, 2017).

Η Boko Haram έχει χαρακτηριστεί από την CIA ως άκρως επικίνδυνη τρομοκρατική οργάνωση και βρίσκεται στην κορυφή των πλέον θανατηφόρων τρομοκρατικών ομάδων. Δρα κατόπιν στρατολογήσεων νεαρών ανέργων και αναζωογονείται μέσω της αντίστασης στην διεφθαρμένη κυβέρνηση και το διεφθαρμένο κράτος (που έχουν δεχτεί επιρροές από τη δύση) και συνδέεται άμεσα με την εξαθλίωση και την έντονη εγκληματικότητα. Η ανθεκτικότητα της οργάνωσης δικαιολογείται από το γεγονός ότι η βάση της εντοπίζεται στην έντονη εκπαιδευτική και αναπτυξιακή αντίθεση και χάσμα ανάμεσα στο βόρειο και νότιο τμήμα της Νιγηρίας. Η στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων και η ανισότητα, η χρόνια βρετανική αποικιοποίηση, η μεγάλη φτώχεια, η αντίθεση των υποανάπτυκτων υποδομών σε μια χώρα που βρίσκεται στην πρώτη θέση παραγωγής πετρελαίου στην ήπειρο είναι μερικοί παράγοντες που εξηγούν την ίδρυση και δράση της. Μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι «*η* Boko Haram *είναι σύμπτωμα δεκαετιών αποτυχημένων*

κυβερνήσεων και κατάχρησης των ελίτ που τελικά οδήγησαν σε κοινωνικό χάος» (Τσεντούρος, 2017).

Ο χαρακτήρας του «πολέμου»

Η διαμάχη του Νιγηριανού κράτους με την οργάνωση έχει περάσει από τρία στάδια. Αρχικά, η Νιγηριανή κυβέρνηση αντιμετώπισε τη δράση της Boko Haram ως μορφή κοινωνικών αναταραχών, όπως αναπτύχθηκε από το 1995 έως και το 2002. Στη συνέχεια έγινε αντιληπτή ως θρησκευτική εξέγερση μεταξύ 2002 και 2009. Από το 2010 έως και το 2015, ο πόλεμος έλαβε την τελική του μορφή και έγινε αντιληπτός ως πόλεμος εναντίον της τρομοκρατίας από την πλευρά της Νιγηριανής Κυβέρνησης και ως εξέγερση από την πλευρά της οργάνωσης (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 46).

Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τη μορφή και τον χαρακτήρα των επιθέσεων μπορούμε να καταλήξουμε στο ότι πρόκειται για έναν υβριδικό πόλεμο (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 46).

Κάθε πόλεμος, ακόμα και αν η σύγχρονη ερμηνεία του περιλαμβάνει την ασύμμετρη απειλή, παρουσιάζει ορισμένα κοινώς αποδεκτά χαρακτηριστικά. Συνήθως, οι «πολεμιστές» μεριμνούν για την προστασία των μη συμμετεχόντων σε αυτόν. Επίσης η αναλογικότητα είναι ένας κανόνας που έχει καθιερωθεί.

Η τρομοκρατία δεν παρουσιάζει τα παραπάνω χαρακτηριστικά. Η δράση της οργάνωσης ξεκίνησε από περιστασιακές επιθέσεις και κατέληξε σε μη συμβατικό πόλεμο το 2010, ένα χρόνο δηλαδή αφού ο ιδρυτής και 900 ακόμη μέλη της οργάνωσης σκοτώθηκαν από τις Νιγηριανές Αστυνομικές Δυνάμεις. Μέχρι το 2010, ο νέος ηγέτης Σεκάου εξέλιξε σε τέτοιο βαθμό τη διαμάχη και την ανήγαγε σε ένα πλέον επικίνδυνο και μη ελεγχόμενο στάδιο. Πέραν του ότι το κίνητρο ήταν η εκδίκηση, ένας σημαντικός παράγοντας για αυτήν την εξέλιξη ήταν η επιθυμία της οργάνωσης νε εξισλαμίσει τη Νιγηρία. Στόχος ο οποίος αποτελούσε το βασικό κίνητρο της οργάνωσης. Από το 2010 έχει παρατηρηθεί μια σημαντική διαφοροποίηση στις τακτικές της οργάνωσης και στον τρόπο που έρχεται σε αντιπαράθεση με την Νιγηριανή κυβέρνηση. Για πρώτη φορά παρατηρήθηκε μια σειρά προσεκτικά και στη λεπτομέρεια συντονισμένων θανατηφόρων βομβιστικών εκστρατειών στη Νιγηρία που στρέφονταν κατά του θρησκευτικού και του κοσμικού κόσμου (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 47).

Έχει υποστηριχτεί ότι ο πόλεμος ανάμεσα στη Νιγηρία και στην τρομοκρατική οργάνωση δεν αποτελεί μια αντιτρομοκρατική εκστρατεία, ούτε πόλεμο ενάντια στον τρόμο αλλά είναι παράδειγμα υβριδικού πολέμου (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 41).

Ο υβριδικός πόλεμος εμπεριέχει μια ποικιλία από διαφορετικά μοντέλα πολέμου μεταξύ των οποίων ακανόνιστες τακτικές και σχηματισμούς, τρομοκρατικά χτυπήματα σε διάφορες εκδηλώσεις (π.χ. απαγωγές, αποκεφαλισμούς, βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας) και εγκληματικές δραστηριότητες (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 42).

Ο υβριδικός πόλεμος εκδηλώνεται με ενέργειες που μπορούν να διεξαχθούν από ξεχωριστές μονάδες ή ακόμα και από την ίδια μονάδα, ωστόσο είναι στρατηγικά κατευθυνόμενες, συνδεόμενες και συντονισμένες ώστε να επιφέρουν μαζικά αποτελέσματα (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 42).

Ο χώρος διεξαγωγής του υβριδικού πολέμου καλείται αμφισβητούμενη ζώνη και πρόκειται για τον χώρο εκείνο όπου οι συναντιούνται οι αντικρουόμενες δυνάμεις, που επιχειρούν να επιτύχουν τους οικονομικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς και θρησκευτικούς τους στόχους (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 42).

Ο υβριδικός πόλεμος συνδυάζει δύο παράλληλους τρόπους διεξαγωγής πολέμου: τον συμβατικό και τον μη συμβατικό. Αυτές οι δυο μορφές συγκρούσεων χρησιμοποιούνται εναλλακτικά, ανάλογα με τις ανάγκες κάθε περίστασης. Σε αυτές τις συγκρούσεις οι δυο πλευρές (κράτος, μισθοφόροι, τρομοκρατικές ομάδες κτλ.) εκμεταλλεύονται την πρόσβαση σε μοντέρνα και εξελιγμένα όπλα και τεχνολογίες επικοινωνίας ώστε να συντηρούν τις συγκρούσεις (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 42).

Πρόκειται για στρατιωτική στρατηγική που εκδηλώνεται με στοιχεία συμβατικών επιχειρήσεων, μη συμβατικού πολέμου, αλλά και κυβερνοπολέμου. Στηρίζεται σε μεθόδους όπως η προπαγάνδα, η άσκηση πολιτικής πίεσης, η παραπληροφόρηση, η υποστήριξη εξτρεμιστικών πολιτικών σχηματισμών. Κατά τη διάρκεια του υβριδικού πολέμου το σύνολο των πόρων ενός κράτους και του αποθέματος ισχύος χρησιμοποιούνται, ενώ διεξάγονται συνδυαστικά συμβατικές και μη συμβατικές επιχειρήσεις. Η σύγκρουση αυτή έχει και πολιτική και οικονομική διάσταση. Επιστρατεύονται και τα πληροφοριακά μέσα (ΜΜΕ και Μέσα κοινωνικής δικτύωσης). Το επίθετο υβριδικός προκύπτει από την παράλληλη χρήση συμβατικών και μη συμβατικών τακτικών, τρομοκρατικών επιθέσεων και εγκληματικών ενεργειών.

Συνήθως, γίνεται λόγος για υβριδικό πόλεμο όταν η σύγκρουση παρατηρείται μεταξύ ενόπλων δυνάμεων ενός κράτους και μιας τρομοκρατικής – παραστρατιωτικής οργάνωσης (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 42).

Ο υβριδικός πόλεμος διαφέρει από τις συμβατικές πολεμικές επιχειρήσεις καθώς συνδυάζει τακτικές, μεθόδους, όπλα και στρατηγικές συμβατικών και μη συμβατικών πολεμικών επιχειρήσεων. Η συμμετοχή σε αυτή τη μορφή πολέμου συνεπάγεται τη χρήση ενεδρών, αυτοσχέδιων εκρηκτικών συσκευών, βομβιστικών επιθέσεων, σεξουαλικών επιθέσεων και στοχευμένων δολοφονιών.

Αν και τα δύο μοντέλα πολέμου παρουσιάζονται λειτουργικά ενσωματωμένα, οι μη συμβατικές πολεμικές επιχειρήσεις φαίνεται ότι κερδίζουν έδαφος και έχουν καταστεί επιχειρησιακά αποφασιστικές ώστε να προκαλέσουν τη σύγκρουση, να επιφέρουν πλήγμα στην αντεπίθεση του αντιπάλου, και να προκαλέσουν αντιδράσεις (Adewunmi-Falode, 2016, σ. 42).

Από τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη ότι όλα μπορούν να εφαρμοστούν στην περίπτωση της στρατηγικής και των επιθέσεων της Boko Haram κατά του Νιγηριανού Κράτους είναι κατανοητό γιατί θεωρείται ότι μπορεί να γίνει λόγος για υβριδικό πόλεμο. Συνοψίζοντας, πρέπει να πούμε ότι η υβριδικός αυτός πόλεμος αφορά την τρομοκρατία. Η τρομοκρατία αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο και ερμηνεύεται με πολλούς ορισμούς. Παράλληλα, παρατηρούνται πολλές μορφές τρομοκρατίας. Η τρομοκρατία γίνεται πλέον κατανοητή ως η πολιτική πράξη που έχει σκοπό να προκαλέσει δραματική και θανατηφόρα βλάβη στους πολίτες και να δημιουργήσει μια ατμόσφαιρα φόβου και απόγνωσης (κυρίως ε πολιτικό ή ιδεολογικό σκοπό). Η χρήση βίας για την πρόκληση φόβου, συνήθως μέσω της στοχοποίησης τρίτων και με το στοιχείο της έκπληξης και υπονομεύοντας την ατομική ασφάλεια είναι ένα σύνηθες μέσο. Η τρομοκρατία είναι ένας όρος που απαιτεί τη χρήση βίας ή άλλων επιβλαβών πράξεων (Eme & Ogbeje, 2015, σ. 373). Ως μέθοδος μη συμβατικού πολέμου, η τρομοκρατία επιστρατεύεται για να επιβάλει κοινωνικοπολιτικές αλλαγές και για να αναγκάσει την κυβέρνηση ή μιας ομάδα πληθυσμού να υποκύψει σε ένα αίτημα για να αποφευχθούν στο μέλλον οι βλάβες ή ο φόβος αυτός, η αποσταθεροποίηση της υπάρχουσας κυβέρνησης, κτλ (Eme & Ogbeje, 2015, σ. 373). Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, η Boko Haram έχει αναχθεί σε

τρομοκρατική οργάνωση που επιδιώκει την υλοποίηση των στόχων της στη σύγχρονη Νιγηρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ BOKO HARAM ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΙΣΛΑΜΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Όπως έχει σημειωθεί και ανωτέρω, η Boko Haram αντιτίθεται στην δυτική παιδεία και πολιτισμό, που αντιμετωπίζονται ως απειλές για τις παραδοσιακές αξίες, αρχές και έθιμα των Μουσουλμάνων στη Νιγηρία. Στο ξεκίνημα της δράσης της οργάνωσης, αντιμετωπίστηκε σαν μια μικρή εξέγερση, η οποία επρόκειτο να περιοριστεί σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα. Ωστόσο, υπό την αρχηγία του Σεκάου η οργάνωση έχει αποκτήσει διεθνή χαρακτήρα και έχει εξαπλωθεί η δράση της και στις γειτονικές χώρες του Καμερούν, του Νίγηρα του Τσάντ και του Μάλι (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 104).

Τον Αύγουστο του 2011 η επίθεση στα κεντρικά των Ηνωμένων Εθνών στην Abuja έδωσε δημοσιότητα μεγαλύτερη στη δράση της οργάνωσης, αποτέλεσε ένδειξη της μεταστροφής του χαρακτήρα των επιθέσεων και κατέστησε την οργάνωση αντικείμενο διεθνών συζητήσεων. Ο ρυθμός και ο χαρακτήρας των επιθέσεων από τον Δεκέμβριο του 2011 μέχρι σήμερα υποδηλώνει μια στρατηγική της πρόκλησης, μέσω της οποίας η οργάνωση αποζητά να προκαλέσει μια σεχταριστική σύγκρουση μεγάλης κλίμακας η οποία θα αποσταθεροποιήσει τη χώρα (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 104).

Μετά την επίθεση αυτή στην Abuja της Νιγηρίας, ο πρέσβης Anthony Holmes, Αναπληρωτής του Διοικητή Στρατιωτικών Δραστηριοτήτων της Διοίκησης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αφρικής (Deputy to the Commander for Civil Military Activities (DCMA) of United States Africa Command (AFRICOM),) δήλωσε ότι τα μέλη της Boko Haram εκπαιδεύονται από την Αλ Κάιντα στα εδάφη του Ισλαμικού Μαγκρέμπ,. Επίσης, υποστήριξε ότι διατηρούν δεσμούς και επικοινωνία με τη Σομαλική στρατιωτική οργάνωση Αλ Σαμπάμπ. Αυτός ο ισχυρισμός, άλλωστε, είναι σύμφωνος με την πολυπλοκότητα και τον εξελιγμένο σχεδιασμό των επιθέσεων της Boko Haram και έχουν προκαλέσει την ανησυχία ότι η Boko Haram διατηρεί δεσμούς με άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις (Bokeriya & Omo-Ogbebor, 2016, σ. 279). Άλλωστε, με δεδομένη την έντονη κυβερνητική αντίδραση στις επιθέσεις της οργάνωσης βασίζεται στη χρήση του στρατού ενάντια στη δράση της, έχει εντοπιστεί η τάση των μελών της οργάνωσης να απευθυνθούν σε εδραιωμένα τρομοκρατικά

δίκτυα όπως η Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ, το Αλ Σαμπάμπ, και την Αλ Κάιντα ώστε να επιβιώσει, και να συμμετάσχει σε ένα παγκόσμιο δίκτυο ισλαμιστικής τρομοκρατίας (Onuoha, Boko Haram: Nigeria's Extremist Islamic Sect, 2012, σ. 5).

Καταδικάζοντας τους δεσμούς μεταξύ της Boko Haram με την Αλ Κάιντα στα εδάφη του Μαγκρέμπ και της Σομαλικής στρατιωτικής οργάνωσης Αλ Σαμπάμπ, οι ΗΠΑ ανακήρυξαν την Boko Haram ως τρομοκρατική οργάνωση το 2013, ενώ η βοηθός του Προέδρου των ΗΠΑ για ζητήματα εσωτερικής ασφάλειας και Αντιτρομοκρατίας, Lisa Monaco, δήλωσε ότι «*Τα τελευταία χρόνια, οι οργανώσεις Boko Haram και Ansaru ήταν υπεύθυνες για τον θάνατο χιλιάδων ανθρώπων στην βορειοανατολική και κεντρική Νιγηρία, συμπεριλαμβανομένων θυμάτων σε δεκάδες επιθέσεις σε εκκλησίες και τζαμιά, σε στοχοποιημένες δολοφονίες πολιτών και βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας, της επίθεσης στα κεντρικά των Ηνωμένων Εθνών στην Abuja, που προκάλεσε τον θάνατο 21 ανθρώπων και τον τραυματισμό δεκάδων άλλων*» (Bokeriya & Omo-Ogbebor, 2016, σ. 279). Αυτός ο χαρακτηρισμός της Boko Haram ως τρομοκρατικής οργάνωσης έκρουσε τον συναγερμό για τη δράση της οργάνωσης, προκειμένου να παρακολουθούνται στενά οι κινήσεις της και να διευθετηθεί η καταστολή αυτής (Bokeriya & Omo-Ogbebor, 2016, σ. 279).

Η ανακήρυξη της οργάνωσης ως τρομοκρατικής οργάνωσης στην Αφρική το 2013, από την αμερικάνικη υπηρεσία ασφάλειας προσέλκυσε το ενδιαφέρον του διεθνούς κόσμου, παρά το γεγονός ότι η δράση της οργάνωσης εντοπίζεται πολλά χρόνια πριν. Ωστόσο, απέκτησε διεθνές στάτους λόγω των δραστηριοτήτων της και της εξάπλωσης αυτών στις γειτονικές χώρες, όπως το Τσαντ το Καμερούν, ο Νίγηρας, το Μάλι. Αυτή η εξέλιξη άλλωστε έθεσε σε κίνδυνο την ειρήνη και ασφάλεια στην περιοχή της Δυτικής Αφρικής (Bokeriya & Omo-Ogbebor, 2016, σ. 273).

Ο Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, το 2014, John Kerry εξέδωσε δήλωση Τύπου στην οποία κατήγγειλε τις δραστηριότητες της οργάνωσης ως μορφής ανείπωτης βίας και τρομοκρατικών ενεργειών. Η ανακήρυξη της οργάνωσης ως τρομοκρατικής έχει θέσει ένα καινούριο ζήτημα στο θέμα των προκλήσεων ασφάλειας στη Νιγηρία ειδικά, και γενικότερα στη Δυτική Αφρική (όπως οι περισσότερες «αντάρτικες» ομάδες στη Νιγηρία, οι οποίες βέβαια προέκυψαν από την ιστορία συγκρούσεων της Νιγηρίας, χαρακτηριστικό των οποίων είναι η

σύγκρουση μεταξύ διαφορετικών ταυτοτήτων στη χώρα) (Bokeriya & Omo-Ogbebor, 2016, σσ. 275 - 276).

Η Boko Haram δεν μοιάζει με τους περισσότερες αμφισβητίες του Νιγηριανού Κράτους, όπως οι μαχητές του Δέλτα του Νίγηρα, καθώς λόγω της ιδεολογίας τους δεν μπορούν να εξαγοραστούν με τα «χρήματα του πετρελαίου». Μπορεί να υποστηριχθεί ότι μερικοί από αυτούς έχουν δελεαστεί από χρήματα, ωστόσο η δέσμευση του Σαλαφισμού των ηγετών της είναι αυθεντική (Reeve, 2014, σ. 3; Nwoke & Oche, 2014, σ. 425).

Μελετώντας το παρελθόν της οργάνωσης, το 2002 ο Μπιν Λάντεν απέστειλε έναν από τους βοηθούς του για να διανείμει 3 εκατομμύρια δολάρια στις φιλικά προσκείμενες προς τον Σαλαφισμό οργανώσεις. Μεταξύ των αποδεκτών των χρημάτων αυτών ήταν και ο Μοχάμεντ Γιουσούφ, ιδρυτής της Boko Haram. Ο Σεκάου, μετέπειτα ηγέτης της οργάνωσης, με μήνυμα που κυκλοφόρησε το 2012 εξήρε τη δράση της Αλ Κάιντα και την ίδια την οργάνωση, τους ηγέτες αυτής (συμπεριλαμβανομένου και του Μπιν Λάντεν) και των οπαδών της σε όλο τον κόσμο απειλώντας τις ΗΠΑ, την Βρετανία, το Ισραήλ και τη Νιγηρία. Τον Φεβρουάριο του 2013, ο διοικητής της AFRICOM David M. Rodriguez, χαρακτήρισε την Boko Haram σαν «θυγατρική» της Αλ Κάιντα. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ υποπτεύεται ότι υπάρχουν δεσμοί επικοινωνίας, εκπαίδευσης και ανταλλαγής όπλων μεταξύ των Boko Haram, της Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο της Υεμένης, της Αλ Σαμπάμπ στη Σομαλία και της Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ (Guitta & Simcox, 2014, σσ. 6 - 7).

Από το 2006 οι Νιγηριανές αρχές φοβόντουσαν ότι τα μέλη της Boko Haram εκπαιδεύονταν στο Σαχέλ μαζί με τα μέλη τις Αλ Κάιντα του Μαγκρέμπ, και με τον ηγέτη τους, Abdelmalek Droukdel. Τον Ιανουάριο του 2010 ο Droukdel δήλωσε ότι η Αλ Κάιντα του Μαγκρέμπ θα στηρίξει την Boko Haram στην εκπαίδευση, στα μέλη της και στον εξοπλισμό. Σύμφωνα με τον OHE, η Boko Haram έχει αποκτήσει πολύτιμες γνώσεις σχετικά με την κατασκευή αυτοσχέδιων εκρηκτικών συσκευών από τους Ισλαμιστές του Μαγκρέμπ (Guitta & Simcox, 2014, σ. 11). Όταν το 2010, η Νιγηρία βομβάρδισε την έδρα των Ηνωμένων Εθνών στο Μαιντουγκούρι και μετά το θάνατο του ηγέτη της Γιουσούφ, τα υπόλοιπα μέλη της οργάνωσης κατέφυγαν στον Νίγηρα και στο Τσαντ συμπεριλαμβανομένου και του μετέπειτα ηγέτη της, Σεκάου για υποστήριξη. Μάλιστα, όντως η οργάνωση έλαβε την υποστήριξη της Αλ Κάιντα στο

Ισλαμικό Μαγκρέμπ και συγκεκριμένα από τον ηγέτη της Malek Droukdel (όπως προαναφέρθηκε). Η δεύτερη οργάνωση προσέφερε βοήθεια στην Boko Haram, ώστε να αναδιοργανωθεί με μεγαλύτερες ικανότητες και να προκαλεί θανατηφόρες επιθέσεις. Η οργάνωσή της, από το σημείο αυτό και έπειτα άρχισε να παρουσιάζει ομοιότητες με την Αλ Κάιντα στις επιθέσεις της. Η οργάνωση συνδέεται με την ευρύτερη Αλ Κάιντα. Παράλληλα, υποστηρίζεται ότι η Αλ Κάιντα του Ισλαμικού Μαγκρέμπ έχει εκπαιδεύσει τα μέλη της Boko Haram και στην τεχνική της απαγωγής και της απαίτησης λύτρων και ότι ορισμένες απαγωγές που έχουν πραγματοποιηθεί εξυπηρετούν τους σκοπούς της Αλ Κάιντα (Guitta & Simcox, 2014, σ. 12). Τέλος, πάνω από τριάντα μέλη της Boko Haram πιστεύεται ότι έχουν εκπαιδευθεί στο Αφγανιστάν και δη από μέλη της Αλ Κάιντα (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σσ. 104 - 105).

Συνοψίζοντας, λοιπόν, η Αλ Κάιντα του Μαγκρέμπ παρείχε παρέχει κατάρτιση και υλικοτεχνική υποστήριξη στην Boko Haram στη Νιγηρία και στις άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις της Δυτικής Αφρικής και οι οργανώσεις αυτές προσφέρουν «χείρα βοηθείας» και αλληλοϋποστήριξη στις επιθέσεις εναντίον των κυβερνήσεων (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 105). Άλλωστε, και ο πρώην πρόεδρος της Νιγηρίας, Goodluck Jonathan είχε δηλώσει ότι η «*Boko Haram δεν είναι πλέον μια τοπική τρομοκρατική ομάδα. Είναι σαφές πως λειτουργεί ως επιχείρηση της Αλ Κάιντα* » (Guitta & Simcox, 2014, σ. 11). Σύμφωνα με Έκθεση της Βουλής των Αντιπροσώπων για την Εσωτερική Ασφάλεια των ΗΠΑ (House of Representatives Homeland Security Committee of USA) η συνεργασία μεταξύ της Αλ Κάιντα στο Μαγκρέμπ και της Boko Haram, όπως παρουσιάστηκε ανωτέρω, μαρτυρά «*μια ώριμη σχέση η οποία επιτρέπει στην* Boko Haram *να προωθήσει τις ικανότητές της και δίνει στην Αλ Κάιντα επιρροή σε μια αναπτυσσόμενη θυγατρική της και σε μια εμπλουτισμένη λίστα στόχων*» ενώ παράλληλα της επιτρέπει να επεκταθεί στη Νιγηρία όπου μπορεί να εξαπλώσει συμπληρωματικό χάος και να εντείνει τις συγκρούσεις μεταξύ των Μουσουλμάνων και των χριστιανών (Guitta & Simcox, 2014, σσ. 6 - 7).

Παράλληλα, μεταξύ του 2010 και του 2012, οι μαχητές της οργάνωσης υποστηρίζεται ότι, εκπαιδεύτηκαν σε περιοχές της Σομαλίας, όπου αναπτύσσει τη δράση της η Αλ Σαμπάμπ (Guitta & Simcox, 2014, σ. 11).

Προ υλοποίηση των στόχων της οργάνωσης να μετατραπεί η Νιγηρία σε Ισλαμικό Κράτος η Boko Haram συνεργάζεται με το Ισλαμικό Κράτος που έχει έντονη δράση στην ανατολική Συρία και πέραν από το βόρειο και δυτικό Ιράκ. Ο σκοπός του Ισλαμικού Κράτους είναι να εγκαταστήσει ένα χαλιφάτο, ένα κράτος το οποίο θα κυβερνάται από έναν πολιτικό και θρησκευτικό ηγέτη σύμφωνα με τον Ισλαμικό νόμο της Σαρίας. Ο ηγέτης του Ισλαμικού Κράτους, Αμπού Μπακρ Αλ Μπαγκντάντι είναι γνωστός στους οπαδούς του ως χαλίφης Ιμπραήμ. Στο δηλωτικό του μήνυμα για υπακοή στο Χαλιφάτο, ο νυν ηγέτης της Boko Haram, Αμπουμπακάρ Σεκάου δήλωσε ότι "*Ανακοινώνουμε την υπακοή μας στον χαλίφη ... και θα ακούσουμε και θα υπακούμε σε περιόδους δυσκολίας και ευημερίας. Καλούμε τους μουσουλμάνους παντού να υποσχεθούν την υπακοή στον χαλίφη* » (Bokeriya & Omo-Ogbebor, 2016, σσ. 279 - 280; Onapajo, Uzodike, & Whetho, σ. 346).

Οι ομοιότητες με το Ισλαμικό Κράτος είναι πολλές. Αποκαλώντας εαυτή Ταλιμπάν της Νιγηρίας, η οργάνωση υιοθέτησε έναν αντίστοιχο τρόπο ζωής και οργάνωσε στρατόπεδα σε απομακρυσμένες περιοχές της βορειοανατολικής Νιγηρίας, τις οποίες τα μέλη της οργάνωσης χαρακτήριζαν Αφγανιστάν (Bokeriya & Omo-Ogbebor, 2016, σ. 276). Η Boko Haram προσχώρησε στο Ισλαμικό Κράτος για στρατηγικούς και ιδεολογικούς λόγους. Ειδικότερα, κήρυξε την προσχώρησή της στο ισλαμικό Κράτος μετά από εδαφικές απώλειες καθώς η Αλ Σαμπάμπ είχε δηλώσει την συμμαχία της με την Αλ Κάιντα[13]. Η παραπάνω προσχώρηση αποτελεί ένδειξη ότι η οργάνωση αποτελεί εκδοχή του Ισλαμισμού – Σαλαφισμού με παγκόσμια «νομιμότητα», μια κίνηση – προπαγάνδα ώστε να αντιμετωπίσει τις εδαφικές τις δυσκολίες. Ακόμα και πριν προσχωρήσει τον Μάρτιο του 2015, η οργάνωση είχε ξεκινήσει την προπαγάνδα της υπέρ του παγκόσμιου ισλαμισμού. Ωστόσο, είναι αμφίβολο εάν οι ηγέτες του Ισλαμικού Κράτους υποδεικνύουν στα μέλη της οργάνωσης τον τρόπο δράσης της καθώς ακόμα οι επιθέσεις της αναπτύσσονται περιφερειακά[14] (Thurston, 2016, σ. 24). Βέβαια, δεν πρέπει να παραληφθεί να αναφερθεί ότι το ισλαμικό Κράτος ανέδειξε νέο ηγέτη για την Boko Haram, και απομάκρυναν τον Σεκάου, ιδίως λόγω των θανατηφόρων επιθέσεων που οργάνωσε εναντίον Μουσουλμάνων, γεγονός που επέφερε ρήξη στις σχέσεις τους (Dearden, 21/4/2016) (Maclean, 5/8/2016) .

[13] Αφού η Αλ Κάιντα και το ισλαμικό Κράτος ήρθαν σε ρήξη

[14] Βέβαια πρέπει να αναφερθεί και η ρήξη του Σεκάου με το Ισλαμικό Κράτος και η ανακήρυξη του Αμπού

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των δυο οργανώσεων η Boko Haram δεν ετοιμάζεται για αποκάλυψη αλλά επιδιώκει να εξαγνίσει την περιοχή γύρω από τη Λίμνη Τσαντ από τους άπιστους. Η στάση της Boko Haram απέναντι στους λοιπούς μουσουλμάνους είναι πιο αυστηρή από τοιαύτη του ισλαμικού Κράτους. Η τελευταία έχει διαπράξει απερίγραπτη βία ενάντια στους πολίτες ωστόσο έχει δημιουργήσει πολιτικές συμμαχίες με τις Σουνιτικές εκλογικές περιφέρειες στο Ιράκ και στη Συρία και έχει ανάγκη από υποστήριξη. Αντίθετα, Η Boko Haram ανταγωνίζεται σχεδόν όλο το φάσμα των Μουσουλμάνων στην περιοχή, διαπράττοντας φρικαλεότητες που σχεδόν αποκλείουν την πιθανότητα συνεργασιών με λοιπές εκλογικές περιφέρειες, πέραν των λοιπών ισλαμιστικών οργανώσεων. Σε κάποιο βαθμό έχει υποστηριχθεί ότι η δράση και βιαιότητα τη Boko Haram θα μπορούσε να προκαλέσει την αντίδραση μέχρι και του Ισλαμικού Κράτους[15].

Τέλος, πρέπει να σημειώσουμε ότι ο όρος μικρή Μπόκο Χαράμ (little Boko Haram) χρησιμοποιήθηκε από τον Zenn στην ανάλυσή του για την πιθανή απειλή και τις επιπτώσεις της δράσης της Boko Haram στην υποπεριοχή. Η ανάλυσή του επικεντρώνεται στις δυνατότητες εξάπλωσης παρόμοιων τρομοκρατικών ομάδων στις χώρες της Δυτικής Αφρικής, ειδικά σε περιοχές με παρόμοιες κοινωνικές συνθήκες με το βορειοανατολικό τμήμα της Νιγηρίας (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 106).

Τα χαρακτηριστικά των κοινωνιών αυτών, όπως υψηλή ανεργία, αντιπαλότητες μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων, υψηλά επίπεδα φτώχειας που απορρέουν από την αδιαφορία της κυβέρνησης, παράνομη διακίνηση όπλων αλλά και η διείσδυση διεθνών τρομοκρατικών οργανώσεων, αποδεικνύουν ότι η μικρή Boko Haram αποτελεί μια μεγάλη απειλή για την περιφερειακή ασφάλεια, με δεδομένο άλλωστε ότι θα αυξηθούν οι οργανώσεις που υπερασπίζονται τον ισλαμικό νόμο των Ταλιμπάν, κάτι που σίγουρα θα είναι αντίθετο με τα συμφέροντα των λαών της Δυτικής Αφρικής (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 106).

Η συνεργασία μεταξύ των διαφόρων τρομοκρατικών οργανώσεων στην κεντρική και δυτική Αφρική έχει σοβαρές επιπτώσεις στην ασφάλεια και τη σταθερότητα στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αφρικής. Το πλεονέκτημα των τρομοκρατικών οργανώσεων είναι η στρατηγική θέση της Boko Haram και η επίδραση αυτής στην

[15] Όπως άλλωστε και συνέβη με την περίπτωση της απομάκρυνσης του Σεκάου

υποπεριφερειακή εξουσία, δηλαδή στη Νιγηρία. Ο στόχος της είναι η αποσταθεροποίηση του παράγοντα σταθερότητας στην περιοχή έτσι ώστε να περιοριστεί η συνολική αντίδραση στην τρομοκρατία από τη Νιγηρία (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 105). Πάντως, πλέον παρατηρείται ένα νότιο κίνημα τρομοκρατών, ιδίως εκείνο των μελών της Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ μέσω του Σαχέλ προς το Μάλι, την Μαυριτανία και τον Νίγηρα κυρίως. Η μετακίνηση αυτή θα έχει σοβαρές επιπτώσεις στη σταθερότητα της Δυτικής Αφρικής (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 105).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ BOKO HARAM ΣΤΗΝ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΙΣΧΥΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Συνέπειες δράσης της Boko Haram – Η έννοια της Ασφάλειας

Η Νιγηρία επιχειρεί τον περιορισμό της δράσης της Boko Haram, η οποία ωστόσο έχει μεγάλες συνέπειες στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αφρικής. Η ανάδυση της οργάνωσης στις βορειοανατολικές επαρχίες του Borno, Yobe και Adamawa της Νιγηρίας έφερε μια καινούριας διάστασης ανασφάλεια στη Δυτική Αφρική και έχει μεγάλο αντίκτυπο στη διεθνή κοινωνία λόγω της κήρυξης πολέμου ενάντια στις δυτικές αρχές και αξίες (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 102).

Η δράση της Boko Haram έχει επιπτώσεις στην ασφάλεια στη Νιγηρία, στις γείτονες χώρες, σε περιφερειακό επίπεδο ακόμα και στο διεθνές περιβάλλον. Μάλιστα, η αρμόδια επιτροπή της Βουλής των αντιπροσώπων για την Εθνική Ασφάλεια των ΗΠΑ (U.S. House of Representatives Committee on Homeland Security Subcommittee on Counterterrorism and Intelligence) έχει αναγνωρίσει το μέγεθος της απειλής εναντίον των διεθνών συμφερόντων βάσει της έντονης πρόθεσης και ικανότητάς τους να επιτεθούν στα δυτικά συμφέροντα. Επίσης, η οργάνωση έχει την ικανότητα να ενταχθεί στο διακρατικό Τζιχάντ, δημιουργώντας έτσι μια μεγάλη απειλή για τη διεθνή ασφάλεια (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 105).

Η Νιγηρία διανύει μια περίοδο ανασφάλειας χωρίς προηγούμενο. Αυτό έχει καταστήσει το ζήτημα της εθνικής ασφάλειας κεντρικό θέμα συζητήσεων. Για την αντιμετώπιση της κρίσης αυτής έχει ψηφιστεί η Αντιτρομοκρατική Νομοθεσία το 2011, έχει εγκατασταθεί κλειστό κύκλωμα παρακολούθησης σε ορισμένες περιοχές της χώρας, έχει ενισχυθεί η εποπτεία και η διερεύνηση εγκληματικών πράξεων και αδικημάτων, έχουν αυξηθεί τα μέτρα φυσικής ασφάλειας σε όλη τη χώρα ώστε να αποτραπούν πιθανές επιθέσεις, έχει ενισχυθεί οι Υπηρεσίες Ασφαλείας με την πρόβλεψη εγκαταστάσεων ασφαλείας και την ανάπτυξη της μετάδοσης συμβουλών ασφαλείας μέσω των ΜΜΕ. Παρά τις προσπάθειες αυτές, ωστόσο, το επίπεδο ανασφάλειας στην χώρα παραμένει υψηλό. Επιπρόσθετα, η Νιγηρία έχει χαμηλή κατάταξη στον παγκόσμιο δείκτη ειρήνης (Bourne, 2015, σσ. 3 - 4)

Παρουσιάζοντας το καθεστώς ασφάλειας αναφερόμαστε στην κατάσταση εκείνη που αποτελεί απόρροια της λήψης μέτρων για την προστασία των προσώπων, των πληροφοριών και της ιδιοκτησίας ενάντια στις απειλές, τις επιρροές και της αντίστοιχες δράσεις. Η ύπαρξη των συνθηκών αυτών εντός μιας κοινωνίας είναι το στοιχείο εκείνο που τους επιτρέπει να είναι αφοσιωμένοι στις καθημερινές τους δράσεις χωρίς να εντοπίζεται καμία απειλή εναντίον των ζωών ή της ιδιοκτησίας τους. Η έννοια αυτή περιλαμβάνει όλα τα μέτρα για την προστασία και τη διασφάλισης της ιδιότητας του πολίτη και των ιδιωτών, των ομάδων, των επιχειρήσεων και του έθνους απέναντι στις πράξεις βίας. Έτσι, απαιτείται ασφάλεια από τις χρόνιες απειλές και προστασία από τις αναταράξεις (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 79).

Η ασφάλεια επίσης μπορεί να περιγραφεί ως σταθερότητα και συνέχεια της επιβίωσης (σταθερό εισόδημα), προβλεψιμότητα της καθημερινής ζωής (γνώση του επικείμενου), προστασία από το έγκλημα (αίσθημα ασφάλειας) και ελευθερία από την ψυχολογική βλάβη (ασφάλεια και προστασία από το ψυχολογικό άγχος). Η έννοια της ασφάλειας έτσι επικεντρώνεται στο συναισθηματικό και ψυχολογικό αίσθημα του να ανήκει κάποιος σε μια κοινωνική ομάδα που μπορεί να προσφέρει προστασία. Η περιγραφή αυτή δομεί την έννοια της ασφάλειας σε 4 άξονες. Ωστόσο, οι άξονες αυτοί συνδυαστικά μπορούν να συγκροτήσουν την έννοια της ασφάλειας ως προστασία από όλες τις μορφές βλάβης, φυσικής, οικονομικής και ψυχολογικής. Έτσι, η ασφάλεια δεν είναι η απουσία της απειλής ή των κοινωνικών προβλημάτων, αλλά η ικανότητα ανταπόκρισης στις προκλήσεις αυτές με σκοπιμότητα και εξειδίκευση (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 79).

Κατ' επέκταση η ανασφάλεια είναι το αντίθετο της ασφάλειας. Ωστόσο, επειδή η ανασφάλεια απειλεί την ανθρώπινη ζωή με πολλούς τρόπους και την ανθρώπινη ύπαρξη, η έννοια της ανασφάλειας τελικά ερμηνεύεται με πολλούς τρόπους σε σχέση με τον τρόπο που επηρεάζεται το άτομο. Έτσι περιγράφεται ως απουσία ασφάλειας, κίνδυνος, αβεβαιότητα, έλλειψη εμπιστοσύνης, αμφιβολία, απουσία σταθερότητας κτλ. Ωστόσο, η κοινή αναφορά είναι το να είναι κανείς ευάλωτος στη βλάβη και στην απώλεια της ζωής, της ιδιοκτησίας ή των μέσων βιοπορισμού. Κατά τον Beland Πρόκειται για την κατάσταση φόβου ή άγχους που πηγάζει από μια συγκεκριμένη έλλειψη προστασίας. Αναφέρεται στην έλλειψη ή την ανεπάρκεια της ελευθερίας από τον κίνδυνο. Αυτός ο ορισμός αντικατοπτρίζει τη φυσική ανασφάλεια η οποία είναι η

μεγαλύτερη ορατή μορφή ανασφάλειας και τροφοδοτεί πολλές άλλες μορφές ανασφάλειας όπως η οικονομική ασφάλεια και η κοινωνική (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 80).

Η ως άνω περιγραφείσα ανασφάλεια προκαλείται από τη δράση της Boko Haram, η οποία όπως έχει αναφερθεί στο κεφάλαιο 2, αποτελεί τρομοκρατική οργάνωση που επιχειρεί μέσω της βίας την επιβολή των απόψεών της και την εγκαθίδρυση ενός Ισλαμικού Κράτους (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 83). Οι συνέπειες της τρομοκρατίας αυτής είναι οδυνηρές για την Νιγηριανή κοινωνία και αναλύονται ως εξής:

Η προαναφερθείσα ανασφάλεια επηρεάζει τη δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων και παρατηρείται η απώλεια του ελέγχου αυτών. Οι ένοπλες κλοπές, η απαγωγές, οι δολοφονίες, οι συνεχόμενες εισβολές και ο αποκλεισμός των επιχειρηματικών εγκαταστάσεων, η κοινωνική αδικία, η έλλειψη πρόσβασης στα δημόσια αγαθά, το αυξανόμενο κόστος διαβίωσης και οι βομβιστικές επιθέσεις είναι ορισμένες ενδείξεις εγκληματικότητας και κοινωνικών νοσημάτων που έχουν περιπλέξει το περιβάλλον ασφάλειας της Νιγηρίας (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 83).

Έτσι, επαναλαμβάνοντας το ανωτέρω καταγεγραμμένο η ανασφάλεια στη Νιγηρία δεν έχει προηγούμενο από το 2009 και έπειτα. Τα συνήθη εγκλήματα, οι οργανωμένες επιθέσεις της οργάνωσης στο βόρειο τμήμα της χώρας, εκτός του ότι εξαθλιώνουν τη ζωή των νιγηριανών επηρεάζουν και τη λειτουργία των επιχειρήσεων. Οι βομβιστικές επιθέσεις που αυξάνονται οδηγούν σε μαζικούς θανάτους και καταστροφές περιουσιών και επικρατεί ένα γενικότερο κλίμα φόβου και κοινωνικής έντασης στη χώρα. Μάλιστα η Νιγηρία έχει χαρακτηριστεί ως η λιγότερη ειρηνική χώρα στη Δυτική Αφρική (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 86).

Η ανασφάλεια αυτή καθιστά τις επενδύσεις μη ελκυστικές στους επιχειρηματίες, λόγω της αύξησης του κόστους εξαιτίας της απευθείας απώλειας αγαθών και ιδιοκτησίας ή του κόστους λήψης των απαραίτητων προληπτικών μέτρων για να μειωθεί ο κίνδυνος και η αβεβαιότητα (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 88).

Παράλληλα έχει παρουσιαστεί και μείωση στις άμεσες ξένες επενδύσεις στη Νιγηρία. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν ως αντικείμενο την κατασκευή νέων εργοστασίων και τις επενδύσεις σε παραγωγικές δραστηριότητες που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας. Οι ξένοι επενδυτές στη Νιγηρία απομακρύνονται όλο και περισσότερο από την ίδρυση νέων εταιριών (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 88). Από την άλλη η κατάσταση της ανασφάλειας αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη των υπαρχουσών επιχειρήσεων την περίοδο της βίας και έχει οδηγήσει στο κλείσιμο πολλών από αυτές στις περιοχές και ζώνες όπου έχουν σημειωθεί επιθέσεις και χτυπήματα της Boko Haram (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 89).

Η παραγωγή βασίζεται στη διαθεσιμότητα και στην επί μονίμου βάσεως προμήθεια υλικών. Τα ζητήματα ασφαλείας προκαλούν ελλείψεις σε αυτές τις πρώτες ύλες. Όταν μια επιχείρηση στερείται πρόσβασης στις πρώτες ύλες, τότε διαταράσσεται η λειτουργία της (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 89).

Παράλληλα, αυξάνονται τα έξοδα των επιχειρηματικών οργανώσεων για τα λήψη προληπτικών μέτρων και απευθύνονται σε ιδιωτικές υπηρεσίες ασφαλείας. Οι περισσότερες επιχειρήσεις στην Νιγηρία διατηρούν προσωπικό ασφαλείας και έχουν επενδύσει στις αντίστοιχες υποδομές ασφαλείας ώστε να εξασφαλίσουν την ασφάλεια της ιδιοκτησίας τους και την προστασία της ζωής του προσωπικού τους και των πελατών τους. Άλλωστε, ο παραπάνω κίνδυνος ενδέχεται να οδηγήσει και σε απώλεια κεφαλαίου λόγω των καταστροφών που προκαλούν οι επιθέσεις σε κτίρια και ακίνητα (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 89).

Τέλος, το υψηλό ποσοστό ανασφάλειας σε μια συγκεκριμένη περιοχή θα έχει σαν αποτέλεσμα στην μετανάστευση πληθυσμών από αυτήν και στην απώλεια εργατικού δυναμικού. Η ανασφάλεια μειώνει το γενικό αίσθημα ασφάλειας των ανθρώπων καθώς οδηγεί σε μια κατάσταση φόβου και περιορίζει την ικανότητα των ανθρώπων να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους αποτελεσματικά. Άλλωστε οι ίδιες οι επιθέσεις που έχουν σκορπίσει τον θάνατο οδηγούν και στην κυριολεκτική απώλεια ανθρωπίνου δυναμικού (Achumba, Ighomereho, & Akpor-Robaro, 2013, σ. 89).

Οι συνέπειες της δράσης της Boko Haram έχει επηρεάσει αρνητικά την βόρεια οικονομία, οξύνοντας τη διαφορά μεταξύ αυτής και της νότιας. Έτσι, παρατηρείται επιρροή (Eme & Ogbeje, 2015, σ. 376):

- Στην παύση της ανάπτυξης των εμπορικών και οικονομικών δραστηριοτήτων στο βόρειο τμήμα της Νιγηρίας,

- Στην επιβάρυνση του τομέα των μεταφορών - οδικών και αεροπορικών – λόγω της ανησυχίας που έχει επικρατήσει.

- Στη στασιμότητα του τουριστικού τομέα που μέχρι πρότινος αποτελούσε πηγή εσόδων για τη χώρα και κατέτασσε την Νιγηρία στην πρώτη θέση μεταξύ των λοιπών χωρών της Αφρικής.

- Σε πλήγμα για τον τομέα των υποδομών της βόρειας οικονομίας λόγω του τερματισμού της λειτουργίας ή της μετεγκατάστασης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνταν στο βόρειο τμήμα στον τομέα αυτόν.

- Στο κλείσιμο σχολείων και κλινικών και στην μετεγκατάσταση πληθυσμών προς το νότιο τμήμα,

- Στη μείωση της γεωργικής παραγωγής.

Είναι σαφές ότι το κύμα ανασφάλειας έχει θέσει σε αδράνεια το εμπόριο και τις επενδύσεις στην βόρεια οικονομία και εκτιμάται ότι θα χρειαστούν περισσότερα από 20 χρόνια για να ανακάμψει η οικονομία (Eme & Ogbeje, 2015, σ. 376).

Η επιρροή της Boko Haram στην ισορροπία ισχύος

Η ισχύς εμφανίζεται ως δύναμη που χρησιμοποιείται για κάποιο σκοπό αλλά και ως επιρροή. Δεν υπάρχει διακριτή διαφορά μεταξύ των δυο αυτών εννοιών καθώς «*η ισχύς δημιουργεί επιρροή και η επιρροή προσδίδει ισχύ*» (Κουσκουβέλης, 2007, σ. 142). Η ισχύς μελετάται στο πλαίσιο ενός διεθνούς συστήματος και όχι σε έναν κενό χώρο. (Κουσκουβέλης, 2007, σ. 146).

Η έννοια της ισορροπίας της ισχύος αναφέρεται σε «*οποιαδήποτε ίση ή άνιση κατανομή ή συσχετισμό ισχύος μεταξύ κρατών ή συνασπισμών β) προσπάθεια ή διαδικασία εξισορρόπησης γ) κατάσταση ισορροπίας ή κατανομή ισχύος τέτοια, που*

κανένα κράτος να μη βρίσκεται σε θέση υπεροχής, ώστε να μπορεί να επιβάλει τη βούλησή του στα άλλα δ) ηγεμονία ή επιδίωξη ηγεμονίας ε) σταθερότητα και ειρήνη (μη πόλεμος) στα πλαίσια ενός συστήματος ισχύος στ) αστάθεια και πόλεμο ζ) πολιτική ισχύ η) έναν παγκόσμιο νόμο της ιστορία θ(μια μέθοδο και έναν πρακτικό οδηγό για τους πολιτικούς (Κουσκουβέλης, 2007, σσ. 197 - 198)». Η έννοια αυτή εμφανίζεται στο πλαίσιο του διεθνούς συστήματος όπου τα κράτη επιχειρούν την εξισορρόπηση της ισχύος ή της απειλής των αντιπάλων τους λόγω της επιθυμίας τους προς επιβίωση. Άλλωστε κατά τον Waltz «*η μη εξισορροπημένη ισχύς αποτελεί κίνδυνο για τα αδύναμα κράτη. Μπορεί να αποτελεί κίνδυνο και για τα ισχυρά κράτη. Μια έλλειψη ισορροπίας ισχύος με το να εκτρέφει τη φιλοδοξία κάποιων κρατών για επέκταση της επιρροής τους μπορεί να τα βάλει στον πειρασμό επικίνδυνων δραστηριοτήτων. Η ασφάλεια για όλα τα κράτη … εξαρτάται από τη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ αυτών*» (Κουσκουβέλης, 2007, σ. 199). Άλλωστε κατά τη θεωρία του κλασσικού ρεαλισμού στη διεθνή ζωή κύριο χαρακτηριστικό είναι η αναρχία, οι συγκρούσεις και η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των παραγόντων. Ο πόλεμος είναι εγγενής και μπορεί να αποτραπεί στη διεθνή κοινωνία μέσω της εξισορρόπησης της ισχύος (Ηρακλείδης, 2015, σ. 19). Η ισορροπία ισχύος είναι εκείνο το στοιχείο που θα εξασφαλίσει μια «*κατάσταση αμοιβαίας αποτροπής που περιορίζει δραστικά την πιθανότητα πολέμου*» (Ηρακλείδης, 2015, σ. 83).

Παράλληλα, η ισορροπία ισχύος είναι μια έννοια των διεθνών σχέσεων, της οποίας η σημασία είναι καταλυτική για την κατανόηση της πολιτικής δυναμικής στα πολυεθνικά κράτη, και αυτό γιατί η παραπάνω έννοια. Η έννοια της ισορροπίας ισχύος μπορεί να εφαρμοστεί στην εσωτερική πολιτική της Νιγηρίας, καθώς αποτελεί ένα Κράτος «*εθνικοτήτων αλλά όχι ένα κράτος πολιτών*» (Akinola, 2006). Η ισορροπία ισχύος δεν αποτελεί ένα νέο φαινόμενο στη σχέση μεταξύ πολλών εθνικοτήτων που ανήκαν στη Δυτική Αφρική. Πριν από την άφιξη της βρετανικής αποικιακής κυβέρνησης, η γεωγραφική περιοχή αποτελείτο από πολλές εθνικότητες μεταξύ των οποίων 250 – 350 ενώθηκαν ώστε να ιδρυθεί το κράτος της Νιγηρίας. Μεταξύ των εθνικοτήτων αυτών ήταν οι Fulanis και Hausas Yorubas, οι Kanuri, οι Igbos και οι Dahomeys. Οι ισορροπία ισχύος μεταξύ των εθνικοτήτων αυτών άλλαξε ως προς την ένταση, τον χαρακτήρα και την έκταση όταν οι βρετανικές μητροπολιτικές δυνάμεις διατάραξαν το τοπικό σύστημα εξισορρόπησης και επέβαλαν την ηγεμονία της Hausa – Fulani επί των λοιπών εθνικοτήτων. Άλλωστε το

προ αποικιακό σύστημα ισορροπίας ισχύος κρίθηκε ως δίκαιο επειδή δεν υπήρχε εξωτερική παρέμβαση – ό,τι μπορούσε να κερδίσει ή να χάσει κάθε παράγων τελούσε σε συνάρτηση με την ισχύ του και τις διπλωματικές του ικανότητες για τη σύναψη συμμαχιών. Ο Robert Smith, ο οποίος διεξήγαγε σχετική μελέτη με αντικείμενο την αλληλεπίδραση μεταξύ των προ αποικιακών κοινωνικών ομάδων στη Δυτική Αφρική συμπέρανε ότι σε μεγάλα τμήματα της περιοχής αυτής, πριν την κατάτμησή της μεταξύ των Ευρωπαϊκών δυνάμεων, οι διεθνείς σχέσεις στην ειρήνη και στον πόλεμο διεξάγονταν με έναν συνεκτικό και ορθολογικό τρόπο που ήταν ικανός να οδηγήσει υπό ευνοϊκές συνθήκες σε πολιτική, οικονομική και τεχνική βελτίωση της κοινωνίας (Akinola, 2006).

Η βρετανική διαδικασία ενοποίησης έλαβε την μορφή ενοποίησης των εθνικοτήτων σε ένα κράτος, το οποίο χωρίστηκε σε τρεις περιοχές και σε δύο κοινωνίες. Η βόρεια περιοχή ήταν κυρίως Αραβική με ελάχιστη Αφρικανική αλλά καμία Ευρωπαϊκή κουλτούρα, ενώ τα δυο νότια τμήματα αποτελούνταν από αφρικανικές κοινωνίες με ισχυρή την παρουσία της ευρωπαϊκής επιρροής. Ο William Graf, ο οποίος επίσης διεξήγαγε μελέτη αλληλεπίδρασης μεταξύ των εθνών και εθνικοτήτων στο Νιγηριανό κράτος, παρατήρησε ότι, η αρμονία, η συνεργασία και η ενότητα δεν αποτελούν χαρακτηριστικό της κοινωνικής και πολιτικής ζωής στην μετά την ανεξαρτησία Νιγηρία. Το πολιτικό σύστημα της Νιγηρίας πέρασε από δραματικές καταστροφές – συνταγματική κρίση, πολιτική ακινησία, πραξικοπήματα, εμφυλίους κτλ – και αυτό συνέβη σε ένα πλαίσιο διεθνικής αντιπαράθεσης. Η ακρίβεια του ισχυρισμού αυτού υποστηρίζεται από το γεγονός ότι σχεδόν όλες οι μεγάλες κρίσεις που έχουν σημαντικά επηρεάσει την ασφάλεια στο Νιγηριανό κράτος μπορούν να εντοπιστούν σε επίπεδο προβλημάτων ισορροπίας ισχύος και κυρίως με την επιδίωξη εξασφάλισης και αύξησης αυτής. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι όλες οι κρίσεις, όπως περιγράφηκαν ανωτέρω στην κοινωνία της Νιγηρίας σχετίζονται τελικά με προβλήματα κοινωνικών τάξεων, θρησκείας, απουσίας της δημοκρατίας, της στρατιωτικής κυριαρχίας, της διαφθοράς, της ανεπαρκούς μόρφωσης και των κακών υποδομών (Akinola, 2006).

Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη σύσταση του νέου Νιγηριανού Κράτους, οι Βρετανοί δεν επεδίωξαν την εξάλειψη της αιτίας λόγω της οποίας η ισορροπία ισχύος κατά την προ αποικιακή περίοδο βρισκόταν σε κρίση, δηλαδή τον αγώνα για την αποτροπή συγκέντρωσης υπερβολικής εξουσίας. Αντ’ αυτού επιχείρησαν και

κατάφεραν να υποτάξουν τις μικρότερες εθνικότητες στις μεγαλύτερες και στη συνέχεια επέβαλαν μια εξουσία από τις δεύτερες στα λοιπά μέλη της ένωσης αυτής. Και μόνο το γεγονός αυτό δημιούργησε ένα πρόβλημα νομιμότητας το οποίο στη συνέχεια αύξησε το πεδίο εφαρμογής και την ένταση της εσωτερική πάλης για ισορροπία ισχύος. Έτσι η κρίση κατέστη ένα μόνιμο χαρακτηριστικό του νέου συστήματος. Οι βρετανοί άλλωστε κατέληξαν σε πολιτικές οι οποίες ευνόησαν την ανάπτυξη των ανισοτήτων μεταξύ των διαφορετικών εθνικοτήτων. Αυτό περιλαμβάνει και την επιβολή ενός μηχανισμού μη ισορροπημένων δομών, και διαφορετικών διοικητικών και εκπαιδευτικών συστημάτων, όπως και συνέβη στη Νιγηρία. Κατά τον Awa, το γεγονός αυτός δημιούργησε μια διάσπαση μεταξύ του Βορρά και του Νότου σε σχέση με τον πνευματικό και τον ψυχολογικό τους προσανατολισμό. Με τον χωρισμό του κράτους σε τρεις περιοχές οι Βρετανοί αποδυνάμωσαν την εξουσία του κέντρου και τους φυλετικούς δεσμούς, που αποτελούσαν θεμελιώδη μέσα κοινωνικής ενότητας και πολιτικής δράσης μεταξύ των πολιτικών ομάδων και ανέθεσαν την εξουσία στην φυλή Hausa – Fulani, Yorubas και Ibos. Η πρώτη φυλή επωφελήθηκε από την κατάσταση αυτή και δημιούργησε μια βόρεια ταυτότητα, μέσω της συγχώνευσης των φυλών σε μια βόρεια πολιτική ελίτ. Το γεγονός αυτό είχε σαν μειονέκτημα τη μείωση του αριθμού των πολιτικών παραγόντων αλλά την αύξηση της έντασης και των πόρων για την αντιμετώπιση της κρίσης της ισορροπίας ισχύος στη Νιγηρία. Είναι σαφές το πλήγμα που επήλθε στην ενότητα των Νιγηριανών (Akinola, 2006).

Ο Hugh Clifford, πρώην κυβερνήτης της Νιγηρίας, γνωρίζοντας τον κίνδυνο που το εγχείρημα αυτό εμπεριείχε για την ενότητα της Νιγηρίας δήλωσε ότι η απόπειρα πραγματοποίησης του αδυνάτου συνίστατο στο γεγονός ότι επιχειρήθηκε η συγκέντρωση αυτοτελών και ανεξάρτητων ιθαγενών κρατών που διαφοροποιούνταν μεταξύ τους λόγω εθνολογικών, φυλετικών, πολιτικών, κοινωνικών, θρησκευτικών διαφορών και με την ελπίδα ότι αυτά θα ενωθούν σε ένα ενιαίο ομογενές έθνος τη στιγμή που κάθε άνθρωπος θα επιχειρούσε να διατηρήσει την ταυτότητα του, τη δική του μορφή διακυβέρνησης καθώς και τα ιδιαίτερα πολιτικά και κοινωνικά θεσμικά όργανα που αποτελούσαν την κληρονομιά του (Akinola, 2006).

Έτσι, η ισορροπία ισχύος μέσα στο εσωτερικό σύστημα του κράτους είναι τόσο σημαντική όσο και στο διεθνές σύστημα μεταξύ των κρατών. Το κρατικό σύστημα της Νιγηρίας διανύει κρίση καθώς το βόρειο τμήμα αυτής έχει συγκεντρώσει τέτοια ισχύ

ώστε να απειλεί την ασφάλεια των λοιπών εθνών και εθνικοτήτων εντός του αυτού συστήματος. Το αποτέλεσμα είναι το μεγάλο χάσμα μεταξύ της πραγματικότητας και της αξίας, που βασίζεται στην υπόθεση ότι ό,τι είναι καλό για τον Βορρά, όπως επιβάλλεται από τη δράση της Boko Haram, είναι και για όλο το Νιγηριανό Κράτος (Akinola, 2006).

Η ισορροπία ισχύος, λοιπόν, αποτελεί μια αντικειμενική διευθέτηση, η οποία λειτουργεί ως οδηγός πολιτικής και απαιτεί τη δημιουργία δομών, ώστε να εξασφαλιστεί η αποτροπή κάθε εμπλεκόμενου παράγοντα από τη συγκέντρωση και την απόλαυση υπερβολικής ισχύος. Άλλωστε, η ανάγκη εξισορρόπησης της ισχύος μπορεί να οδηγήσει σε πόλεμο, χωρίς να εννοείται ότι η ισορροπία ισχύος είναι πάντα η αιτία πολέμου. Αντίθετα, αυτή μπορεί να εντοπιστεί σε θεμελιώδη ζητήματα που η ανωτέρω θεωρία αποσκοπεί να εξαλείψει. Μεταξύ των ζητημάτων αυτών εντοπίζεται και η ανάγκη αποτροπής της καθιέρωσης μιας παγκόσμιας ηγεμονίας, την ανάγκη συντήρησης των συστατικών στοιχείων του συστήματος αλλά και του ίδιου του συστήματος, την ανάγκη εξασφάλισης της σταθερότητας και της αμοιβαίας ασφάλειας εντός του διεθνούς συστήματος, και την ενδυνάμωση της ειρήνης μέσω της αποτροπής οποιασδήποτε επεκτατικής πολιτικής (Akinola, 2006).

Είναι σαφές ότι η αδυναμία της χώρας βασίζεται στην μη ισορροπημένη δομή του στην οποία αποδίδεται η ανικανότητά της να συνθέσει και να αξιοποιήσει τους τεράστιους πόρους της σε αποτελεσματικά οικονομικά, στρατιωτικά, κυβερνητικούς μηχανισμούς ώστε να ικανοποιήσει τα εθνικά της συμφέροντα. Η Νιγηρία, λοιπόν παρουσίαζε από την σύστασή της πρόβλημα ισορροπίας ισχύος μεταξύ των τριών ισχυρών εθνών που ανέλαβαν εξουσία και των οποίων τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αν και είναι ξεχωριστά πρέπει να συγχωνευτούν ώστε να λειτουργήσουν σε επίπεδο συμφερόντων ομοσπονδίας. Φυσικά, η φτώχεια, ο φυλετισμός, η διάκριση των τάξεων, η διαφθορά κτλ. αποτελούν αιτία των κρίσεων, όμως αυτό εντοπίζεται στη ισορροπία ισχύος (ή στην απουσία αυτής) που επιδεινώνει τις οικονομικές και πολιτικές αστάθειες στο κράτος. Το σύστημα αυτό άλλωστε επέτρεψε την ανάπτυξη της διαφθοράς και του νεποτισμού. Η ανισότητα των δυνάμεων των παραγόντων στο Νιγηριανό κράτος έφερε τη διαφθορά στο επίκεντρο ως τον κατάλληλο τρόπο για να ενδυναμώσει κάθε εθνικότητα που εμπλέκεται στην αναζήτηση ισχύος. Από την άλλη για τις ήδη υπάρχουσες στην εξουσία αποτέλεσε έναν τρόπο για να μειώσει την επιρροή των πραγματικών και των πιθανών εχθρών.

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι η δράση της Boko Haram επιδεινώνει την άνιση κατανομή ισχύος στην ευρύτερη περιοχή, αποδυναμώνοντας το βόρειο τμήμα της χώρας, ενισχύοντας το νότιο τμήμα αυτής και εντείνοντας τη μεταξύ τους διαφορά, τις ανισότητες και την μη ισορροπία ισχύος. Η κατάσταση αυτή βεβαίως επιδεινώνει τις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές ανισότητες και καθιστά αβέβαιο το μέλλον της Νιγηρίας και τη δυνατότητα ανάκαμψης αυτής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

ΈΝΑ ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΟ ΚΡΑΤΟΣ

Γενικότερα, έχει παρατηρηθεί ότι οι περισσότερες χώρες της Δυτικής Αφρικής είναι αδύναμες στην επιβολή ελέγχου στις περιοχές που είναι μακριά από τις πρωτεύουσες και οι κυβερνήσεις αμφισβητούνται για την ικανότητά τους (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 104). Εξαιτίας της κατάστασης στο εσωτερικό των χωρών αυτών, της αδυναμίας των κυβερνήσεων και άλλων συγκυριών που έχουν περιγραφεί ανωτέρω, έχει παρατηρηθεί μια άνοδος της τρομοκρατίας και των τρομοκρατικών επιθέσεων. Η αδυναμία της Δυτικής Αφρικής και η αποτυχία των κυβερνήσεων να προσφέρουν καταφύγιο και να εξασφαλίσουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον προστασίας για τους κατοίκους του έχει επιτρέψει την άνοδο της τρομοκρατίας εντός των ορίων της περιοχής της Δυτικής Αφρικής (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 104).

Επιπροσθέτως, οι ακυβέρνητες απομακρυσμένες περιοχές της Δυτικής Αφρικής ιδίως οι παραμεθόριες περιοχές και οι αχανείς εκτάσεις του Σαχέλ, αποτελούν έναν ασφαλές καταφύγιο για τις διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις. Έτσι, οι προσπάθειες θεμελίωσης δεσμών μεταξύ των τοπικών τρομοκρατικών οργανώσεων στις χώρες αυτές έχουν αρχίσει να αποφέρουν καρπούς (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 104).

Όταν προκύπτει ένα εθνικό πρόβλημα όπως η φτώχεια, οι ασθένειας, η διαφθορά, η εθνική κάθαρση, η ανεργία, οι περιβαλλοντικές καταστροφές, το όνομα Αφρική έρχεται πρώτο στην συζήτηση. Πολλοί χρησιμοποιούν την Αφρική σαν να πρόκειται για μια χώρα, ωστόσο στην πραγματικότητα πρόκειται για μια ήπειρο. Ωστόσο, είναι αλήθεια ότι η πλειοψηφία των εθνών της πλήττονται από αδικαιολόγητους πολέμους, διαφθορά, έλλειψη κυβερνήσεων, και αποτυγχάνουν να ανταποκριθούν στις βασικές ανάγκες των πολιτών τους, κυβερνώνται από δικτατορικά καθεστώτα. Το περιβάλλον αυτό αποτελεί έναν «ασφαλή παράδεισο» για τρομοκρατικές οργανώσεις όπως η Αλ Κάιντα και αντίστοιχες οργανώσεις που «χτυπάνε» σε κάθε χώρα για να πραγματοποιήσουν το στόχο τους (Nwoke & Oche, 2014, σ. 418).

Οι τρομοκρατικές επιχειρήσεις ανθίζουν σε ένα αδύναμο η αποτυχημένο κράτος. Η κατάρρευση της κυβέρνησης, της νομιμότητας και της τάξης δίνουν τη δυνατότητα διεξαγωγής επιχειρήσεων χωρίς να υπάρχει σημαντική παρέμβαση για την καταστολή αυτών. Αδύναμα και αποτυχημένα κράτη προσελκύουν τους τρομοκράτες. Άλλωστε, πολλές φορές τα κράτη αυτά προσανατολίζονται προς το λαθρεμπόριο και άλλες παράνομες ενέργειες ώστε να αποκτήσου έσοδα (Nwoke & Oche, 2014, σσ. 418 - 419).

Ωστόσο, τι σημαίνει αποτυχημένο κράτος; Κατά τον Williamson, ο όρος αυτός ερμηνεύεται ως μια ηθικά κατακριτέα κυβέρνηση η οποία τρέφει τη τρομοκρατία. Σύμφωνα με την οπτική του Weber, ερμηνεύεται ως το κράτος που έχει χάσει των έλεγχο του μονοπωλίου της χρήσης καταναγκαστικής βίας ή νομιμοποιημένων οργάνων καταναγκασμού. Ωστόσο, ο Call υποστηρίζει ότι η έννοια έχει μικρή χρησιμότητα μετά τη χρήση της στην Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών του 2002 (που είδε το φως της δημοσιότητας μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 9/11), σύμφωνα με το οποίο κάθε αποτυχημένο, «εύθραυστο», αδύναμο ή προβληματικό κράτος αντιμετωπίστηκε ως φυτώριο για την τρομοκρατία της Αλ Κάιντα. Στην πιο αυστηρή της εκδοχή, η έννοια αποτυχημένο κράτος θα έπρεπε να σηματοδοτεί ένα κράτος υπό κατάρρευση (όπου δεν υπάρχει αναγνωρισμένη κυβέρνηση) με χαρακτηριστικότερο το παράδειγμα της Σομαλίας από το 1991 μέχρι το 2004. Κατά τον Zartman, από την άλλη η έννοια του υπό κατάρρευση κράτους αναφέρεται στην αποσύνθεση των κυβερνητικών λειτουργιών και την εξαφάνιση του δημοσίου τομέα (Nwoke & Oche, 2014, σ. 419). Ο Rotberg φαίνεται ότι ερμηνεύει τον όρο «αποτυχημένο κράτος» ως αναρχία. Η εικόνα που έχει περιγραφεί μαρτυρά την απώλεια του ελέγχου των πολιτών και της επικρατείας. Ωστόσο, ορισμένοι χρησιμοποιούν το αποτυχημένο κράτος ως το «αδίστακτο κράτος», το επεκτατικό έθνος (επέκταση μέσω του τρόμου και του ασύμμετρου πολέμου) που αποσκοπεί στην πρόκληση βλάβης στον κόσμο (Nwoke & Oche, 2014, σ. 419).

Στην περίπτωση της Νιγηρίας και της Boko Haram:

Η ασφάλεια και η ανάπτυξη είναι κρίσιμες για την ειρήνη, την ενότητα και την ανάπτυξη του έθνους. Κάθε κράτος διατηρεί ένα σύστημα ασφαλείας ώστε να προωθήσει τις ατομικές και συλλογικές ικανότητες των πολιτών της ως τμήμα του έθνους. Το σύστημα αυτό πρέπει να είναι ολιστικό, δηλαδή να καλύπτει τις

στρατιωτικές, κοινωνικοοικονομικές, πολιτιστικές, περιβαλλοντικές, πολιτικές και τεχνολογικές πτυχές της ασφάλειας. Τα στοιχεία αυτά ενσωματώνονται στην Στρατηγική της Νιγηρίας για της Εθνική Ασφάλεια όπου σημειώνεται ότι ο βασικός στόχος της εθνικής ασφάλειας είναι να ενδυναμώσει την ομοσπονδιακή δημοκρατία της Νιγηρίας και να εξελίξει τα συμφέρονται και τους στόχους αυτής προς την αντιμετώπιση της αστάθειας, τον έλεγχο του εγκλήματος, τον περιορισμό της διαφθοράς, τον εμπλουτισμό της αυθεντικής ανάπτυξης, της εξέλιξης και την βελτίωση της ευημερίας και της ποιότητας της ζωής των πολιτών (Wosu & Agwanwo, 2014, σ. 12).

Ωστόσο, οι συνθήκες στο εσωτερικό της χώρας (φτώχεια, ένοπλες ληστείες, συγκρούσεις – Νίγηρας, Δέλτα Νίγηρα, εθνοθρησκευτικές συγκρούσεις, συγκρούσεις κατά τις προεκλογικές περιόδους – και η απειλή, φαίνεται ότι αντιτίθενται στην Μεγάλη Στρατηγική της Νιγηρίας και αποτελούν πρόκληση για τον στόχο της Ενότητας, της Πίστης, της Ειρήνης και της Ανάπτυξης (Wosu & Agwanwo, 2014, σ. 12).

Η απειλή του Ισλαμικού Κράτους του 21ου αιώνα και η δράση της Boko Haram έχει θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια της χώρας. Η Εθνική Ασφάλεια της Νιγηρίας απειλείται από το πρόβλημα της αναποτελεσματικότητας, ανεπάρκειας, της συμπαιγνίας και της απογοήτευσης των θεσμών και δομών ως οργάνων κοινωνικής δράσης και αποκατάστασης. Αυτό οδηγεί στην ανικανότητα των κυβερνήσεων και των κρατικών υπηρεσιών να εξασφαλίσουν επαρκή προστασία, ειρήνη και ευημερία για τους πολίτες. Αυτό έχει προκαλέσει σοβαρές συγκρούσεις, κλίμα αβεβαιότητας, και αστάθεια που θέτουν σε κίνδυνο την εδαφική και εθνική ακεραιότητα της χώρας και εκθέτουν τους πολίτες στον φόβο, τις στερήσεις και το χάος (Wosu & Agwanwo, 2014, σ. 13).

Κατά τον Merton η κατάρρευση των κοινωνικών δομών δεν είναι υπεύθυνες για την ανομία αλλά αντίθετα η ανομία αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας. Η αναρχία προκύπτει όταν η πολιτισμός της κοινωνίας θέτει συγκεκριμένους στόχους για τα μέλη της αλλά οι κοινωνικές δομές δεν επαρκούν και δεν παρέχουν τα νόμιμα μέσα ώστε να επιτευχθούν οι τιθέμενοι στόχοι. Έτσι η ανομία προκαλεί ανισότητες μεταξύ των σκοπών και των μέσων. Υπό την έννοια αυτή η αποκλίνουσα συμπεριφορά ή ενέργεια προκαλείται από τις κοινωνικές πιέσεις

καθώς οι άνθρωποι επιδιώκουν να πετύχουν τους στόχους τους αλλά δεν έχουν τα μέσα για να το πράξουν. Έτσι, η προδιάθεση προς την ανομία εξαρτάται από τη θέση του κάθε ατόμου στην κοινωνία, προσδιορισμένη από την ηλικία, το φύλο, την εθνικότητα, τη θρησκεία κτλ. Η Ανομία μπορεί να λάβει χώρα σε διαφορετικά συστηματικά επίπεδα και να παρουσιάζει διαβαθμίσεις (Wosu & Agwanwo, 2014, σ. 13).

Από το 2010 η Boko Haram έχει μετατραπεί σε μια τοπική τρομοκρατική οργάνωση της οποίας οι βομβιστικές επιθέσεις και οι επιθέσεις αυτοκτονίας έχουν προκαλέσει το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Γρήγορα η οργάνωση μετατράπηκε στη δεύτερη πιο θανατηφόρα οργάνωση στον κόσμο μετά το ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και στη Συρία (Bokeriya & Omo-Ogbebor, 2016, σ. 273).

Η στάση της οργάνωσης βασίζεται σε δυο βασικές αρχές, στην απόρριψη της δημοκρατίας και στην απόρριψη της δυτικής εκπαίδευσης (Amusan & Ejoke, 2017, σ. 54) Η δράση της οργάνωσης αποτελεί μεγάλη πρόκληση για την εθνική ασφάλεια της Νιγηρίας υπό την έννοια ότι οι πολίτες στερούνται το δικαίωμά των ελεύθερων μετακινήσεων εξαιτίας του φόβου δυνητικών επιθέσεων (Aro, 2013, σ. 2).

Το βεληνεκές και οι επιχειρησιακές δυνατότητες της οργάνωσης αυξάνονται όσο συνδέονται με ομοϊδεάτες τους που ανήκουν σε τρομοκρατικές οργανώσεις. Αυτή η αυξανόμενη διακρατική διάσταση προσφέρει μια δίοδο βελτίωσης των ικανοτήτων της οργάνωσης να προκαλέσει περισσότερες θανατηφόρες επιθέσεις μεγάλης κλίμακας που θα μπορέσουν να αποτελέσουν σοβαρή απειλή για την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην υποπεριοχή της Δυτικής Αφρικής (Aduloju, Opanike, & Adenipekun, 2014, σ. 105).

Η Boko Haram συνιστά την μεγαλύτερη πρόκληση ασφαλείας που αντιμετωπίζει στη σύγχρονη εποχή η Νιγηρία. Μια μελέτη της οργάνωσης και της δράσης της δείχνει ότι η επιβίωσή της βασίζεται σε ένα τρίποδο. Το πρώτο σκέλος είναι το γεγονός ότι τα μέλη της αποτελούνται από νεοσύλλεκτους που προέρχονται από μια εκτεταμένη «δεξαμενή» νέων που έχουν πληγεί και προέρχονται από τις χώρες του Καμερούν, του Τσαντ και του Νίγηρα, και εύκολα διασχίζουν τα πορώδη σύνορα της Νιγηρίας. Το δεύτερο σκέλος προκύπτει αν λάβουμε υπόψη ότι η οργάνωση δέχεται την οικονομική στήριξη πολιτικών και άλλων πλουσίων μελών, γεγονός που συμβάλει

στη διατήρηση της λειτουργίας της οργάνωσης στον τομέα της προμήθειας όπλων και πυρομαχικών, στην στρατιωτική κατάρτιση και στην αποζημίωση όσων έχουν τραυματιστεί σε βομβιστικές επιθέσεις ή των συγγενών αυτών. Το τρίτο και τελευταίο σκέλος, βασίζεται στην επιρροή των τοπικών εμπείρων ιδεολόγων που πλαισιώνουν τη βίαιη ιδεολογία της οργάνωσης και εκμεταλλεύονται τις σχέσεις του με ξένες τρομοκρατικές οργανώσει όπως η Σομαλική Αλ Σαμπαμ και η Αλ Κάιντα στα εδάφη του Ισλαμικού Μαγκρέμπ ώστε να μυούν στον ριζοσπαστικό Ισλάμ τους νέους (Onuoha, Boko Haram: Nigeria's Extremist Islamic Sect, 2012, σ. 5).

Η Νιγηρία αποτελεί ένα μετααποικιοκρατικό κράτος και κάθε μετααποικιακό κράτος είναι συνδεδεμένο με τον ιμπεριαλισμό. Με τα χρόνια οι διαφορετικές κυβερνήσεις, οι πολίτες και οι φορείς στη Νιγηρία έχουν συστηματικά αναπτύξει μια κουλτούρα περιθωριοποίησης και ανισοτήτων στην κοινωνική τάξη. Το σύγχρονο κοινωνικό σύστημα έχει προκαλέσει εκτεταμένη βία, αυθαίρετες ιεραρχίες και στερήσεις που έχουν πάρει την μορφή σοβαρών εθνικών προκλήσεων της ασφάλειας (Wosu & Agwanwo, 2014, σ. 11).

Από τότε που η Νιγηρία κήρυξε την ανεξαρτησία της την πρώτη Οκτωβρίου 1960 ταλαιπωρείται από οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές κρίσεις οι οποίες προκαλούν εθνική ανασφάλεια. Ο εμφύλιος του 1967 – 1970 που κόστισε τη ζωή περισσότερων των τριών εκατομμυρίων ανθρώπων, οι εξεγέρσεις του Maitatsine τη δεκαετία του 80, οι εκλογές του Ιουνίου του 1993 η κρίση στο Δέλτα του Νίγηρα, οι ένοπλες ληστείες και οι ενδοκρατικές συγκρούσεις, οι απαγωγές και οι πολιτικές δολοφονίες. Όλα τα παραπάνω έχουν οδηγήσει στην περιθωριοποίηση στην απώλεια του ελέγχου και στην εθνική κατάρρευση (Wosu & Agwanwo, 2014, σ. 11).

Όλα τα παραπάνω καθιστούν σαφές ότι η Νιγηρία έχει χάσει τον έλεγχο της εσωτερικής κατάστασης και των ίδιων των πολιτών της και αδυνατεί να αντεπεξέλθει στην υποχρέωσή της να παρέχει προστασία και να κατοχυρώσει την ειρήνη, την ασφάλεια και την ανάπτυξη. Παράλληλα, η Νιγηρία έχει αποτύχει στην κοινωνική της ευθύνη να εξασφαλίσει ασφάλεια στον πληθυσμό. Η παρούσα κατάσταση έχει λάβει πολλές διαβαθμίσεις κρατικής αδυναμίας και αναποτελεσματικότητας, έτσι το κράτος είναι αδύνατο να προσφέρει τα βασικά δημόσια αγαθά στους πολίτες του. Το εύθραυστο του κράτους αφορά αδύναμους φορείς και τη φτωχή διακυβέρνηση που

απειλούν την ύπαρξη του ίδιου αλλά και των γειτόνων χωρών καθώς επίσης και της παγκόσμιας ασφάλειας (Wosu & Agwanwo, 2014, σ. 17).

Τα χαρακτηριστικά ενός «εύθραυστου» κράτους άλλωστε είναι η αδυναμία και η φθίνουσα οικονομική ανάπτυξη, η φτωχή διακυβέρνηση, το ασταθές περιβάλλον ασφάλειας, το χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών και της κυβέρνησης, οι εξαναγκασμένες μεταναστεύσεις και εκτοπίσεις πληθυσμών. Όλα τα παραπάνω είναι αυτά που κάνουν τους θεωρητικούς να υποστηρίζουν ότι η Νιγηρία αποτελεί ένα αποτυχημένο κράτος. Έτσι, η δράση της οργάνωσης αποτελεί την απόλυτα λογική συνέπεια πενήντα ετών λειτουργίας της μετα αποικιακής ανεξάρτητης Νιγηρία που κυβερνάται από μια τάξη «παρασιτικών», που αποτελεί η ίδια προϊόν του αποικιακού κράτους, υπήρξε πάντα σκληρή και αποτέλεσε τη μετάβαση από μια προ καπιταλιστική αγροτική κοινωνία σε αυτό που ο Paul Lubeck χαρακτήρισε ως ημιβιομηχανικό καπιταλισμό, δηλαδή μια ιδιότυπη μορφή που έχει αναπτυχθεί από την ενσωμάτωση του Βορρά στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά ήδη από τον προηγούμενο αιώνα. κατά τον ίδιο, άλλωστε η κοινωνία αυτή προκάλεσε την ανάδυση αγωνιστικών θρησκευτικών κινημάτων ώστε να «*ανακτηθεί η υλική και κοινωνική ασφάλεια μιας χαμένης ηθικά κοινωνίας*» (Hansen, 2017, σ. 552).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο Ισλαμισμός έχει σαν στόχο την εισαγωγή του Ισλάμ στην πολιτική σφαίρα. Οι Ισλαμιστές σχηματίζουν πολιτικά κόμματα, συμμετέχουν στις εκλογές και ασκούν πιέσεις για συνταγματικές μεταρρυθμίσεις. Επιδιώκουν δηλαδή την ενσωμάτωση του Ισλάμ από κυβερνήσεις, από πανεπιστήμια και από άλλους θεσμούς. Από την άλλη ο Σαλαφισμός επιδιώκει τον εξαγνισμό του Ισλάμ από τις δυτικές επιρροές δεχόμενο ότι επί αιώνες πραγματοποιούνται παρεκβάσεις από ό,τι διακηρύττει το αληθινό ισλάμ. Ο Σαλαφισμός είναι αυστηρά σουνιτικός και αναφέρεται σε στρατηγικούς στόχους. Κατά τις διδαχές του Σαλαφισμού, το αληθινό Ισλάμ περιέχει οτιδήποτε έχει επιτραπεί ρητά από τον Μωάμεθ και θεωρήθηκε ως αποδεκτό από τις τρεις πρώτες γενιές των Σουνιτών οπαδών, έως δηλαδή τον ένατο αιώνα.

Στο πλαίσιο αυτό, και της επιδίωξης του παραπάνω στόχου το φαινόμενο της τρομοκρατίας δεν συναντάται μόνο στις δυτικές κοινωνίες αλλά έχει εξαπλωθεί σε όλο τον κόσμο. Κατά τον Dempsey η τρομοκρατία είναι η αποτυχία της πολιτικής διαδικασίας που ξεκινά από ανισότητες, διαφθορά και αδικία σε ένα δεδομένο πολιτικό σύστημα και υποκινείται από απέλπιδες προσπάθειες μεταρρυθμίσεων που προκαλούν τον φόβο και τον θυμό, πολιτικές αντιπαραθέσεις και ξεσπάει με τη μορφή βίας. Ανάλογη είναι η εμπειρία της Νιγηρίας από τη δράση της Boko Haram. Η Νιγηρία αποτελεί ένα αποτυχημένο κράτος με υψηλά επίπεδα φτώχειας, διαφθοράς και πολιτικοοικονομικής αστάθειας. Στο πλαίσιο αυτό ήταν αναμενόμενη η ανάδυση ριζοσπαστικών ισλαμιστικών κινημάτων, όπως αυτό της Boko Haram. Οι επιθέσεις της οργάνωσης έχουν παραλύσει τους πληθυσμούς των περιοχών της βορειοανατολικής Νιγηρίας, τους πολίτες και τους πολιτικούς, τις δυνάμεις ασφαλείας, τους τοπικούς δημοσιογράφους, τους θρησκευτικούς ηγέτες και τους ακαδημαϊκούς και έχουν προκαλέσει δυσάρεστες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνέπειες.

Συνέπεια των ανωτέρω είναι να διαταραχτεί η ισορροπία της ισχύος στο εσωτερικό της χώρας, όπου ενισχύεται ο ήδη ισχυρός Νότος και αποδυναμώνεται ο ήδη ασθενής Βορράς. Για τον λόγο αυτό άλλωστε, το αποτυχημένο αυτό κράτος χαρακτηρίζεται και από ασθενή ενότητα. Τα παραπάνω, λοιπόν, καθιστούν σαφές ότι είναι αναγκαία η άμεση και αποτελεσματική αντιμετώπιση της δράσης της οργάνωσης ώστε στο μέλλον να μπορέσουν να αμβλυνθούν οι ανισότητες και η

Νιγηρία να μπορέσει να ανταπεξέλθει στο αρχικό όραμα ενός επιτυχημένου κράτους κατά την κήρυξη της ανεξαρτησίας της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Achumba, I., Ighomereho, O., & Akpor-Robaro, M. (2013). Security Challenges in Nigeria and the Implications for Business Activities and Sustainable Development. *Journal of Economics and Sustainable Development , 4* (2), σσ. 79 - 99.

Adenrele, A. R. (2012). Boko Haram insurgency in Nigeria as a symptom of poverty and political alienation. *Journal of Humanities and Social Science , 3* (5), 21 - 26.

Adesoji, A. (2011). Between Maitatsine and Boko Haram: Islamic Fundamentalism and the Response of the Nigerian State. *Africa Today , 57* (4), σσ. 98 - 119.

Adesoji, A. (2011). Between Maitatsine and Boko Haram: Islamic Fundamentalism and the Response of the Nigerian State. *Africa Today , 57* (4), σσ. 98 - 119.

Adesoji, A. (2010). The Boko Haram uprising and Islamic Revivalism in Nigeria. *Africa Spectrum* (2), σσ. 95 - 108.

Adewunmi-Falode, J. (2016, February). The Nature of Nigeria's Boko Haram War, 2010 - 2015: A Strategic Analysis. *Perspectives on Terrorism , 10* (1), σσ. 41 - 52.

Aduloju, A. A., Opanike, A., & Adenipekun, L. (2014). Boko Haram Insurgency in North - Eastern Nigeri and its Implications for Security and Stability in West African Sub - Region. *International Journal of Development and Conflict* (4), σσ. 102 - 107.

Akinola, T. (2006). Nigeria has a balance of power problem. *Guardian* .

Amusan, L., & Ejoke, U. P. (2017). The psychological trauma inflicted by Boko Haram insurgency in the North Eastern Nigeria. *Aggression and Violent Bihavior* (36), 52 - 59.

Anyadike, N. (2013). Boko Haram and National Security Challenges in Nigeria; Causes and Solutions. *Journal of economics and Systainable Development , 4* (5), σσ. 12 - 24.

Aro, O. I. (2013). Boko Haram Insurgency in Nigeria: Its Implication and Way Forwards toward Avoidance of Future Insurgency. *International Journal of Scientific and Research Publication , 3* (11), σσ. 1 - 8.

Azumah, J. (2015). Boko Haram in Retrospect. *islam and Christian - Muslim Relations , 26* (1), σσ. 33 - 52.

Bodansky, Y. (2014). The Boko Haram and Nigerian Jihadism. *ISPSW Strategy: Focus on Defense and International Security* (13), 1 - 13.

Bokeriya, S., & Omo-Ogbebor, D. (2016, Ιούνιος 274 - 284). Boko Haram: A new paradigm to West Africa Security Challenges. *Вестник РУДН, серия Международные отношения, , 16* (2).

Bourne, R. (2015). *Nigeria - A new history of a turbulent century.* Λονδίνο: Zed Books.

Chukwurah, D., Eme, O., & Ogbeje, E. N. (2015). Implication of Boko Haram Terrorism on Northern Nigeria. *Mediterranean Journal of Social Science , 6* (3), σσ. 371 - 379.

Cook, D. (2014). *Boko Haram: A New Islamic State in Nigeria.* James A. Baker III Institute for Public Policy - Rice University.

Cooke, J. (2016). Boko Haram: the Islamist Insurgency in West Africa. *Center for Strategic & International Studies* .

Cooper, H. (20/4/2016). Collaborating More, U.S. Military Says. *The New York Times* .

Dearden, L. (21/4/2016). Isis increasing co-operation with Boko Haram = the worlds most horrific terrorist group. *Independent* .

Egiegba-Agbiboa, D. (2013). The Nigerian burden: religious identity, conflict and the current terrorism of Boko Haram. *Conflict Security & Development , 13* (1), σσ. 1 - 29.
Eme, O. I., & Ibietan, J. (2012). The Cost of Boko Haram Activities in Nigeria. *Arabian Journal of Business and Management Review , 2* (2), σσ. 10 - 32.
Eme, O., & Ogbeje, E. N. (2015). Implication of Boko Haram Terrorism on Northern Nigeria. *Mediterranean Journal of Social Sciences , 6* (3), σσ. 371 - 379.
Eseoghene, V. E., & Efanodor, H. O. (2016). Boko Haram insurgency and its impact on Nigeria's external image. *Research & Discussion , 9* (1 - 3), 308 - 345.
Guitta, O., & Simcox, R. (2014). *Terrorism in Nigeria - The Threat from Boko Haram and Ansaru.* London: The Henry Jackson Society.
Haghnavaz, J. (2014). Spread of Islam in Africa. *American International Journal of Research in Humanities, Arts and Social Sciences* , σσ. 124 - 128.
Hansen, W. (2017). Boko Haram: Religious Radicalism and Insurrecion in Northern Nigeria. *Journal of Asian and African Studies , 52* (4), σσ. 551 - 569.
Hassan, H. (2008). *Islam in Africa.* CRS Report for Congress - Congressial Research Service - The Library of Congress (Order Code RS22873).
Hida, S. A. (2012). *Boko Haram and Jihad in Nigeria.* Leiden: Leiden University.
Hill, J. (2012). *Nigeria Since Independence - Forever Fragile?* New York: Palgrave Macmillan.
Hill, M. (2009, January). The spread of Islam in West Africa: Containment, Mixing and Reform from the Eighth to the Twentieth Century. *SPICE - Stanford program on International and Cross - Cultural Education* .
Hill, M. (2009, January). The spread of Islam in West Africa: Containment, Mixing and Reform from the Eighth to the Twentieth Century. *SPICE - Stanford program on International and Cross - Cultural Education* .
Isyaku, A. (2013). Terrorism: A new Challenge to Nigeria's Stability in the 21st Century. *international Affairs and Global Strategy* (12), σσ. 16 - 25.
Jami'u, E. '. (2013). Tackling the Nigeria Security Challenges: the Islamic Panacea. *European Scientific Journal* , 284 - 295.
Levtzion, N., & Pouwels, R. (2012). *Patterns of Islamization and Varieties of Religious Experience among Muslims of Africa.* Ohio: Ohio University Press.
Levtzion, N., & Pouwels, R. (2012). *Patterns of Islamization and Varietis of Religious Experience among Muslims of Africa.* Ohio: Ohio University Press.
Lister, T. (25/2/2015). Boko Haram + ISIS = Marrage from Hell. *CNN* .
Maclean, R. (5/8/2016). Isis tries to impose new leader on Boko Haram in Nigeria. *The Guardian* .
Mantzikos, I. (2013). *Boko Haram - Anatomy of a Crisis.* Bristol: E - international Relations.
Mason, R. (2016). *Muslim Minority - State Relations - Violence, Integration, and Policy.* New York: Palgrave Macmillan.
Mbah, P., Nwangwu, C., & Edeh, H. (2017). Elite politics and the emergence of Boko Haram insurgency in Nigeria. *Trames , 21* (71 / 66), σσ. 173 - 190.
Nwoke, C. N., & Oche, O. (2014). *Contemporary Challenges in Nigeria, Africa and the World.* Lagos: Nigerian Society of International Affairs.
Okome, M. O. (2013). *State Fragility, State Formation, and human Security in Nigeria.* Palgrave Macmillan.
Onapajo, h., Uzodike, U. O., & Whetho, A. (n.d.). Boko Haram terrorism in Nigeria: the international dimensio. *South African Journal of International Affairs , 19* (3), σσ. 337 - 357.

Onuoha, F. (2012). *Boko Haram: Nigeria's Extremist Islamic Sect.* Al Jazeera Centre for Studies.
Onuoha, F. (2010). The Islamist challenge: Nigeria's Boko Haram crisis explained. *African Secutiry Review , 19* (2), σσ. 54 - 67.
Onuoha, F. (2010). The Islamist challenge: Nigeria's Boko Haram crisis explained. *African Secutiry Review , 19* (2), σσ. 54 - 67.
Persson, H. (2014). *Nigeria - An overview of Challenges to Peace and Security.* FOI.
Reeve, R. (2014, Μάιος). The Internationalisation of Nigeria's Boko Haram Campaign. *Special Global Security Briefing* .
Smith, M. (2015). *Boko Haram - Inside Nigeria's Unholy War.* London - New York: I. B. Tauris & Co. Ltd.
Solomon, H. (2016). *Islamic State and the coming Global Confrontation.* London - New York: Palgrave Macmillan.
Solomon, H. (2015). *Terrorism and Counter- Terrorism in Africa - Fighting Insurgency from Al Shabaab, Ansar Dine and Boko Haram.* New York: Pagrave Macmillan.
Thomson, V. (2012). Boko Haram and Islamic Fundamentalism in Nigeria. *Global Security Studies , 3* (3), σσ. 46 - 60.
Thurston, A. (2016). "The disease is unbelief": Boko Haram's religious and political worldview. *The Brooking Project on U.S. Relations with the Islamic World* (22).
Walker, A. (2012). *Special Report: What is Boko Haram?* Washington: United States institute of Peace.
Weeraratne, S. (2015). Theorizing the Expansion of the Boko Haram Insurgency in Nigeria. *Terrorism and Political Violence , 29* (4), σσ. 610 - 634.
Wosu, E., & Agwanwo, D. (2014). Boko haram insurgency and National Security Challenges in Nigeria: An Analysis of a Failed State. *Global Journal of Human - Social Science: C Sociology & Culture , 14* (7), σσ. 10 - 19.
Άρμστρονγκ, Κ. (2009). *Ισλάμ - Μια σύντομη Ιστορία* (Πέμπτη εκδ.). (Φ. Τερζάκης, Μεταφρ.) Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
Ελντίν, Α. (2017). *Τζιχάντ και Τζιχαντισμός - το ορθόδοξο Τζιχάντ και ο τρομοκρατικός "τζιχαντισμός".* Ανάκτηση Οκτώβριος 18, 2017, από https://tikaras.files.wordpress.com/2017/03/jihad-vs-jihadism.pdf
Ηρακλείδης, Α. (2015). *Διεθνείς Σχέσεις και Διεθνής Πολιτική.* Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράματα και Βοηθήματα.
Κουσκουβέλης, Η. (2007). *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις.* Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
Τσεντούρος, Δ. (2017). *Μπόκο Χαράμ - Αξιολόγηση Απειλής.* Ανάκτηση Νοέμβριος 15, 2017, από ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων: http://www.idis.gr/?p=4541&lang=en